

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**FİZİKSEL ENGELLİ BİREYLERİN ERİŞEBİLİRLİĞİNİN
BELİRLENMESİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİ: DÜZCE İSTANBUL CADDESİ ÖRNEĞİ**

RANA NURDAN ÖZDEMİR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. MEHMET KIVANÇ AK**

DÜZCE, 2020

T.C
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FİZİKSEL ENGELLİ BİREYLERİN ERİŞEBİLİRLİĞİNİN BELİRLENMESİ
VE DEĞERLENDİRİLMESİ: DÜZCE İSTANBUL CADDESİ ÖRNEĞİ**

Rana Nurdan Özdemir tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehmet Kıvanç AK

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Mehmet Kıvanç AK
Düzce Üniversitesi

_____

Doç. Dr. Özgür YERLİ
Düzce Üniversitesi

_____

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Candan HERGÜL
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

_____

Tez Savunma Tarihi: 20/01/2020

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

20 Ocak 2020

Rana Nurdan ÖZDEMİR

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımından dolayı çok değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Kıvanç Ak' a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Düzce Üniversitesi Orman Mühendisliği Bölümünde görev yapan Doç. Dr. Tarık Gedik hocama ve Peyzaj Mimarlığı bölümünde görev yapan Arş. Görevlisi Sertaç Kaya'ya tezimin anket aşamasındaki analizlere sağladığı katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Yeşil Düzce Engelli Eğitim Merkezi yöneticilerine ve Özel İlgin Engelli Eğitim Merkezi yöneticilerine, Düzce Kusursuz Kafe çalışanlarına, Düzce Belediyesi'nde çalışan ve desteğini hiç esirgemeyen değerli arkadaşım Ebru Batur'a, çok teşekkür ederim.

En önemlisi, bugünlere gelmemde büyük emek ve desteği olan tüm eğitim sürecimde ve hayatımda yanımda bulunan ve beni koşulsuz destekleyen sevgili annem Necla Gülfidangil' e ve kayınvalidem Şükran Özdemir'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hoşgörü ve desteğinden dolayı hep yanımda olan değerli eşim M. Umut Özdemir'e, canım oğullarım Çınar Özdemir ve Mercan Özdemir'e çok teşekkür ederim.

20 Ocak 2020

Rana Nurdan ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ŞEKİL LİSTESİ	vii
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI	3
1.2. ENGELLİLİK KAVRAMI	3
1.2.1. Engelli Tipleri ve Sebepleri	4
1.2.1.1. Fiziksel- Ortopedik (Bedensel) Engelliler	5
1.2.1.2. Görme Engelliler	5
1.2.1.3. İşitme Engelliler.....	5
1.2.1.4. Konuşma Engelliler	6
1.2.1.5. Zihinsel Engelliler.....	6
1.2.1.6. Sürekli Hastalığı Olanlar (Süreğen Engelliler)	6
1.3. ERİŞEBİLİRLİK VE ERİŞEBİLİRLİK HAKKINDA ULUSAL VE	
ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR	7
1.3.1. Engelli Kullanımı Erişebilirliğine Yönelik Evrensel Tasarım İlkeleri ve	
Standartlar	10
1.3.1.1. Yaya Yolları ve Kaldırımlar, Rampalar	11
1.3.1.2. Merdivenler.....	13
1.3.1.3. Yaya Geçitleri	14
1.3.1.4. Engelli Kullanımına Yönelik Park Yerleri	15
1.3.1.5. Kent Mobilyaları.....	16
1.3.1.6. Açık ve Yeşil Alanlar.....	17
1.3.1.7. Çöp Kutuları	18
1.3.1.8. Çeşmeler	18
1.3.1.9. Tırabzanlar- Korkuluklar.....	18
1.3.1.10. Bekleme, Aktarma, İndirme-Bindirme Yerleri.....	19
1.3.1.11. Tekerlekli Sandalye Geçiş, Dönüş ve Manevraları	19
2. MATERYAL YÖNTEM	22
2.1.MATERYAL.....	22
2.2.YÖNTEM.....	24
3. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	28
3.1.ARAŞTIRMA ALAN VE GÖZLEM ÇALIŞMALARI	28
3.1.1. İstanbul Caddesi Engelliler ile Erişebilirlik.....	28
3.1.1.1. Yaya Yolları	30

3.1.1.2. Rampalar	34
3.1.1.3. Yaya Geçitleri	36
3.1.1.4. Engelli Otoparkları.....	38
3.1.1.5. Kent Mobilyaları.....	39
3.1.1.6. Açık ve Yeşil Alanlara Ulaşım	42
3.1.1.7. Toplu Taşıma İndirme Bindirme Yerleri	45
3.2. ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRMESİ.....	47
3.2.1. Sosyo Demografik Yapı Analizleri.....	47
3.2.2. Araştırma Anketi ile İlgili Hipotezler.....	54
3.2.2.1. Cinsiyet ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler.....	55
3.2.2.2. Yaş ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler.....	57
3.2.2.3. Eğitim Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler.....	61
3.2.2.4. Çalışma Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler	66
3.2.2.5. Gelir Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler.....	72
3.2.3. Engel Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler.....	76
3.2.4. Kent Merkezine Ulaşılabilirlik ve Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler	79
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
5. KAYNAKLAR	93
6. EKLER.....	96
6.1. EK-1 ARAZİ GÖZLEM FORMU	96
6.2. EK-2 ANKET FORMU	97
ÖZGEÇMİŞ.....	100

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1. Türkiye ve Düzce'nin haritada gösterimi (Google Earth, 2019).	22
Şekil 2.2. Düzce İstanbul Caddesi (Google Earth, 2019).	23
Şekil 2.3. Çalışma yöntem şeması.	27
Şekil 3.1. Düzce İstanbul Caddesi 1. bölüm yaya yolları (Orijinal, 2019).	29
Şekil 3.2. Düzce İstanbul Caddesi 2. bölüm yaya yolları (Orijinal, 2019).	30
Şekil 3.3. Yaya yollarında bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).	31
Şekil 3.4. HHY devamsızlığı, yaya yolları bitiş ve başlangıçları (Orijinal, 2019).	32
Şekil 3.5. Yaya yolları üzerindeki kısıtlayıcılar; park halindeki bisiklet ve motorlar (Orijinal, 2019).	32
Şekil 3.6. Yaya yollarında bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).	33
Şekil 3.7. Yaya yollarında bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).	33
Şekil 3.8. Yaya yollarında sınırlayıcıların yanlış konumlandırılması (Orijinal, 2019). .	34
Şekil 3.9. Korkuluksuz rampa (Orijinal, 2019).	35
Şekil 3.10. Rampa üzerinde elektrik direkleri (Orijinal, 2019).	35
Şekil 3.11. AVM girişinde uygulanan rampa örneği; rampa üzeri bayrak direkleri (Orijinal, 2019).	35
Şekil 3.12. Rampaya uygun olmayan yer döşemesi (Orijinal, 2019).	36
Şekil 3.13. Yaya geçitleri (Orijinal, 2019).	37
Şekil 3.14. Bakımsız yaya geçidi, bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).	37
Şekil 3.15. Bakımsız, yaya geçidi sinyalizasyon olan tek yaya geçidi (Orijinal, 2019). .	37
Şekil 3.16. Kısıtlayıcıların yanlış konumlandığı yaya geçitleri (Orijinal, 2019).	38
Şekil 3.17. Yanlış konumlandırılmış bisiklet parkları (Orijinal, 2019).	39
Şekil 3.18. a) Bilet bankosu b) Çeşme (Orijinal, 2019).	40
Şekil 3.19. a) Oturma birimi b) Oturma birimi (Orijinal, 2019).	40
Şekil 3.20. a) Çöp kutuları b) Bakımsız çöp kutuları (Orijinal, 2019).	41
Şekil 3.21. a) Telefon kulübesi b) Aydınlatma direkleri (Orijinal, 2019).	41
Şekil 3.22. Avni Akyol Parkı çocuk oyun alanı (Orijinal, 2019).	43
Şekil 3.23. Süs havuzu çevresi dinlenme alanları (Orijinal, 2019).	43
Şekil 3.24. a) Heykel çevresi dinlenme alanları b) Rampasız yaya yolu geçişleri (Orijinal, 2019).	43
Şekil 3.25. Avni Akyol Parkı girişi (Orijinal, 2019).	44
Şekil 3.26. Avni Akyol Parkı oturma birimleri (Orijinal, 2019).	44
Şekil 3.27. Kent Park yaya yolları (Orijinal, 2019).	44
Şekil 3.28. a) Kent Park oyun alanı b) Kent Park giriş rampası (Orijinal, 2019).	45
Şekil 3.29. a) Kent Park oyun alanı b) Bakımsız oyun alanı (Orijinal, 2019).	45
Şekil 3.30. İstanbul Caddesi otobüs durakları (Orijinal, 2019).	46
Şekil 3.31. İstanbul Caddesi otobüs durakları (Orijinal, 2019).	46
Şekil 3.32. İstanbul Caddesi otobüs durakları (Orijinal, 2019).	46
Şekil 3.33. Çalışma analiz modeli (Orijinal, 2019).	55

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa No

Çizelge 1.1. Evrensel Standartlar Kılavuzu (ESK) ve TSE değerleri (Ak, Yılmaz & Kondakçı, 2017).	20
Çizelge 3.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı.	47
Çizelge 3.2. Katılımcıların çalışma dağılımı.	47
Çizelge 3.3. Katılımcıların yaş dağılımı.	48
Çizelge 3.4. Katılımcıların eğitim durumu.	48
Çizelge 3.5. Katılımcıların gelir dağılımı.	49
Çizelge 3.6. Katılımcıların engel durumlarının dağılımı.	49
Çizelge 3.7. Katılımcıların kent merkezine ulaşım ve kullanım sıklıkları.	50
Çizelge 3.8. Katılımcıların İstanbul Caddesi'ndeki çevresel kısıtlayıcılar üzerindeki değerlendirmesi (%).	52
Çizelge 3.9. Katılımcıların açık ve yeşil alanları kullanım sıklıkları.	53
Çizelge 3.10. Cinsiyet ve çevresel kısıtlayıcı faktörler.	56
Çizelge 3.11. Cinsiyet ile toplu taşıma durakları yetersizliği.	57
Çizelge 3.12. Yaş dağılımı ve çevresel kısıtlayıcılar arasındaki ilişki.	58
Çizelge 3.13. Yaş dağılımı ile yaya geçitleri yeterliliği arasındaki ilişki.	59
Çizelge 3.14. Yaş dağılımı ile çeşme veya su kaynakları yeterliliği.	60
Çizelge 3.15. Yaş dağılımı ile kent merkezine gitme amacı.	61
Çizelge 3.16. Eğitim durumu ve çevresel kısıtlayıcılar.	62
Çizelge 3.17. Eğitim durumu ile rampaların engellilerin kullanabileceği standartlardaki yeterliliği.	63
Çizelge 3.18. Eğitim durumu ile kent merkezine gitme amacı.	64
Çizelge 3.19. Eğitim durumu ile kent merkezine gitme sıklığı.	65
Çizelge 3.20. Eğitim durumu ile erişebilirliğin en uygun olduğu cadde.	66
Çizelge 3.21. Çalışma durumu ile çevresel kısıtlayıcılar.	68
Çizelge 3.22. Çalışma durumu ile rampaların engelli standartlarındaki yeterliliği.	69
Çizelge 3.23. Çalışma durumu ve yaya geçitleri yeterliliği.	70
Çizelge 3.24. Çalışma durumu ile yaya yollarının yönlendirmeye uygunluğu.	70
Çizelge 3.25. Çalışma durumu ile parklar ve dinlenme alanları yeterliliği.	71
Çizelge 3.26. Çalışma durumu ile kent merkezine gitme amacı.	71
Çizelge 3.27. Çalışma durumu ile kent merkezine gitme sıklığı.	72
Çizelge 3.28. Gelir durumu ve çevresel kısıtlayıcı arasındaki ilişki.	73
Çizelge 3.29. Gelir durumu ile yönlendirme levhaları yeterlilik.	74
Çizelge 3.30. Gelir durumu ve kent merkezine gitme amacı.	75
Çizelge 3.31. Çevresel kısıtlayıcı faktörler ile engel durumu.	76
Çizelge 3.32. Engel durumu ve oturma dinlenme alanı yeterliliği.	77
Çizelge 3.33. Engel durumu ile kente gelirken tercih edilen ulaşım aracı.	78
Çizelge 3.34. Çevresel kısıtlayıcı faktörler ile kent merkezine gitme amacı ulaşılabilirlik.	79
Çizelge 3.35. Kent merkezine gitme amacı ulaşılabilirlik ile rampalar engelli standartlarında yeterliliği.	80
Çizelge 3.36. Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine gitme sıklığı.	81
Çizelge 3.37. Kent merkezine gitme sıklığı ile parklara gitme sıklığı.	82

Çizelge 3.38. Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine giderken kullanılan ulaşım aracı.	83
Çizelge 3.39. Kent merkezine ulaşım aracı ile kamu binalarına erişebilirlik yeterliliği.	84
Çizelge 3.40. Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine erişebilirliğin en uygun olduğu cadde.	85
Çizelge 3.41. Kamu binalarına erişilebilirlik ile kent merkezine erişilebilirliğin en uygun olduğu cadde.	86
Çizelge 3.42. Kamu binalarına erişilebilirlik ile kent merkezine erişilebilirliğin en uygun olduğu cadde.....	87

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADA	American with Disabilities
AVM	Alışveriş Merkezi
BM	Birleşik Milletler
CRPD	Convention on the Rights of Persons with Disabilities
DEB	Dünya Engelliler Birliği
DEV	Dünya Engelliler Vakfı
ĐİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DİN	Deutsche Institut für Normung
EU	European Union
GPRS	General Packet Radio Service
HHY	Hissedilebilir Hassas Yüzey
MARKA	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
MİA	Merkezi İş Alanı
ÖZİ	Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
ÖZİDA	Türkiye Özürlüler İdaresi Başkanlığı Araştırması
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
US	United States
WDU	World Disability Union
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

ÖZET

FİZİKSEL ENGELLİ BİREYLERİN ERİŞEBİLİRLİĞİNİN BELİRLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ: DÜZCE İSTANBUL CADDESİ ÖRNEĞİ

Rana Nurdan ÖZDEMİR

Düzce Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Kıvanç AK

Ocak 2020, 99 sayfa

Engelli bireyler; sosyal, kültürel, ekonomik ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek ve yaşam kalitelerini arttırmak için uygun fiziksel şartlara ulaşma hakkına sahiptirler. Erişebilirlik kavramı ile aynı ortamı paylaşan bireylerin, eşit şartlarda tüm mekânlara ulaşabilmeleri amaçlanmaktadır. Dünyada engelli bireyler için kanunlara yol gösteren ve yapılan uygulamalara belli standartlar kazandıran, önceliği erişebilirlik olan ve tek bir yasa altında birleştirilerek, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri tarafından “Engelliler için Evrensel Standartlar Kılavuzu (EESK)” çalışmanın kılavuzu olmuştur. Bu çalışmanın amacı; Düzce ilinin en yoğun kullanıma sahip olan İstanbul Caddesi’ne dikkat çekerek, en yoğun yaya kullanımı olan caddenin, fiziksel engelli bireylerin erişebilirliği, kullanım süresince yaşadığı sorunları, beklentilerini ve bu caddeden yararlanma durumlarını araştırmak ve çözüm önerileri sunmaktır. Çalışma kapsamında; konu hakkında literatür taraması yapılmış ve arazi gözlem formu doldurularak arazinin, uygunluk veya yeterlilik durumları fotoğraflanmıştır. Ayrıca çalışmanın yöntemi doğrultusunda 80 engelli bireye anket yapılmış. Bulgular İstatistik Spss Versiyon 25 ile analizleri yapılmıştır. Çalışma sonucunda; engelli bireylerin kullanımı için problemleri olan noktalar tespit edilmiş, kılavuzda yer alan standartlar ile karşılaştırılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Engelli, Fiziksel engelli, Erişebilirlik, Peyzaj, Düzce.

ABSTRACT

IDENTIFICATION AND EVALUTAIION OF THE ACCESSIBILITY OF PHYSICALLY DISABLED INDIVIDUALS: DUZCE ISTANBUL AVENUE MODEL

Rana Nurdan ÖZDEMİR

Duzce University

Faculty of Forestry Department of Landscape Architecture

Master's Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Kıvanç AK

January 2020, 99 pages

All people with or without disabilities deserve to “live better” in cities which is planned and designed in accordance with contemporary conditions. Improving the life quality of disabled persons through accessibility is as important as to have equal vital rights with other individuals. Legal practices for disabled people in the world, have been specified by the United States (US) and European Union (EU) Member States under a single law with the priority of accessibility called as “Universal Standards for Persons with Disabilities”. In this study, it is aimed to draw attention to Istanbul Avenue which is the most widely used by population of Düzce and where it has access to many points in terms of location, social and cultural aspects and to investigate the problems experienced by the physically disabled individuals during their use, to search the expectations of the disabled individuals and their use of this street. In accordance with the method of the study, a questionnaire was applied to 80 disabled individuals. On-site observations and measurements were made in accordance with to the survey results. The results were analyzed by Spss Statistics Version 25. In the result of this study; problematic points were identified for the use of disabled individuals and recommendations were presented.

Keywords; Disabled, Physical disability, Accessibility, Landscape, Düzce.

1. GİRİŞ

Ülkemiz nüfusunun %12,29'u engelli bireylerden oluşmaktadır. Bu oran 2019 yılı Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre yaklaşık 8,5 milyon engelli birey demektir. Engelli bireylerin yaşadığı sorunlar sadece kendileri ile sınırlı kalmayıp öz bakımını üstlenen kişileri veya ailelerini de etkilemektedir. Böylece engelli bireylerin yaşadığı sıkıntılar 32 milyon kişinin yani Türkiye nüfusunun yaklaşık yarısını etkileyen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Gökçe, 2012).

Engelli bireyler hareket yeteneklerindeki kısıtlılıklar ve çevrede yerel yönetimlerin yetersiz uygulamaları sonucu günlük yaşamlarında zorlanmakta ve kendilerini toplumdan soyutlamaktadır. Toplumsal hayatın her alanında aktif olmak ve kendilerine yer bulmaları için evlerinden ayrılarak dış mekanlarda vakit geçirmeleri mümkün hale getirilmelidir (Keskin, 2011).

Engelli bireylerin sosyal yaşama katılımlarındaki eşitlik ve özgürlükleri için mekanların ulaşılabilirliği ve erişebilirliği oldukça önem taşımaktadır (Bekçi, 2012). Kentsel yaşamda erişebilirlik konusunda engellilerin tedavi, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanması, kendilerine istihdam sağlanması, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler göstermesi, mekânların ve ulaşım erişebilirliğinin kullanışlı olarak düzenlenmesi ile ilgilidir. Bu nedenle fiziksel çevre ve ulaşım; planlama ve tasarım aşamasından itibaren, engellilerin kullanım ve erişebilirlik gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde düzenlenmelidir (Tiyek, Eryiğit & Baş, 2016).

Çağdaş kentsel gelişmenin ve kentsel ulaşımın temelini yayalar oluşturmaktadır. Tüm yayaların, yaya kaldırımlarında güvenle ve rahatlıkla dolaşımlarını sağlamak için yapısal ve mekânsal önlemler alınmalıdır. Yaya kaldırımlarında yaşanan sorunlar; geometrisi, eğimi, genişliği, üzerinde engel olup olmaması, yüksek bordürler, rampa eğimi, kavşaklarda sinyalizasyon durumu, yaya geçitleri, kaplama düzgünlüğü, yol kenarı araç parkları ve trafik hacmi olarak belirtilebilir. Tüm bu parametrelerde yaşanan problemler kent içi trafikte engellilerin daha fazla kazaya maruz kalan kesim olmasına sebep olmaktadır. Özellikle sorun; kaldırımların dar ve düzgün olmamasından kaynaklanmaktadır (Kaplan & Ulvi, 2009).

Kaldırımlarda engelli bireyler tarafından yaşanan sorunlar birçok eksiklikten kaynaklanmaktadır. Toplumumuzda erişebilirlik ifadesinde sadece tekerlekli sandalye kullanan bireyler için yapılan rampalar ve görme engelli bireyler için Hissedilebilir Hassas Yüzey (HHY) akla gelmektedir. Bu algı eğitimsizlikten kaynaklanan yanlış bir sonuçtur. Son yıllarda yapılmaya başlanan engelli erişimi ile ilgili düzenlemelerin çok azı doğru detay malzeme ile uygulanmaktadır (Sudaş, 2014).

Ülkemizde yapılan gözlemler fiziksel çevrenin sadece engelliler için değil, engelsiz bireyler içinde rahat dolaşım ve kullanımı zorlayan, hatta sakatlanmalara sebep olabilecek mimari engellerle çevrili olduğunu göstermektedir. Engelliler için yapılan çalışmalar, onların engelsiz bireyler ile bir arada, bağımsız ve özgürce yaşamlarını sürdürebilmeleri için, engellerden arınmış, tüm bireyler için ulaşılabilir ve kullanılabilir ortak bir fiziksel çevre yaratılmasının en doğru çözüm olduğunu ortaya koymaktadır (Bekiroğlu, 2002).

Engelli bireylerin, kendi kendine yetebilmelerinin sağlanması, fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve topluma aktif ve üretken bireyler olarak katılımlarını sağlamak, kendilerinin ve ülkemizin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır (Eşkil, 2011).

Büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyeleri, belde belediyeleri ile kamu kurumlarının sorumluluk alanlarında yapılacak kentsel ve mimari ölçekteki tüm çalışmaların, engelliler için “Evrensel Standartlar Kılavuzu”’n da ki ilgili kriterleri esas alınarak yapılması gerekmektedir. Düzce’nin ilçesi Akçakoca’da; kaymakamlık, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) ve Akçakoca Belediyesi ile birlikte hayata geçirilen “Engelsiz Kent Akçakoca Projesi” yapım çalışmaları 15 Haziran 2013’te başlamış olup, halen devam etmektedir (Anonim, 2013).

Sabancı Üniversitesi’nde Türkiye ’de ki engelli bireylerin yaşadığı sorunların tespiti için yapılan bir çalışma “Engelsiz Türkiye İçin Yolun Neresindeyiz?” adıyla yapılmıştır ve sonuç raporuna göre; Türkiye’de engelli bireyler kaldırımlara %66,9 oranında erişememekte, %55-60 oranında da yaya geçitlerine erişememektedir. Dolayısıyla market, mağaza, lokanta, kamu binası, postane ve banka gibi özel kamu alanlarına erişmekte de problem yaşamaktadırlar (Sabancı Üniversitesi, 2013).

Düzce’de kent merkezinde engelli erişimi ile ilgili son 3 yılda uygulanmış birtakım çalışmalar yer almaktadır. Bunlar çoğunlukla görme engelliler için; HHY’lerin yer aldığı kılavuz plak taşlar ve fiziksel engelli bireyler için ise rampalar karşımıza çıkmaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında çalışma hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Engelli bireyler için İstanbul Caddesi'ndeki yaya yolları ve rampaları erişebilirlik düzeyinde standartlar kılavuzundaki verileri ve kullanıcıların beklentilerini karşılamamaktadır.

Hipotez 2: Engelli bireyler için İstanbul Caddesi'ndeki açık ve yeşil alanların kullanım sıklıklarına bakıldığında, yeterlilik, güvenilirlik ve erişebilirlik açısından yeterlidir.

1.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE KAPSAMI

Çalışmanın amacı; engelli ve engelsiz tüm kullanıcılar açısından eşit hak ve şartlar içerisinde erişebilirliğinin sağlanması düşüncesine dayanarak Düzce'nin en yoğun sirkülasyona sahip olan caddesinde yapılan uygulamaların, yeterlilik ve erişebilirliğini irdelemek, kullanıcı memnuniyetlerini ölçmek, uygulamaların yetersizliği durumunda standartlara uygun öneriler sunmaktır.

Çalışmanın uygulama alanı; Düzce'nin en yoğun yaya sirkülasyonuna sahip olan İstanbul Caddesi'dir. Konumu ve kapsamı itibarıyla; bünyesinde işyeri alanları, kamu binaları, alışveriş merkezi, restoranlar, bankalar, açık ve yeşil alanlar vb. bulunmaktadır. İstanbul Caddesi'nde yapılan uygulamalar son birkaç yıldır oldukça değişiklik göstermektedir. Bunun nedeni; artan nüfus, bisiklet ve araç trafiği olarak gösterilmektedir.

Çalışma yöntemi doğrultusunda; engelli bireylerin erişebilirlik sorunlarını ortaya koymak amacıyla 80 engelli bireye anket çalışması yapılmıştır yetersiz veya uygunsuz görülen alanlar kılavuz standartlar ile karşılaştırılmıştır. Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programı ile ankete katılan engelli bireylerin demografik yapıları ve çalışma alanındaki erişebilirlik kısıtlayıcıları arasındaki ilişki değerlendirilmiştir ve çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

1.2. ENGELLİLİK KAVRAMI

Engellilik kavramı, yasalara ve kurumlara göre farklı tanımlamalar ile karşımıza çıkmaktadır.

5378 Sayılı Engelliler Hakkındaki Kanun'a göre engelli, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini, çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri yaşayan ve korunma, bakım, rehabilitasyon,

danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi ‘‘özürlü’’ olarak tanımlanır (Engelliler Kanunu 5378, 2005).

Birleşmiş Milletler (BM)’e göre engelli ‘‘Normal bir kişinin ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, bedensel veya ruhsal yeteneklerindeki kalıtsal ya da sonradan olma herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanlar’’ olarak tanımlanmaktadır (Koca, 2010).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre ise engelliler, üç sınıfa ayrılarak tanımlanmıştır;

Yetersizlik (Impairment): Sağlık bakımından psikolojik, fizyolojik ve anatomik yapı veya fonksiyonlardaki eksikliği ve anormallliği ifade eder (Erdem, 2007).

Özürlülük (Disability): Bir aktiviteyi bir bozukluk sonucu normal tarzda ya da normal kabul edebilecek sınırlar içinde gerçekleştirmekteki kısıtlılık veya yetersizliktir (Erdem, 2007).

Engellilik (Handicap): Bir yetersizlik veya özür nedeni ile yaşa, cinsiyete, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması veya yerine getirilememesi hali olarak ifade edilir (Erdem, 2007).

Türk Standartları Enstitüsü’ ne göre engelliler, vücut fonksiyonlarının kullanımında fiziki ve zihinsel kısıtlılık veya kayıp halini özürlü olarak tanımlamaktadır (TSE, 2011).

1.2.1. Engelli Tipleri ve Sebepleri

Engelleri; oluşum sebeplerine ya da kaynağına göre sınıflandırmak mümkündür. Engeller doğumda (konjenital) ya da doğum sonrasında kazanılan engeller olmak üzere ikiye ayırabileceğimiz gibi pek çok farklı sınıflama yapıldığını araştırmalarda görmekteyiz. Türk Standartları Enstitüsü (TSE) fiziksel çevrede getirdiği kısıtlılığa göre;

Geçici Engelliler: Hayatımızda tam yeterlilik gösteremediğimiz zamanlarda yaşanan engellilik hali geçici engelliliktir.

Dolaşım sistemi (kalp-damar) hastalığı olanlar,

Akciğer hastalıkları, diyabeti olanlar,

60 yaş üzeri yaşlılar hareket kısıtlılığı ve 12 yaş altındaki çocuklar, fiziksel çevrede engelli sayılmaktadır (Babaoğlu, 2003).

Sürekli (Süreğen) Engelliler: Doğuştan veya dış etkenler ile oluşan bedensel, duyuşal, zihinsel ve sürekli hastalığı olan engellilerdir (Özdingiş, 2007).

1.2.1.1. Fiziksel- Ortopedik (Bedensel) Engelliler

Fiziksel engelliler el, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında; kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk gibi nedenlerle kas ve iskelet sisteminde; yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı sonucu normal insanın hareketliliğine sahip olamayan; hareket organlarında veya bireyin bedenini oluşturan yapılardaki, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü işlev kayıpları nedeniyle yardımcı cihaz ve araçlarla hareket edebilen fiziki engelli kişilerdir. Özellikle, kas ve iskelet sistemi özürleri olmasından kaynaklı; bel kemiği arızaları, kas zayıflamaları, beyin ve omurilik özürleri, kemik hastalıkları, felçliler, serabral palsy, sipina bifida çocuk felci, spastik özürler, yani hareket olanağını kısıtlayıcı özellikler taşıyanlar bu gruba girer (Özdingiş, 2007).

Bedensel engelinden dolayı hareket kısıtlılığı bulunan engelliler üç sınıfa ayrılır;

- Yürüyebilen Engelliler: 3'e ayrılır;

Yardımsız yürüyebilenler,

Baston kullanarak yürüyebilenler,

Koltuk değneği veya daha gelişmiş aparatlı engelliler,

- Tekerlekli Sandalyeli Engelliler: üçe ayrılır;

Tekerlekli sandalyeye bağlı olup, zaman zaman yürüyebilenler,

Bedenin üst kısmını kullanan engelliler,

Bedenini hiç kullanamayan tekerlekli sandalyeli engelliler,

Duyusal Engelliler: Duyma ve konuşma duyularından en az birini ve tamamen veya kısmen kaybetmiş olan bireylere duyusal engelli de bu gruba girmektedir (TÜİK & ÖZİDA, 2004).

1.2.1.2. Görme Engelliler

Görme engelli bireyler; az gören (kısmi körlük) ve hiç görmeyen (tam körlük) ayrıca renk körlüğü, gece körlüğü ve protez kullananlar da bu gruba girmektedir (TÜİK & ÖZİDA, 2004).

1.2.1.3. İşitme Engelliler

Doğum öncesi, doğumda ya da sonradan çeşitli sebeplerle işitme duyarlılığında meydana gelen yetersizlik durumudur. İşitme kaybı 16-25 desibel arasında ise; çok hafif derece

işitme kaybı, 26-40 desibel arasında ise hafif derece, 41-55 desibel arasında orta derece ve 56-70 desibel üstü ise orta ileri derece, 71-90 desibel arasında ise ileri derece ve 91 desibel üzeri ise çok ileri derece işitme kaybı olarak tanımlanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

1.2.1.4. Konuşma Engelliler

Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığında, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişidir. İşittiği halde konuşamayan gırtlaklı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, dil dudak damak çene yapı bozukluğu olanlar da bu guruba girmektedir (TÜİK & ÖZİDA, 2002).

1.2.1.5. Zihinsel Engelliler

Çeşitli seviyelerde zihinsel yetersizliği olan kişileridir (TÜİK & ÖZİDA, 2002). Zihinsel engellilik, bireyin zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde, hafif- orta- ağır düzeyde etkilenmesi durumudur (Milli Eğitim Müdürlüğü, 2000).

1.2.1.6. Sürekli Hastalığı Olanlar (Süreğen Engelliler)

Sürekli hastalık kişilerin çalışma kapasitesinin ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır (kan hastalıkları, kalp- damar hastalıkları, idrar yolları ve üreme organı hastalıkları, cilt hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, ruhsal davranış bozuklukları, sinir sistem, hastalıkları, HIV) (Çınar, 2010).

Türkiye’de engelli nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12,29’dur. Yaklaşık 8,4 milyon engelliye ifade eden toplam engelli vatandaşların %9,7’si süreğen hastalığı olanlar; %1,25’i ortopedik, %0,48’i zihinsel, %0,38’i dil ve konuşma, %0,37’si işitme, %0,6’sı görme engelli bireylerden oluşmaktadır. Engelli nüfusun cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde, erkeklerin oranının ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli grubunda daha yüksek bir orana sahip olduğu gözlemlenirken süreğen hastalığa sahip olan nüfusta ise kadınların oranın daha yüksek olduğu tespit edilmektedir. Engellilik oranının coğrafi bölgelere göre dağılımı incelendiğinde %3,22 ile en yüksek Karadeniz Bölgesi’nde görülürken %2,23 ile en düşük Marmara Bölgesi’nde gözlemlenmektedir. Süreğen hastalığı olanların %10,9 oranla en yüksek Marmara

Bölgesinde olduğu belirlenirken en düşük görüldüğü bölge ise %7,18 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir (TÜİK & ÖZİDA, 2004).

1.3. ERIŞEBİLİRLİK VE ERIŞEBİLİRLİK HAKKINDA ULUSAL VE ULUSLARARASI ÇALIŞMALAR

Engelli bireylerin hakları BM tarafından 2006'da imzalanan Engelli Hakları Sözleşmesi madde 9'da ilk kez resmi bir şekilde net bir ifade ile belirtilmiştir. Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından da hukuki olarak engelli haklarını koruyan belge niteliğinde olmuştur. Erişebilirlik kavram olarak geniş bir tanımlama şeklinde yer almıştır.

“Taraflar devletler, engellilerin bağımsız yaşamlarının ve toplumun tüm alanlarına tam katılımının sağlanması ve engellilerin diğerleriyle eşit bir şekilde fiziksel çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojisi ve sistemi dahil bilgiye ve iletişime hem kırsal hem de kentsel bölgelerde halka açık olan veya halka sunulan tesislere hizmetlere erişiminin sağlanması için uygun tedbirleri almalıdır. Bu tedbirler erişime yönelik engellerin tespiti ve ortadan kaldırılmasını da içermelidir” (BM, 2006).

Ülkemizde de erişebilirlik, engellilerin binalarda, açık alanlarda ulaşım ve bilgilendirme hizmetleriyle bilgi ve iletişim teknolojilerinin güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilmesi ve kullanılabilmesi olarak tanımlanmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013). Erişebilirlik, bir başka ifadeyle; hayata katılmanın bir aracı olmasıyla beraber, bağımsız olarak toplumda yaşamak ve toplumun bütün alanlarına katılmak koşuluyla temel bir haktır (Tutal, 2015). Engelli bireylerin hayata katılımlarında kimsenin yardımına ihtiyaç duyulmadan kent yaşamında bütünleştirmeye yönelik tasarımlara ihtiyaç duymaktadırlar. Engelliler için tasarım yaklaşımı, bugün ABD'de “evrensel tasarım” terimiyle, İngiltere'de ise “kapsayıcı tasarım” Avrupa da “herkes için tasarım” kavramları ile engelli ve hareket kısıtlaması olan bireyler de dahil olmak üzere, tüm kullanıcı gruplarının mekânsal, sosyal ve bireysel ihtiyaçlarına cevap verecek mekânlar oluşturmayı hedeflemektedir. Kapsayıcı tasarım; engelli bireyler çevreyi kullanabilmeleri için özelleştirilmiş düzenlemeleri tanımlarken, evrensel tasarım; engelli bireyleri ayırtırmadan çevrenin herkes tarafından kullanabilmesini vurgular. Evrensel tasarım engelli bireyler için yaşanan erişim sorunlarına eleştiri olarak çıkmış olsa bile “herkes” için eşit ve eşitlikçi tasarım amacını taşır (Mishchenko, 2014).

Erişebilirlik konusunda engellilerin topluma katılımlarında yaşanan en büyük sorun fiziksel çevre ve ulaşılabilirliktir. Ülkemizde 2010 yılında “Özürlülerin Sorun ve

Beklentileri Araştırması Raporu’na göre; engelli bireyler zorluk yaşadıkları alanları yaklaşık şu şekilde belirtmiştir; en yüksek %66,9 kaldırım, yaya yollarında, %66,3 oturdukları binada, %59,5 yaşadıkları çevredeki lokanta, mağaza, market, %58,4 kamu binalarında ve %55,4 postane ve bankalarda, %43,3 park ve açık yeşil alanlarda zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir (TÜİK, 2010).

Dünyada ve ülkemizde engelli ve yaşlıların artması; bu nüfus gruplarının hak ettiği, erişebilirlik, ekonomik refah, kültürel kabul, toplumsal ve mekânsal katılımı konusunda uzun yıllardır mücadele verilmektedir (Gleeson, 2011). Türkiye’de engelli ve yaşlıların kent yaşamına katılması konusunda çok sayıda yasal düzenleme yapılmış fakat gerekli düzeyde başarı sağlanamamıştır. Herkes için tasarım yaklaşımı, erişebilirlik sorunlarında, tasarımcıya sorumluluk yükleyerek mekanlarda insan için daha etkin kullanım sağlayacağını ifade etmektedir. 2011 yılında Türkiye’de tasarım ve planlama eğitimi programları müfredatında “herkes için tasarım” yaklaşımı çalıştayında belirtildiği şekliyle; tasarım eğitimi, her kullanıcıya ve her ihtiyaca uygun mekanlar tasarlayan meslek insanlarını yerleştirilerek yapılmalıdır (Sirel & Sirel, 2015).

Erişebilirlik konusunda dünyada AB Komisyonu belirlemiş olduğu kriterlere uyum sağlayan engelli dostu şehirleri seçmekte ve ödüllendirmektedir. AB’de bu ödülü alan şehirler; 2011 yılında Avila, 2012 Salzburg, 2013 Berlin, 2014 Göteborg, 2015 Boras, 2016 Milan, 2017 Chester, 2018 Lyon, 2019 Breda birincilik ödülü alan kentlerdir (EMPL-EDPD-ACA@ec.europa.eu, 2019). Engelli dostu şehirler, engelli bireylerin seyahat, ulaşım ve eğlence gibi kamuya açık alanlarda erişebilir herkes gibi eşit ve özgürce yararlanmalarını sağlayan kentlere denmektedir. Mayıs 2010 tarihinden beri Erişilebilir Kent Ödülleri (European Access City Award) veren AB Komisyonu, 2019 yılı ödülleri de dağıtmıştır. Bu ödülleri verirken aşağıdaki kriterlere dikkat edilmektedir;

- Şehir yaşamının herkes için erişilebilir olması,
- Kamusal alanların ve çevrenin engelli dostu şekilde düzenlenmiş olması,
- Toplu taşıma düzenlemeleri,
- Bilgi ve iletişim erişimi,
- Sosyal alanlar ve hizmetler,
- Diğer şehirlerde uygulanabilecek ilham verici projeler olması.

Ülkemizde 2017 yılında yapılan bir çalışmada; sağlık, ekonomi, eğitim ve yaşam kalitesi kategorilerinde değerlendirdiği iller sıralamasında “Engelli Dostu İller” için en avantajlı iller olarak sırasıyla, Isparta, Ankara, Bolu, İstanbul ve Yalova olarak takip ettiğini belirtmiştir (Eliöz, Demir & Akbuğa, 2017).

Almanya’da yapılan bir çalışmada 2050 yılında Almanya nüfusunun yarısı 50 yaşın üzerinde olacağı öngörülmüştür ve bu nedenle artan yaşlı nüfusu, azalan hareketlilik ile şehir planlamalarında birtakım düzenlemeler gerekmektedir. Ev, işyerleri, otellerde, yaya yollarında, rampalarda yapılan düzenlemeler sadece yaşlı nüfusu değil çocuklu aileleri de hedef almaktadır. Kaldırımların 3 cm yükseklikte olması hedeflenmektedir, 80’ler den sonra değişen yasalar ile düzenlemeler iyice hız kazanmıştır. Gelişmiş yaya geçitleri, rampalar, engelli tuvaletleri, aydınlatmaların geliştirilmesi, hassas yüzeylerin konumlandırılması, eşiksiz mağaza girişleri düzenlenirken yapıların ve kentlerin tarihsel görünümü değiştirilmeden yapılması gerekliliği belirtmektedir (Hafner & Wölfler, 2007).

Dünyada erişebilirlik ile ilgili standartların temeli ise 1961’de atılmıştır. Yıl içerisinde “Bedensel Engelliler ve Çevreleri” adlı Stockholm konferansı bildirgesinin yayınlanması ve Timothy J. Nugent’in öncü nitelikteki çalışmaları sonucunda kabul edilen ilk erişebilirlik standardının ABD’de kabulü, erişebilirlik ile ilgili kılavuzların ilk basamağı olmuştur (Goldsmith, 1997). Amerika’da engelliler açısından iki federal yasa son derece önemlidir. Birinci yasa 1973 yılında Rehabilitasyon Yasası adıyla, ikinci yasa ise 1990 yılında Engelli Amerikalı Yasası adıyla çıkmıştır. Engelli Amerikalı Yasası engelli bireylere erişimi kolaylaştırıcı düzenlemeler ile aynı zamanda engeli olmayan bireyler için de kolaylıklar sağlamıştır. Örneğin; tekerlekli sandalye kullanan kişiler için yapılan rampalar, bebek arabası kullanan anneler için ya da özel olarak alçak planlanmış asansör düğmeleri ve su içme yerlerinden kısa boylu bireyler de yararlanmaktadır (Weber, 1999).

Almanya’da 1 Ocak 2004’ten beri engelli ayrımcılığıyla mücadele konusunda Federal Yasa yürürlükte olup 2023 yılı itibarıyla toplu taşımanın tamamen engelli erişimine açık hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İsveç’te hafif raylı trenlerde General Packet Radio Service (GPRS) kontrollü açılabilen basamaklar araç içinde ayarlanabilmekte ve taşıt ile platform arasındaki boşluk en aza indirgenmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015).

1.3.1. Engelli Kullanımı Erişebilirliğine Yönelik Evrensel Tasarım İlkeleri ve Standartlar

Engelli bireyler için standartlara uygun yapılandırılmış çevrelerin, sağlıklı kentsel planlamalar olduğu düşünülmemelidir. Engelli bireylerin yaşadığı çevredeki sorunların, toplumsal alanda bütünleştirici, birleştirici bir işleyişe sahip olması gereklidir. Maalesef ki kaldırımlarda hareket etmek için bile birçok engel karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel çevremizde engeller ile beraber sosyal hayatta da sınırlamalar ile karşılaşmak engelleri arttırmaktadır. Parklarda, kaldırımlarda, kamusal alanlarda gezen fiziksel engelli bireylere rastlamak oldukça zordur. Sosyal hayata katılımlarının azlığı bile bağımsız hareket edebilme olanaklarının ne ölçüde sınırlandığını kanıtlamaktadır (ÖZİDA, 1999). Planlama ve tasarım sırasında engelsiz mekanlar oluşturabilmek için gereklilikler şu şekildedir;

- Yeterli genişlik
- Yeterli hareket alanı,
- Yeterli yükseklik,
- Yeterli yüzey,
- Yeterli yönlendirme ve uyarma
- Yeterli estetik değerler adı altında altı ana unsur göz önüne alınmalı uygun ölçülendirme, uygun malzeme, uygun renk kullanımı gerekmektedir (ÖZİDA, 1999).

Engelliler için Dünya Engelliler Vakfı (DEV) öncülüğünde, Evrensel Standartlar ilke, usul ve esaslara göre 6 kıta 65 ülke Dünya Engelliler Birliği (DEB) (World Disability Union-WDU) üyesi 120 ilgili kuruluş tarafından üç yıl süren bir çalışma sonucunda düzenlenmiştir. 9 Eylül 2011 ve 13 Eylül 2012 tarihinde New York'ta Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi (Convention on the Rights of Persons with Disabilities-CRPD) ile tüm dünyada uygulanması talebiyle tanıtılmıştır. Evrensel Standartlar Kılavuzu oluşumunda; American with Disabilities Act (ADA), Pasifik, Avrupa, Kanada ve Türkiye Standartları Enstitüsü (TSE) gibi ülke ve bölgelerin kılavuzları gözeterek 5825 sayılı BM Engelli Hakları Sözleşmesinin 9. Maddesi ve uyumluluk kanunu, BM Engelliler için Eylem planı, Avrupa Konseyinin 1996 ve 2008 yılında kabul ettiği Avrupa Kentsel Şart-1 ve Avrupa Kentsel Şartı-2 kararlarına dayanılarak hazırlanmıştır. Büyükşehir belediyeleri, ilçe ve belde belediyeleri, kamu kurumları sınırları içerisindeki

engelli ve yaşlıların topluma tam, etkin ve eşit katılımlarını sağlamak için, çevre şartlarına uygun şekilde uyarlanmasında Engelliler İçin Standartlar Kılavuzu'nun esas alınması gerekmektedir (EESK, 2013).

1.3.1.1. Yaya Yolları ve Kaldırımlar, Rampalar

Yaya yolları ve kaldırımların tüm kullanıcılar tarafından özellikle görme ve ortopedik engelliler gibi hareket kısıtlılığı olan engelliler için, ulaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla, güvenli, temiz, engelsiz, düzgün ve yeterli genişlikte ulaşım imkânı sağlanmalıdır (EESK, 2013).

Yaya kaldırım genişliği: Engelsiz bir yaya kaldırımı en az 1,5 m, ideal olarak 2,0 m genişlikte olmalıdır. Kaldırım genişliği, otobüs duraklarında en az 3,0 m ve dükkân önlerinde en az 3,5 m olmalıdır. Yaya kaldırımlarının genişliği kullanma yoğunluğu ile yol sınıfına ve grubuna göre ölçülendirilmelidir (ÖZİDA, 2008).

Yaya kaldırımı net ölçüsüne ek olarak mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafında bordür taşı dâhil 50 cm emniyet şeridi olmalıdır. Kaldırım genişliğine ve yol gruplarına göre emniyet şeritleri mülkiyet sırasında 50 cm, bordür taşı tarafında 1,2 m kadar olabilir (TS12576, 2013).

Yaya kaldırımı eğimi: Tekerlekli sandalye kullanıcıları için eğim %2'den küçük olmalıdır (EESK, 2013). Eğimin %2 olması yaşlı, bebek ve çocuklu kişilerin yürüyüşü içinde uygunluk taşır.

Yaya kaldırımı yüzey kaplaması: Kullanıcıların kaymasını önleyen ve dolaşmayı kolaylaştıran, tesisat, rögar kapağı gibi çıkıntılardan seviye değişiklikleri olmamalı, aynı seviyede zemin oluşturmalıdır (TS12576, 2013). Yaya kaldırımları üzerindeki kılavuzlar, HHY, görme engelli bireylerin yönlenmesinde ve yaya geçitlerinin konumlarını belirtmek için kullanılmaktadır (BM, 2004).

Yaya kaldırımındaki kılavuzların tasarımında; basit şekilde yerleştirilmesi, ana yola paralel olması, kılavuzların 60 cm genişliğinde olması, rögar ve drenaj kanallarından uzak konumlandırılması gerekmektedir (EESK, 2013). Rengi yaya yolu ile zıt olmalı, tekerlekli sandalye kullanıcıları için yüksekliği engel olmamalıdır (EESK, 2013).

Yaya kaldırımında drenaj: Boyuna ve enine yönde gerekli eğimler verilmeli, bordür taşı ve taşıt yolu birleşim yerinde su oluğu ve rögarlar ile drenaj sağlanmalı ve yüzey suları uzaklaştırılmalıdır (TS12576, 2013).

Yaya kaldırımlarında bitkilendirme, kent mobilyaları: Kaldırımın genişliğine bağlı olarak kaldırım kenarına dikilecek ağaçlar, süs bitkileri, saksılar, korkuluklar, elektrik, trafik direkleri, bordür taşı dahil en az 75 cm, en çok 1,2 m genişliğinde bir şerit içinde bir hizada, düzgün olarak yerleştirilmelidir. Yaya kaldırımının mülkiyet sınırında kot farkı olması halinde kaldırım ile bahçe arasına korkuluk yapılmalıdır (TS12576, 2013). Kaldırımlardaki bitki kasaları, ağaççık gibi tasarım elemanlarının bitiminden itibaren 60 cm lik bir alanda doku farklılaşması oluşturularak hissedilebilir yüzey oluşturulmalıdır (BM, 2004).

Yaya kaldırımında güvenlik: Kaldırımların rahat kullanılabilmesi için yüzeyinde engeller bulunmamalıdır. Tehlikeli olabilecek her türlü düzenden kaçınılmalıdır (ızgaralar, yer mantarları, yola gerilmiş otopark zincirleri, yol satıhtaki anormal döşeme farklılıkları, çukurlar, gelişigüzel seviye farklılıkları ve yükseklikler vb.) (TS12576, 2013).

Taşıtların kaldırımlara park etmeleri engellenmelidir. Kaldırımlar; bakım ve onarım anında doğabilecek her türlü sorunu engellemek için 1 m yüksekliğinde barikatler ile çevrelenmelidir. Tadilat nedeni ile yaya yolları asla 1,5 m'den az olmamalıdır, mümkünse 1,8 m olmalıdır (ÖZİDA, 2008). Kaldırım üzerinde iskele kurulmuş ise; en az 1,1 m'lik geçiş yolu olmalıdır. İskelenin köşeleri kapatılmalıdır (ÖZİDA, 2008).

Rampalar: Dış mekan yaya sirkülasyon bağlantıları için farklı kotlardaki düzlemleri birbirini ile birleştiren basamaksız ve eğimli bağlantı elemanlarıdır (Uzun, 2004). Boyutları kullanım yoğunluğuna, aşılması gereken yükseklik farkına göre seçilen rampa tipi değişmektedir. BM (2004)'e göre; en düşük, düz rampa genişliğini 90 cm olarak belirtilirken, 90 derece dönüşlü rampalarda 1,4 m, 180 derece dönüşlü rampalarda 90 cm olarak belirtilir. ADA ise rampa genişliğini dönüş derecesi belirtmeden 91,5 cm olarak belirtir. Evrensel Standartlar Kılavuzunda da TS 12576 da belirtildiği gibi rampa tasarım ve ölçüleri şu şekildedir;

- Rampa genişliği; tekerlekli iki sandalyenin iki yönlü geçişinin gerekli olduğu durumlarda minimum net genişlik 1,8 m olmalıdır (TS12576, 2013).
- 10 m'den uzun rampalarda veya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş varsa en az 2,5 m'lik düz dinlenme alanları yapılmalıdır (TS12576, 2013).
- Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa, tekerlekli sandalyeli engellinin manevrası için gerekli sahanlık alanı en az 1,5 x 1,5 m olmalıdır (TS12576, 2013).

- Eğimler, tekerlekli sandalye kullanıcıları ve bastonlu kişilerin rahat ve güvenli geçişini sağlamalıdır (TS12576, 2013).
- Döşeme seviyesinden 2 cm'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünölmelidir (TS12576, 2013).
- Rampa uzunlukları; 10 m'ye kadar olan rampaların en fazla eğimi %8 olmalıdır. 10m'den daha uzun rampalarda en fazla eğim %6 olmalıdır (TS12576, 2013).
- Rampaların yüzeylerinde; görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 1,5 m uzunluğunda düz ve farklı dokuda bir alan bulunmalıdır (TS12576, 2013).
- Rampa güvenliği ve konforu; rampanın başlangıç ve bitiminde 45 cm daha devam etmelidir 20 cm yükseklikten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için rampanın korunmasız taraflarına en az 5 cm yüksekliğinde koruma bordürü yapılmalıdır (TS12576, 2013).
- Rampaların yüzeyleri; sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlölük yüksekliklerinde 2 cm'den büyük farklılık olmamalıdır (TS12576, 2013).
- Rampa çeşitleri; dış mekânlardaki rampalar açılara göre 90 derece dönüşlü, 180 derece dönüşlü ve düz rampa olmak üzere üç tiptir (BM, 2006).

1.3.1.2. Merdivenler

Merdivenler engellilerin hareketliliğini engeller nitelikte olduğundan, farklı kotların birbirine rampa ile bağlanması ulaşılabilirliğin sağlanması açısından önemlidir. Ancak zorunlu olarak merdiven yapılması halinde her iki tarafa küpeşte yapılmalıdır (EESK, 2013).

- Merdiven boyutları, basamakları ve renk seçimleri; basamak ve rıhtlar ayrı renkte gösterilmelidir. Basamak ucunda 2,5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit bulunmalı, koruyucu malzeme, takılıp düşmeyi önleyecek, basamak yüzeyi ile düz olacak şekilde monte edilmelidir (TS12576, 2013).
- Merdivenli yolda sahanlık; aynı yönde devam eden merdivenli yollarda arazinin topografik yapısına bağlı olarak yükseklik farkı 1,8 m üstünde ise merdivenler arasında 2 m'lik sahanlık olmalıdır. Görme engelliler için merdivenin başlangıç ve sonunda 1,2 m

uzunluğunda düz ve farklı dokuda kaplama malzemesi ile döşenmiş sahanlık olmalıdır (TS12576, 2013).

- Merdiven sahanlığında yön değiştiriyorsa sahanlık alanı en az 1,8 m x 1,8m olmalıdır. Merdivenlerde temiz genişlik küpeşteden küpeşteye en az 1,8 m olmalıdır. Merdiven yanlarında su tahliye olukları yapılmalıdır (TS12576, 2013).
- Merdivenlerde güvenlik; iki yanındaki küpeşterler ve merdivenlerin başlangıç ve bitimindeki HHY tüm kullanıcıların güvenliği için önem taşımaktadır. Küpeşterlerde doku farklılaşması ile merdivenlerin başlangıç ve bitiminin hissedilmesi sağlanmalıdır (DIN 18024-2, 1998).
- Merdivenlerde hissedilebilir yüzeyler; ilk basamaktan hemen önce başlamalıdır, merdiven genişliği kadar boşluktan sonra yer almalıdır, en az 60 cm genişliğinde ve renk doku bakımından farklı ve algılanabilir olmalıdır (DIN 18024-2, 1998).

1.3.1.3. Yaya Geçitleri

Tekerlekli sandalyeliler, bebek arabası kullananlar, bastonla ya da destekle yürüyen kişiler, çok kısa boylular ve çocuklar düşünülerek düzenlenmelidir, az görenler dahil görme engelliler tarafından da yaya geçişinin başlangıcının hissedilebilir olması gerekmektedir. Yaya geçitlerinde yol yüzeyi ve kaldırım aynı seviyede olmalıdır, engelliler yükselti farkını aşmak zorunda kalmamalıdır (BM, 2004).

Yaya geçişleri ile ilgili olarak TS 12576 da belirtilmiştir ki;

- Kavşaklar dışında yaya geçitleri, geçide yaklaşan sürücülerin yeterli (emniyetli) mesafeden görebilecekleri yerlere yerleştirilmelidir (TS12576, 2013).
- Engellilerin, taşıt yolu ve kavşak geçişlerinde düzensiz konan çiçeklik ve çiçek saksıları, mantarlar, sembol, ilan panoları, direkler (elektrik, aydınlatma, trafik vb.) hareket kabiliyetini azaltacağından bu gibi engeller yaya geçitlerine konulmamalıdır (TS12576, 2013).
- Yaya geçitleri üstten ve iyi aydınlatılmalı, bu aydınlatmanın yol aydınlatmasından ayırt edilebilmesi için farklı ve daha aydınlık düzenlenmelidir (TS12576, 2013).
- Yaya geçitlerinde yer işareti (zebra çizgileri); iyi belirtilmelidir çizgilerin kalıcı olmasına önem verilmelidir (TS12576, 2013).

- Taşıt yolu ve kavşaklarda yaya geçitleri bordür taşı ile kesilmemeli ve taşıt yolu seviyesine kadar yaya yolunda her üç yönde %8 eğimli rampa yapılmalıdır (TS12576, 2013).
- Yaya geçitlerinin yüzeylerinde; kaplama malzemesi, kaygan olmamalı, tahrip, yangın vb. dış etkenlere karşı dayanıklı olmalıdır (TS12576, 2013).
- Yaya geçitlerinde güvenlik, özellikle görme engelliler için algılanabilir ve yönlendirici olması açısından önemlidir. Yaya geçitlerinin karşıdan karşıya geçilmesi istenmeyen yerlerde, kavşak kollarında metal yaya korkulukları 15 m sağ ve sol tarafa uygulanabilir. Yoğunluğu yaya dağılımına göre az olan tarafa yapılmayabilir (TS12576, 2013).
- Yaya geçitleri hemzemin, yaya alt ve üst geçit olarak gruplandırılabilirken, eş düzey (hemzemin) geçitlerde kendi içinde 4 gruba ayrılabilir; ışık kontrollü (sinyalli), ışık kontrolsüz (sinyalsiz), butonlu yaya geçidi (pelikan tipi), ve refüjlü geçitlerdir. Işık kontrollü yaya geçitlerinde trafik işaret lambaları işitme engelliler için; ışıklı ve yaya figürlü, görme engelliler için; devamlı ses (akustik) uyarı işareti bulunmalıdır (TS12576, 2013).
- Kavşaklar dışında yapılan pelikan türü yaya geçitlerinde basmalı (butonlu) ışıklı ve sesli trafik işareti engelliler tarafından da kullanılabilecek şekilde en fazla 1,2 m yükseklikte olmalıdır (TS12576, 2013).

1.3.1.4. Engelli Kullanımına Yönelik Park Yerleri

Yol kenar parkına izin verilen yollarda engelliler için de yeterli sayıda park alanları tesis edilmelidir (TS12576, 2013).

Otopark Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre; umumi bina ve bölge otoparkları ile genel otoparklarda birden az olmamak şartıyla, engelliler için tüm tesisteki park yeri sayısının %5'i kadar otopark yeri ayrılması gerekmektedir (TS12576, 2013).

Kapasitesi 50 araçtan küçük taşıt park yerlerinde en az 1 araç park yerinin, 50-400 arası taşıtlık park yerlerinde her 50 taşıt için 1 engelli park yerinin, kapasitesi 400 taşıttan fazla olan park yerlerinde ise en az 8 engelli park yerinin ve ilave her 100 taşıt için 1 park yerinin bulunması önerilmektedir (BM, 2004).

- Engelliler için düzenlenmiş bir park yerinin en az genişliği 3,6 m, tavsiye edilen genişlik ise 3,9 m'dir (BM, 2004).

- Tekerlekli sandalye geçişleri için iki park yeri arasında 1,2 m genişliğinde bir erişim koridoru önerilmektedir (BM, 2004).

- Açılı park yerleri kullanıldığında park yeri sonundaki alan tekerlekli sandalyeli engelliler için erişim koridoru olarak kullanılabilir. Genişliğinin 2,5m olması gerekir. Kapalı otoparklarda hidrolik liftli kamyonetler için minimum yükseklik 2,4 m olmalıdır (BM, 2004).

Açık otopark yerlerinde aşağıdaki şartlar bulunmalıdır (TS12576, 2013);

- Yanlış kullanımı engelleyen sembol veya trafik işaretleri açıklamaları,
- Yol seviyesinde kaymayı önleyen malzemeyle düzgün kaplanmış, engellenmemiş inme/binme alanı,
- Yerlerde ve direklerde yönlendirici oklar,
- Engelliler için ayrılmış park yerlerinde kaldırım rampası ve engellilere ait park yeri işareti olmalıdır (TS12576, 2013).

1.3.1.5. Kent Mobilyaları

Kent mobilyaları oturma bankları, aydınlatma lambaları, telefon kulübeleri, çöp kutuları, bitki kasaları, otobüs durakları ve işaret, bilgilendirme levhalarını kapsamaktadır. Kent mobilyalarının tasarımı ve düzenlenmesinde uyulması istenen genel kurallar TSE’de belirtilmiştir;

- Kent mobilyalarından; telefon kabinleri, satış büfeleri, bilet satış, gazete, tütün, çiçek satış kulübeleri, dondurmacılar ile yangın musluğu, çöp ve posta kutuları, oturma bankları vb. mobilyalar yaya yolunda hareket yönünde engel teşkil etmeyecek şekilde yerleştirilmeli ve işaretlenmelidir (TS12576, 2013).

- Telefon kulübelerinde bozuk para atma, kart takma yeri 90 cm ve 1,2 m arasında erişilebilir yükseklikte olmalıdır. Kablosu en az 75 cm olmalıdır, halka açık yerlerde işaretleme ile belirtilmelidir. Halka açık yerlerde yaya trafiğine engel olmayacak şekilde dinlenme bankları konulmalıdır. Telefon kulübelerinde kabartma harf ve rakamlı telefon aparatı bulunmalıdır. Halka açık açık olarak yapılmış açık ve kapalı telefon kulübelerinden en az 1 tanesi engellilere uygun düzenlenmelidir (TS12576, 2013).

- Yaya yoluna çıkıntı yapan lokanta, pastane vb. dükkânların güneşlikleri, şemsiyelikler oturma alanları ile yapıtlar ve sanat eserleri engellilerin hareketinde engel oluşturmamalıdır (TS12576, 2013).
- Engeller etrafında görme engelliler için dokunulur ve zıt renkli işaretler yapılması gerekiyorsa bunların yükseklikleri 70 cm'den az yapılmamalıdır (TS12576, 2013).
- 2,2 m ve daha alçak olan merdiven altları kapatılmalıdır (TS12576, 2013).
- Yürüme doğrultusundaki her beklenmeyen engel; zıt renkler veya doku farklılıkları kullanarak işaretlenmelidir (TS12576, 2013).
- Şehir mobilyalarının kenarları yuvarlatılmış olmalıdır (TS12576, 2013).
- Baş kurtarma mesafesi 2,2 m'den yüksek yapılmalıdır (TS12576, 2013).
- Yüzey kaplamalarında doku farklılaşması oluşturularak donatıların konumları özellikle görme engelliler için tanımlanmalıdır (TS12576, 2013).
- Kent mobilyalarının rengi seçilirken algılanmalarının kolay olması için çevresi ile zıtlık oluşturacak renkler tercih edilmelidir (TS12576, 2013).

1.3.1.6. Açık ve Yeşil Alanlar

Açık ve yeşil alanlar; kent içindeki parklar, mahalle parkı, çocuk oyun alanı, yaya geçişleri, binaların giriş ve çıkışlarındaki dinlenme alanları, spor sahaları, rekreasyon alanlarını kapsamaktadır. Açık alan ya da park alanlarının girişlerinde görme engelliler için hissedilebilir özellikte olmalıdır (EESK, 2013).

- Oturma bankları 100-200 m gibi düzenli aralıklarla yerleştirilmelidir (BM, 2004).
- Genel tuvaletler ile telefon kulübelerinin yakınında dinlenme-oturma alanları konumlandırılmalıdır (BM, 2004).
- Dinlenme alanlarında oturma bankının yanında tekerlekli sandalyeler için mutlaka 1,2 m'lik alan bırakılmalıdır (BM, 2004).
- Bankın zeminden yüksekliği 45 cm, sırt yaslama yerinin yüksekliği 70 cm olmalıdır (BM, 2004).
- Dinlenme alanlarındaki masaların yüksekliği 75 cm ile 90 cm arasında olmalı, bütün yönlerden tekerlekli sandalyenin yaklaşabilmesi için masanın altındaki minimum derinlik 60 cm olmalıdır (BM, 2004).

1.3.1.7. Çöp Kutuları

Çöp kutuları yaya hareketine engel olmayacak şekilde yaya kaldırımı kenarında bordür taşına en az 40 cm uzaklığında ve en az 90 cm, en çok 1,2 m yüksekliğe monte edilmelidir (TS12576, 2013).

1.3.1.8. Çeşmeler

Çeşmelerin su içilecek bölümleri yaklaşık 90 cm yükseklikte olmalıdır ya da monte edilmelidir. Tekerlekli sandalye kullananlar için uygun yükseklik 85 cm, diğer kullanıcılar için yaklaşık 95 cm yükseklik uygundur (BM, 2004).

1.3.1.9. Tırabzanlar - Korkuluklar

Korkulukların özellikleri aşağıdaki gibi tanımlanmıştır;

- Her iki tarafı boşluk olan rampaların her iki tarafına, boşluk tek tarafta ise boşluk olan tarafa korkuluk yapılmalıdır. Rampaların duvar taraflarına da küpeşte yapılmalıdır (TS 9111, 2011).
- Genişliği 3 m'den fazla olan rampalarda ilave olarak rampa ortasına korkuluk konulmalıdır (TS 9111, 2011).
- Küpeşter kolayca kavranabilecek formda yapılmalıdır. Küpeşter yere veya duvara emniyetle yük taşıyabilecek ve iletebilecek şekilde tutturulmalıdır. Korkuluk üzerinde 70 cm ve 90 cm olmak üzere iki ayrı yükseklikte küpeşte yapılmalıdır (TS 9111, 2011).
- Korkuluk rampanın başlangıcından en az 30 cm önce başlamalı ve bitiminden itibaren en az 30 cm devam etmelidir (TS 9111, 2011).
- Duvar ile küpeşte arası mesafesi net 4 cm'den az olmamalıdır. Korkuluğa bitişik duvar veya diğer yüzeylerde çıkıntı ve pürüzler olması durumunda, çıkıntı veya pürüz yüzeylerinden 5 cm mesafe bulunmalıdır (TS 9111, 2011).
- Küpeşter kolayca tutulabilecek özellikte farklı tasarımlarda biçimlendirilebilir. Dairesel küpeşter daha rahat kavranabilir olması açısından önerilir. Küpeşterin çapı veya genişliği 3,2 ila 4 cm arasında olmalıdır (TS 9111, 2011).

1.3.1.10. Bekleme, Aktarma, İndirme-Bindirme Yerleri

Engellilerin, erişilmesi gereken yerlere en kısa, rahat, güvenli olarak otobüs, özel, ticari vasıta ve raylı taşıma araçları ile gitmeleri önem taşımaktadır. Durakların yerleri basit, kolay, anlaşılabilir ve belli bir uzaklıktan görülebilir olmalıdır (TS12576, 2013).

- Otobüs durakları engellilerin de kullanılabileceği şekilde tasarlanmalıdır, engelliler için oturma bankı, tekerlekli sandalye alanı ve dış etkilere karşı korumalı olması gereklidir (TS12576, 2013).
- Otobüs duraklarında durak boyunca bisiklet yolu, taşıt yoluna çıkmayarak durak arkasından durağa 2 m mesafe bırakılacak şekilde olmalıdır Engelli ve yaya için bisiklet yoluna, yaya kaldırımından duraklara geçişte dikkat edilmeli ve yaya geçiş işareti konmalıdır (TS12576, 2013).
- Engellilerin, duraklarda otobüse rahat inip binmeleri için, durak kısmı, taşıt yolundan 20 cm rampa ile yükseltilmeli ve 30 cm döşemeye sahip otobüse kolay giriş sağlanmalıdır (TS12576, 2013).
- Duraklar hangi toplu taşıma aracına ait olduğu, aracın numarası, güzergâh ve durağın adını belirten okunaklı levha ve yanıp sönen ışık her durakta bulunmalıdır (TS12576, 2013).

1.3.1.11. Tekerlekli Sandalye Geçiş, Dönüş ve Manevraları

- Bir tekerlekli sandalye için en az net geçiş genişliği 1 m, iki tekerlekli sandalye için en az net geçiş genişliği ise 1,5 m olarak düzenlenmelidir (EESK, 2013).
- Tekerlekli sandalye ve bir yürüyen engelli için en az geçiş genişliği de 1,2 m olarak verilmelidir. Ayrıca, tekerlekli sandalyenin 180° dönüşü için gerekli genişlik en az 1,5 m'dir (EESK, 2013).

Ak, Yılmaz ve Kondakçı (2017) 'a göre; karşılaştırmalı olarak EESK ve TSE değerlerinin oluşturulduğu tabloda, benzer ve farklılık gösteren erişebilirlik değerlerini ortaya koymuşlardır (Çizelge 1.1).

Çizelge 1.1. Evrensel Standartlar Kılavuzu (ESK) ve TSE değerleri (Ak, Yılmaz & Kondakçı, 2017).

KRİTER	Evrensel Standartlar Kılavuzu	TSE Değerleri
YAYA YOLLARI VE KALDIRIMLAR		
Yaya kaldırım genişliği	min. 150 cm	150 cm
Yaya kaldırım bordür taşı yüksekliği	3-15 cm	3-15 cm
Yaya kaldırım eğimi	2%	Max.. %5
Görme engelli kılavuzu	40x40 cm	40x40 cm
RAMPALAR		
Rampa genişliği	min. 180 cm	min. 90 cm
Rampa başlangıç ve bitişinde manevra alanı	150x150 cm	150x150 cm
Rampa eğimi (10 m'den kısa rampalarda)	8%	8%
Rampa eğimi (10 m'den uzun rampalarda)	6%	-
Sahanlık (10 m'den uzun rampalarda)	250 cm	250 cm
Rampa başı ve sonunda yüzey farklılığı	150 cm	30-150 cm
Rampa başı ve sonunda devam eden küpeşte(korkuluk) uzunluğu	45 cm	min. 30 cm
MERDİVENLER		
Basamak yüksekliği ve genişliği	15 cm; 33 cm	15 cm; 30 cm 15 cm; 33 cm
Basamakta kaydırmaz koruyucu bandı	2,5 cm	-
Sahanlık (180 cm'den yüksek merdivenlerde)	200 cm	200 cm
Merdiven başında ve sonunda farklı doku	60 cm	60 cm
Merdiven başında ve bitiminde küpeşte uzantısı	45 cm	30 cm
YAYA GEÇİTLERİ		
Yaya geçidi butonu yüksekliği	max. 120 cm	90-120 cm
Yaya yolundan yola iniş eğimi	Üç yönde %8 eğim	Üç yönde %8 eğim
Yaya geçidi başlangıç ve bitişinden hissedilebilir yüzey	125 cm	80 cm
Yaya geçidi genişliği	300 cm	min. 180 cm
OTOPARK		
Park yeri	360x550 cm	350x550 cm
Çift taraflı park erişim koridoru	120 cm	120 cm
Engelli işareti	Zorunlu	Zorunlu

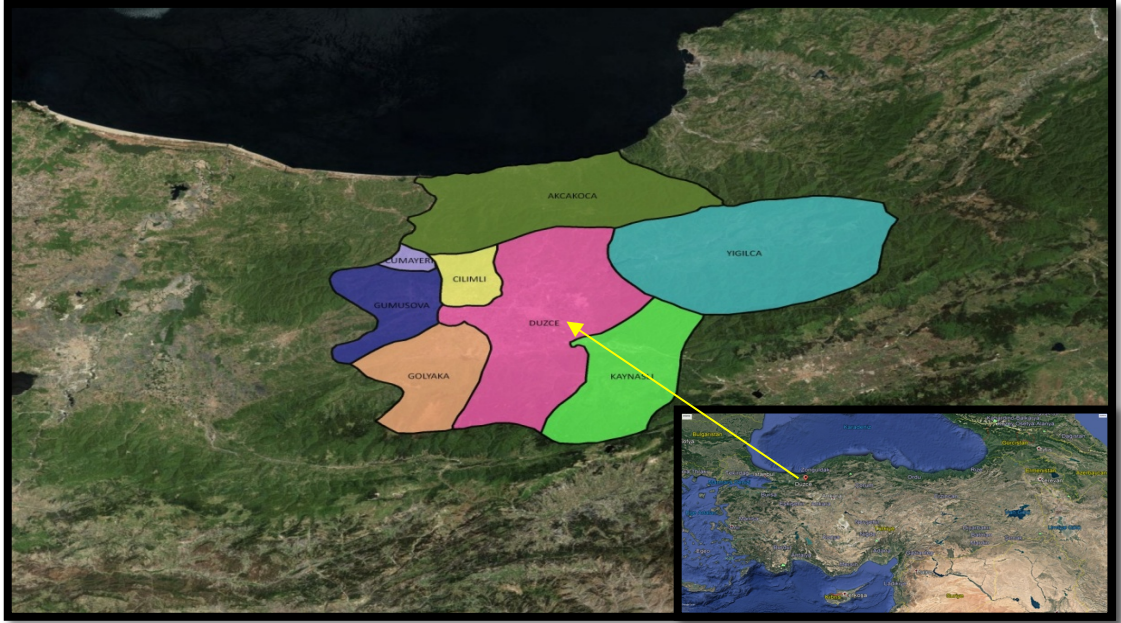
Çizelge 1.1 (devam) Evrensel Standartlar Kılavuzu (ESK) ve TSE değerleri (Ak, Yılmaz & Kondakçı, 2017).

KRİTER	Evrensel Standartlar Kılavuzu	TSE Değerleri
YOLCU İNDİRME BİNDİRME BEKLETME AKTARMA YERLERİ		
Otobüs duraklarında kaldırım genişliği	min. 300 cm	300 cm
Durak önü ve arkasında geçiş mesafesi	200 cm	100 cm
Durak önü kaldırım yüksekliği	20 cm	20 cm
ENGELLER		
Sabit engeller etrafında yükseltilmiş düzlem	10 cm	10 cm
Engelin bulunduğu platform genişliği	60 cm	60 cm
Sarkık levha veya bitki dalı minimum alt açıklığı	min. 230 cm	min. 220 cm
Bilgilendirme levhaları yerden yüksekliği	min. 230 cm	min. 220 cm
KENT MOBİLYALARI		
Oturma birimleri sıklığı	1000 cm	1000 cm
Oturma birimi yanında tekerlekli sandalye mesafesi	120 x 120 cm	90 x 90 cm
Bank yüksekliği	45 cm	45 cm
Bank sırt kısmı yüksekliği	70 cm	70 cm
Masa yüksekliği	75-90 cm	70 cm
Masa altı derinlik	60 cm	40 - 50 cm
Aydınlatma yüksekliği	220 cm	220 cm
ÇÖP KUTULARI		
Çöp kutusu yüksekliği	90 - 120 cm	90 - 120 cm
Çöp kutusu bordür taşıma yakınlığı	40 cm	40 cm
ÇEŞMELER		
Çeşme musluk yüksekliği	90 cm	90-120 cm
TIRABZAN VE KÜPEŞTELER		
Tırabzan yüksekliği	70 - 90 cm	80-90 cm
Duvar ile küpeşte arası mesafe	min. 4 cm	4 cm
Küpeşte çapı	3,2 - 4 cm	4 cm

2. MATERİYAL YÖNTEM

2.1. MATERİYAL

Çalışmanın ana materyalini, Düzce ili kent merkezinde konumlanan İstanbul Caddesi oluşturmaktadır. Düzce ili Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesi'nde olup, 150 m rakıma ve 2567 km² yüzölçümüne sahip, yıllık ortalama sıcaklığı 13,0 °C, yıllık toplam yağışların ortalaması 823,7 kg/m², ortalama nispi nem ise %75'tir. Doğusunda Zonguldak ve Bolu, güneyinde yine Bolu, batısında ise Sakarya ile komşudur (Anonim, 2015). Nüfus yoğunluğu TÜİK 2019 verilerine göre; 387.844 olurken, 194.051 erkek, 193.793 kadın nüfusuna sahiptir. Nüfus artış hızı yıllık 26,7 olarak belirtilmiştir. Nüfus yoğunluğu Türkiye'nin 107/km² iken Düzce'nin 151/km² olmaktadır (TÜİK, 2019).

Şekil 2.1. Türkiye ve Düzce'nin haritada gösterimi (Google Earth, 2019).

Düzce'de 2015 verilerine göre engelli birey sayısı Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan çalışma sonucu 793 kişidir. Bu rakamın 312 kişisi ise fiziksel engelli kişi olarak belirtilmiştir (Anonim, 2015).

Şekil 2.2. Düzce İstanbul Caddesi (Google Earth, 2019).

Düzce'nin kent merkezinde bulunan ve en yoğun kullanıma sahip caddesi olan İstanbul Caddesi'nin uzunluğu 3,8 km'dir. Araştırma alanı ise; en yoğun yaya kullanımının olduğu 2 km'lik bölümü kapsar (Şekil 2.1 ve Şekil 2.2). Bu alan; caddenin en yoğun kullanım alanında Merkezi İş Alanı (MİA) olup; bünyesinde kamu binalarını, bankaları, işyerlerini, restoranları, Alışveriş merkezi (AVM), kent meydanını, çeşitli park ve rekreasyon alanlarını barındırmaktadır. Kaya (2015)'ya göre; İstanbul Caddesi en yoğun kullanıma sahip caddesi olarak belirlenmiştir.

Arazide Google Earth'den alınan alan görüntüsünün üzerine, ölçümleri yapılan yaya yolları genişliklerinin belirtildiği görsel ve alandan çekilen fotoğraflar kullanılarak caddenin yaya yollarındaki çevresel kısıtlayıcıların ile Adobe photoshop CS 10 yardımıyla İstanbul Caddesi'nin 1. Bölüm ve 2. Bölüm görselleri oluşturulmuştur.

İstanbul Caddesi'nden alınan tüm fotoğraflar orijinal olarak, Canon EOS 50 D fotoğraf makinesi ile çekilmiştir.

Arazi gözlem formu ile, Evrensel Standartlar Kılavuzu'nda engelli erişebilirliğine uygun olması gereken kent donatılarının tespitleri ve ölçümleri yapılmıştır.

Anket çalışmasında, 15 soru ve 20 çevresel kısıtlayıcı faktörün değerlendirmesi 80 engelli birey tarafından yapılması sağlanmıştır.

2.2. YÖNTEM

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır;

Çalışmanın ilk bölümünü konu araştırması ve literatür taraması oluşturur. Engelliler ile ilgili tanımlamalar, sınıflandırmalar, erişebilirlik konusunda ulusal ve uluslararası çalışmalara yer verilmiştir. Dünyada belirlenen kılavuzlardan ve ülkemizde uygulanan değerlerin bütünseli, EESK' da ki değerlere yer verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde arazi incelemesi yapılmış, literatür çalışması sonucunda engelli bireylerin erişebilirlik açısından yaşayabileceği sorunlar arazi şartlarında tespit edilmiştir, bu bağlamda çevresel kısıtlayıcılar olarak belirlenen aşağıdaki başlıklar gözlenmiş ve bu bağlamda değerlendirmelerde bulunulmuştur;

- Kaldırım genişlikleri,
- Kaldırım yüksekliği,
- Kaldırımların döşeme malzemeleri,
- Rampaların standartlara uygunluğu,
- Yaya geçitleri,
- Sinyalizasyon,
- Yaya yollarındaki yönlendirme levhaları,
- Toplu taşıma durakları ergonomisi, sayısı, mesafesi
- Dinlenme birimleri yeterliliği, standartlara uygunluğu,
- Aydınlatma elemanları,
- Çöp kutuları,
- Çeşme ve su kaynakları,
- Kamu binalarına, özel sektör binalarına, Avm' ye erişebilirlik,
- Engelli otoparkları,

Arazi gözlem formunda bu kentsel donatı başlıklar değerlendirilmiştir tespitleri ve ölçümleri yapılmıştır. Arazi çalışmasında 30 m ila 40 m aralıklarla yaya kaldırımları genişlikleri ölçülmüş ve fotoğraflanmıştır. Google Earth'ten alınan caddenin görüntüsü üzerinde, İstanbul Caddesi'nden çekilmiş olan yaya yolları fotoğrafları Adobe Photoshop CS10 programı yardımıyla birleştirilerek, yaya yolu genişliklerinin belirtildiği ilgili İstanbul Caddesi görseli oluşturulmuştur (Şekil 3.1 ve Şekil 3.2).

Araştırmanın üçüncü bölümünde; anket formu hazırlanmıştır. Arazi gözlem formundaki değerlerin ölçümü ve fotoğraflanması sağlanmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde rastgele seçilen, çeşitli kamu ve özel sektörde çalışan engelli bireylere, derneklerdeki üye engelli bireylere, özel eğitim merkezlerinde eğitim alan engelli bireylere, anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Ankete katılan örneklem sayısı belirlenirken;

$$n = (Z^2 \cdot N \cdot P \cdot Q) / [(N \cdot D^2) + (Z^2 \cdot P \cdot Q)] \quad (2.1)$$

Dorman, LaPorte, Stone, & Trucco (1990)'nın formülünden yararlanılarak belirlenmiştir.

n: Örneklem büyüklüğü,

Z2: Güven katsayısı,

P: Ölçmek istediğimiz özelliğin evrende bulunma ihtimali,

N: Evrendeki birey sayısı,

Q: Ölçmek istediğimiz özelliğin evrende bulunmama ihtimali (1-P)

D: Kabul edilen örneklem hatası

Evreni oluşturan Düzce ilinde yaşayan 793 engelli birey olmuştur (Anonim, 2015). %10 hata payı, %90 güven düzeyi ile ulaşılabilen örneklem sayısı 63 kişi olmuştur. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak için 80 engelli bireye ulaşılmıştır. Kabul edilebilir hata payı: %8,73 olmuştur.

Anket çalışması kapsamında fiziksel engelli bireylerle çalışmak planlanmış olsa da yeterli sayıda fiziksel engelli bireye ulaşılamamıştır. Bu nedenle fiziksel engelli bireylerle beraber, görme engelli, işitme engelli, zihinsel engelli, otizmli bireyler, süregen engelliler ve okuma yazma bilmeyen engelliler ile (ailelerinden destek alınarak) toplamda 80 bireye anket uygulanmıştır. İstanbul Caddesi'ni erişilebilirlik konusunda değerlendirmelerine yönelik memnuniyet anketi uygulanmıştır (EK-1, Anket Formu).

Çalışma anketi; 4 bölümden oluşmaktadır. Toplamda 15 soru yöneltmiştir. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özellikleri sorulmaktadır (Yaş, cinsiyet, eğitim durumları, çalışma durumları, gelir durumları ve engel durumları).

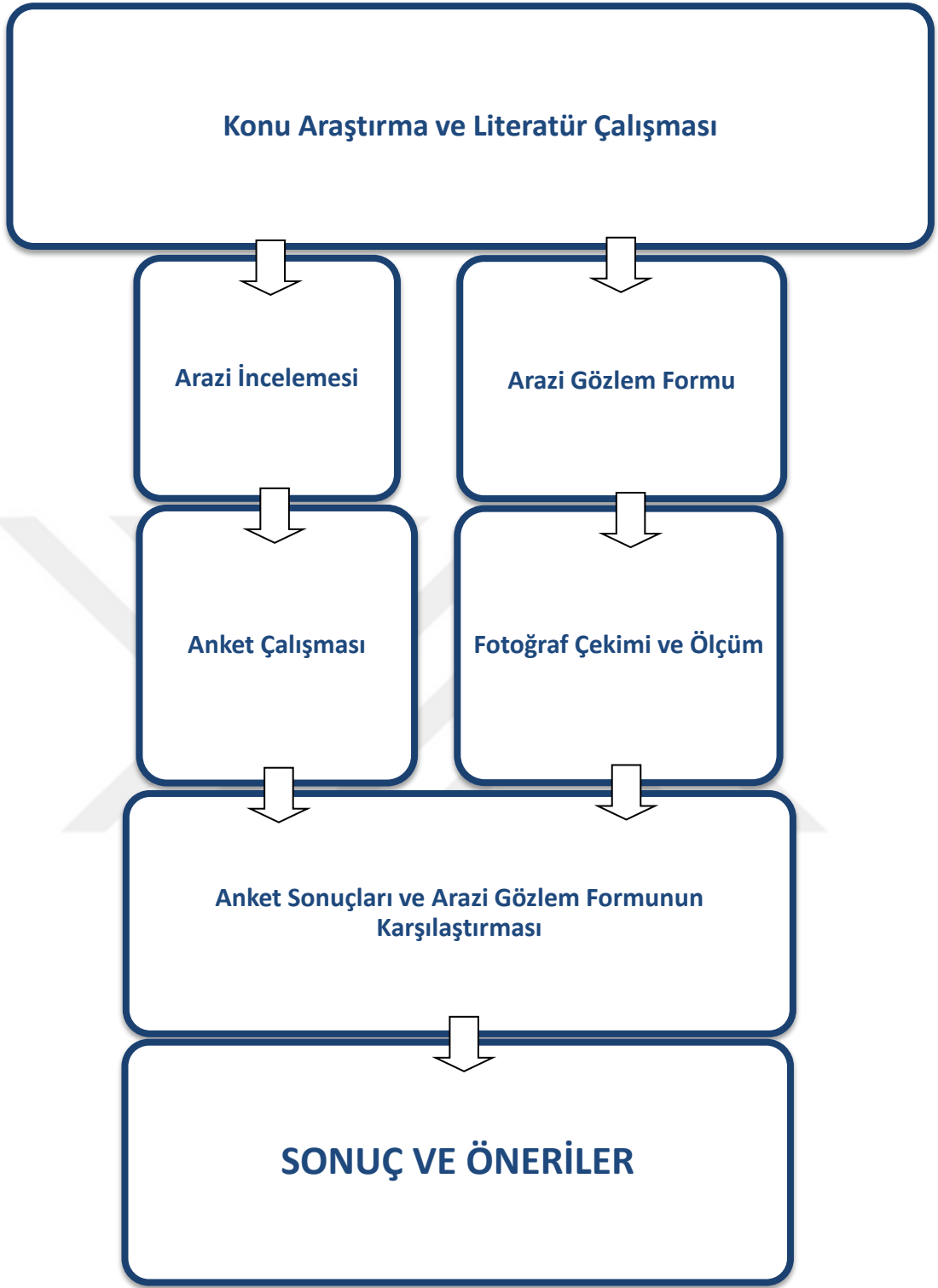
Anketin ikinci bölümünde kent merkezine ulaşılabilirlikleri ile ilgili 4 soru yer almaktadır. Anketin üçüncü bölümünde; İstanbul Caddesi'nde karşılaşılabilecekleri 20 çevresel kısıtlayıcının erişebilirlik açısından memnuniyet değerlendirmelerini 5'li likert ölçeğinde yanıtlamaları istenmiştir (EK-2). Anketin dördüncü bölümünde ise engelli bireylerin açık ve yeşil alanlara ulaşım ve kullanım sırasında yaşadığı memnuniyet durumları ile ilgili 4 soru sorulmuştur.

Çalışmanın son bölümünde, anket analizleri SPSS versiyon 25.0 istatistik analiz programı ile değerlendirilmiştir. İlk olarak katılımcıların sosyo demografik değerlerinin sıklık analizleri yapılmıştır. Dağılımların çevresel kısıtlayıcılar üzerindeki etkisini araştırmak üzere çalışma analiz şemasında hipotezlerin yönlendirilme şekli verilmiştir. Analizler ile ilgili H_0 (ilişki yoktur) ve H_1 (ilişki vardır) olarak belirtilen 14 hipotez yazılmıştır. Parametrik testlerden anlamlı değerler ortaya çıkmaması üzerine, non-parametrik testlerden ki-kare analizi yapılmıştır. Önem değeri $p < 0.05$ ' den küçük olan değerler için hipotezlerin geçerli olduğu (H_0 red) belirtilmiştir ve ortaya çıkan anlamlı testlerin detaylı tabloları paylaşılmış ve yorumlanmıştır.

Çalışma bütünü hakkında yazılan 2 hipotez, arazi gözlem formundan ve anket sonuçlarından çıkan sonuçlardan yararlanılarak çalışma sonunda değerlendirilmiştir.

Düzce kentinin popülasyonu en yüksek caddesinde daha rahat, güvenli, konforlu, erişebilirlik sağlamaya yönelik engelli tüm kullanıcılar için tespiti yapılan sorunlu alanlara Evrensel Standartlar Kılavuzuna uygun öneriler geliştirilmiştir.

Çalışma Yöntem Şeması ile çalışmanın aşamaları şematize edilmiştir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Çalışma yöntem şeması.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

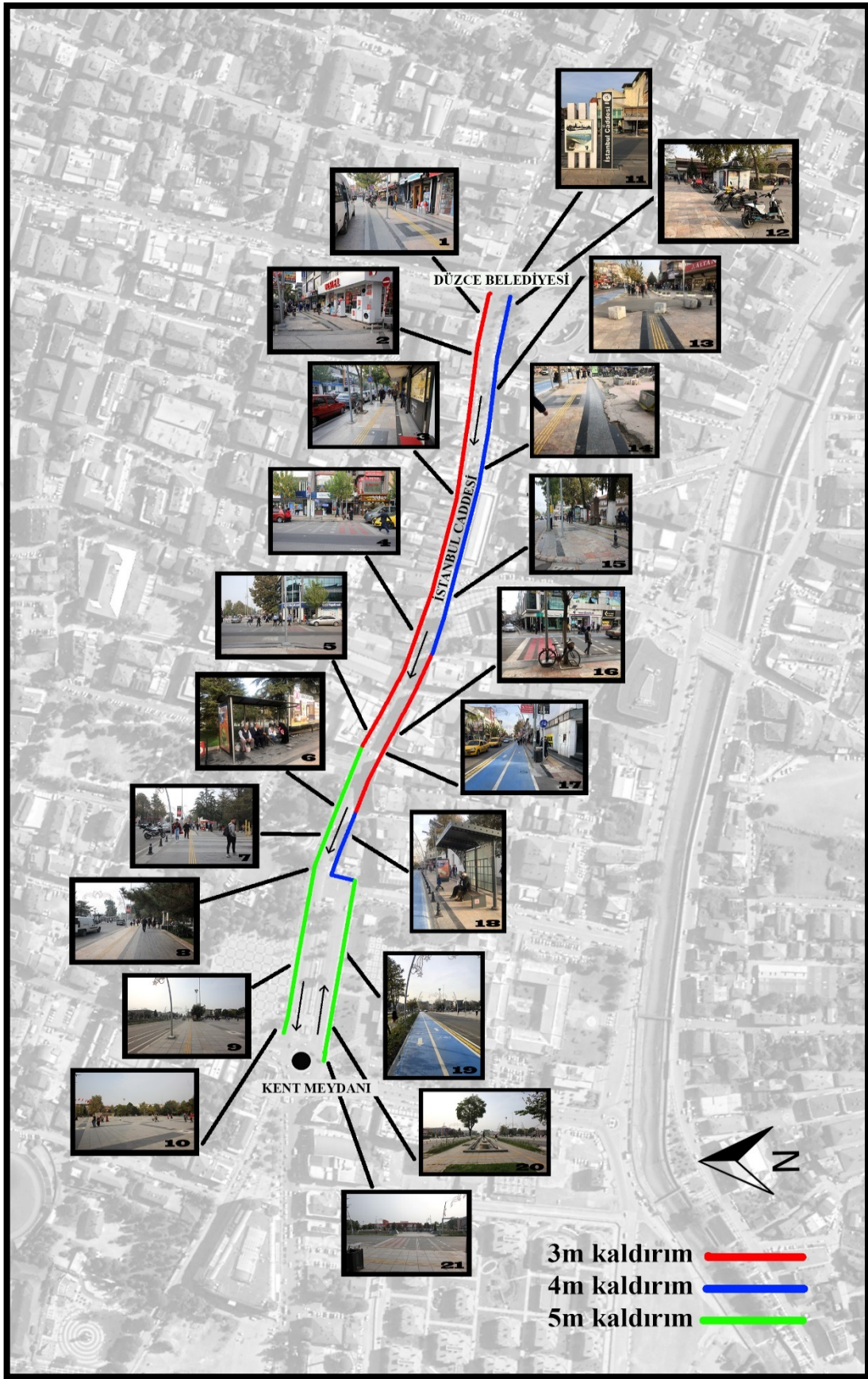
3.1. ARAŞTIRMA ALAN VE GÖZLEM ÇALIŞMALARI

3.1.1. İstanbul Caddesi Engelliler ile Erişebilirlik

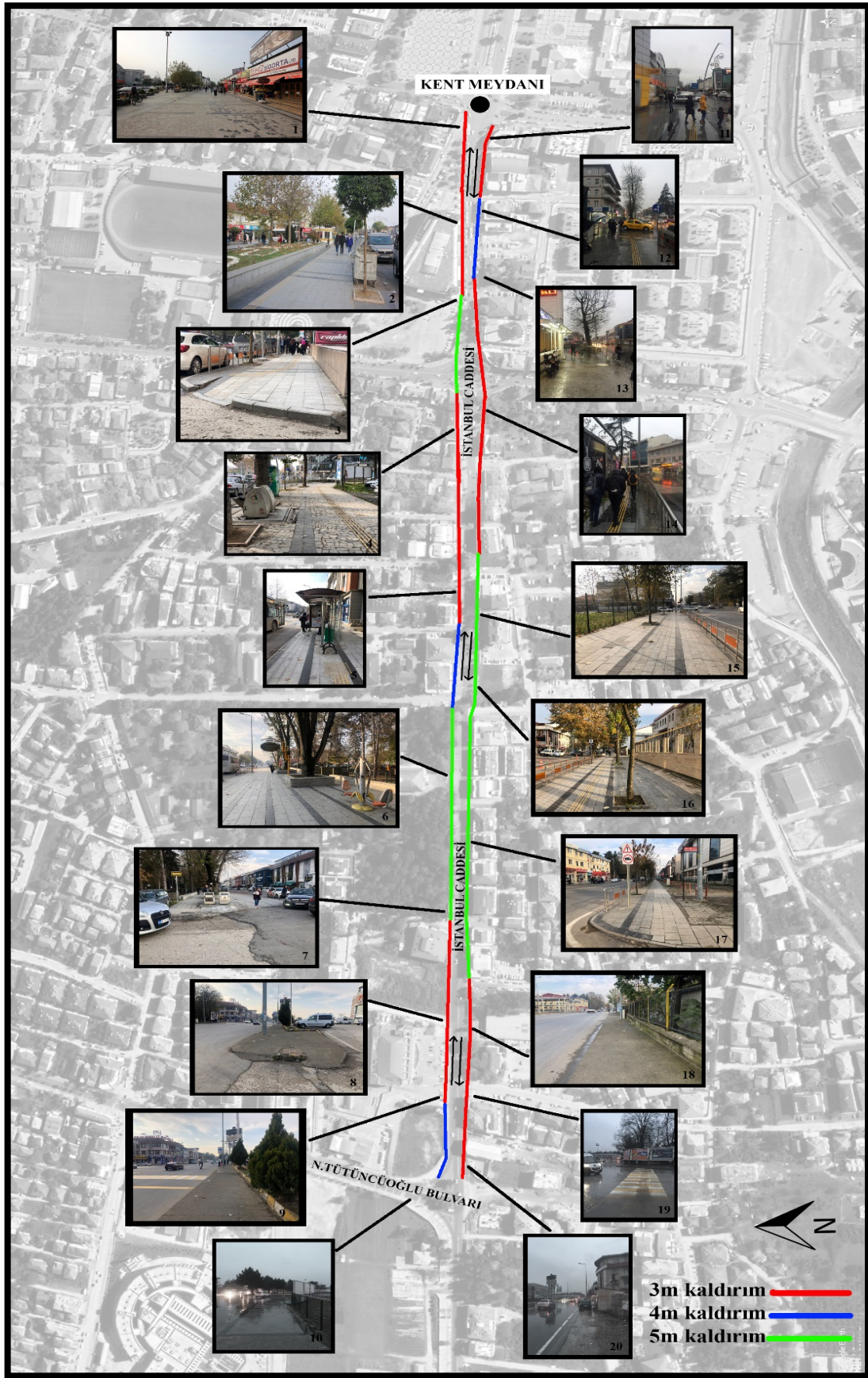
Araştırmada, alandaki mevcut durumu ortaya çıkarmak açısından literatür çalışması doğrultusunda arazi gözlem formu hazırlanmıştır. Araştırma alanı olan İstanbul Caddesi'nde son 2 yıl içerisinde yerel yönetimler tarafından çeşitli uygulamalar yapılmıştır. İlk olarak Kasım 2017'de tramvay projesi yapılmış ve caddenin araç ve yaya sirkülasyonu açısından en işlek bölgesi trafiğe kapatılmıştır. Yapılan bu uygulama ile yaklaşık 1 km uzunluğundaki belediye binası ile alışveriş merkezi arası tramvay hattına terk edilmiştir. Fakat 1 sene sonra kullanımı iptal edilmiş ve cadde, araç trafiğine tekrar açılmıştır. Çalışma alanında son olarak; 2019 yılı Kasım ayında bisiklet yolu planlaması ile cadde son halini almıştır (Anonim, 2018).

Araştırma alanında elde edilen veriler; Engelliler için Evrensel Standartlar Kılavuzu'nda yer alan veriler ile kıyaslandığında aşağıda yer alan bulgular ortaya çıkmıştır.

İstanbul Caddesi çalışma alanı Düzce Belediyesi'nden başlayan ve Kent Meydanı'na kadar devam eden bir bölümü, tek yönlü trafiğe açık ve bisiklet yolu eşlik eden 1.bölüm (Şekil 3.1) olarak belirlenmiştir. Kent Meydanı'ndan başlayan ve Nezih Tütüncüoğlu Bulvarı'na kadar olan çift yönlü trafiğe açık bölümü ise 2. Bölüm (Şekil 3.2) olarak belirlenmiştir. Oluşturulan görsellerde, yerinde kaldırım genişlikleri 30-40 m aralıklarla ölçülmüş ve fotoğraflanmıştır, rampa ve yaya geçitleri tespit edilmiştir. Caddenin Adobe Photoshop CS10 programı yardımıyla, Google Earth görüntüsü üzerinde 3 m, 4 m ve 5 m genişliğindeki yaya kaldırımları farklı renklerle belirtilmiş olup harita ve fotoğraflarla birleştirilen ilgili İstanbul Caddesi görseli oluşturulmuştur.

Şekil 3.1. Düzce İstanbul Caddesi 1. bölüm yaya yolları (Orişinal, 2019).

Şekil 3.2. Düzce İstanbul Caddesi 2. bölüm yaya yolları (Orijinal, 2019).

3.1.1.1. Yaya Yolları

Düzce İstanbul Caddesi yaya yollarının genişlikleri 3 m ile 5 m arasında değişkenlik göstermektedir. Ölçümler sonucu değerlere bakıldığında standartlara uygun bulunmuştur fakat yaya kaldırımları sirkülasyonun yüksek olduğu noktalarda üzerinde bulunan birçok kısıtlayıcının varoluşu sebebiyle kullanım alanı açısından erişebilirlik sorunları yaşanmaktadır. Bu kısıtlayıcılar; dükkanların çıkarttıkları ürünler, park halindeki bisiklet ve motosikletler, sık aralıkla yerleştirilen aydınlatma direkleri, sınırlayıcıların yanlış konumlandırılması olmuştur (Şekil 3.5 ve Şekil 3.8). Yaya yolları sirkülasyonu yüksek yerlerde, HHY bulunurken, 3,8 km uzunluğundaki caddenin kullanım yoğunluğunun azaldığı bölgelerde yaya kaldırımında HHY' in yapılmadığı gözlemlenmiştir (Şekil 3.4). İstanbul Caddesi'nde yer zemin kaplaması olarak birçok alanda bazalt ve kayrak taşı kullanılmıştır. Kayganlığı nedeniyle özellikle yağışlı ve karlı havalarda yer döşemesi seçimi sorun oluşturmaktadır. Bozulmuş, yıpranmış yer döşemesi, engelli bireylerin ve tüm yayaların rahat ve güvenli erişilebilirliğine engel teşkil etmektedir (Şekil 3.3, Şekil 3.6 ve Şekil 3.7).

Şekil 3.3. Yaya yollarında bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).

Yaya yollarında bordür taşı yükseklikleri standartların üzerinde olduğu noktalar tespit edilmiştir. 3-15 cm arasında olması gerekirken bazı noktalarda yükseklik 20 cm'yi bulabilmektedir. Kullanım yoğunluğu, kent merkezi kadar yüksek olmayan fakat hastaneye yakın mevkilerdeki yüksek bordür tespitleri bulunmaktadır.

Şekil 3.4. HHY devamsızlığı, yaya yolları bitiş ve başlangıçları (Orijinal, 2019).

Şekil 3.5. Yaya yolları üzerindeki kısıtlayıcılar; park halindeki bisiklet ve motorlar (Orijinal, 2019).

Yaya yolları boyunca sokak başlarında, rampa başı ve sonunda, durak önlerinde HHY ile 1,5 m farklı döşeme uygulaması gerekmektedir fakat uygulanmamıştır (TS12576, 2013). Özellikle görme engelliler için yapılması gereken bu uygulama sadece engelliler için değil, yaşlılar, bebek arabalıları, dikkatsizce yürüyen bir kişi içinde bilgilendirici duraklatıcı bir unsurdur.

Şekil 3.6. Yaya yollarında bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).

Düzce'nin topoğrafik yapısına bakıldığında düzlük olmasından kaynaklı çok sayıda bisiklet kullanan birey bulunmaktadır. 2019 Kasım ayında yapılan yaklaşık 1 km'lik bisiklet yolu ile trafikten bisikletli bireylerin ayrılmış olması araç kullananlar ve yayaaların güvenliği için olumlu bir gelişme olmuştur. İstanbul Caddesi'nde yaya kullanımının yüksek olduğu HHY uygulaması yaklaşık 1,3 km de uygulanmıştır.

Şekil 3.7. Yaya yollarında bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).

Şekil 3.8. Yaya yollarında sınırlayıcıların yanlış konumlandırılması (Orijinal, 2019).

3.1.1.2. Rampalar

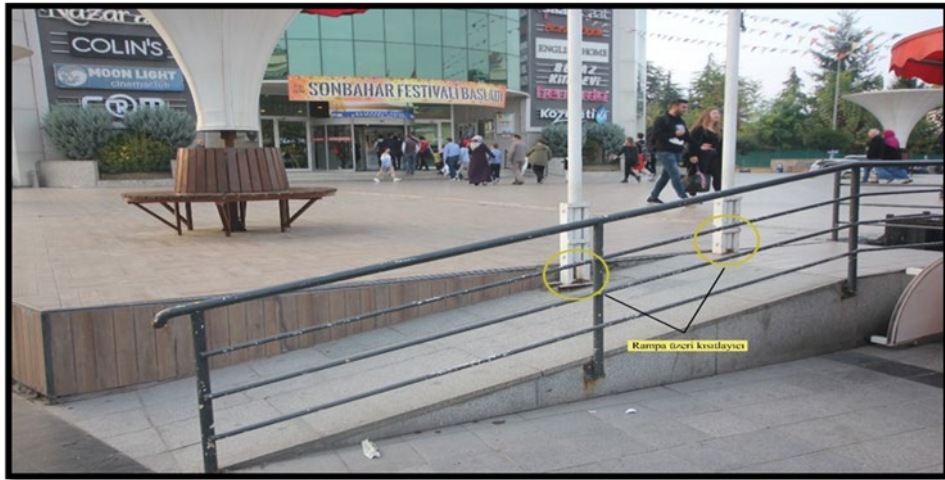
Araştırma alanındaki rampalarda, engelli bireyler için tespit edilmiş en önemli sorun; optimum eğim ve genişliğin sağlanamamış olmasıdır. Ayrıca kullanılan malzemelerin hatalı seçimi ve devamlılıkta yaşanan problemler de öne çıkan olumsuzluklar arasında gösterilebilir. Rampa yüzeyi; sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Yüzeydeki pürüzlülük yüksekliklerinde 2 cm'den büyük farklılık olmamalıdır (TS12576, 2013). Tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin, yaşlıların, baston ve bebek arabası kullanan annelerinde, rampalar konusunda yaşadığı sıkıntılar gözlemlerle belirlenmiştir. Rampaların üzerinde yanlış konumlandırılmış levhalar, aydınlatma ve elektrik direkleri geçişlere engel olmakta ve rampa genişliğini azaltmaktadır. Rampa eğimlerinin, park alanlarına girişlerde %8'den fazla olduğu gözlenmiştir (Şekil 3.10). Engelli kullanımında tek başına kullanımda zorlandığı, bir başka kişiden destek alarak kullanıldığı ayrıca korkuluk uygulanmadığı gözlemlenmiştir. Yağışlı havalarda ise korkuluksuz olan rampaların engelli olmayan bireylerde de kayma ve düşmelere sebep olduğu tehlikelere yol açtığı gözlenmiştir. Rampaların başında ve sonunda yüzey farklılıkları yer yer yapılmış fakat bir süreklilik tespit edilememiştir.

Şekil 3.9. Korkuluksuz rampa (Orijinal, 2019).

Şekil 3.10. Rampa üzerinde elektrik direkleri (Orijinal, 2019).

Şekil 3.11. AVM girişinde uygulanan rampa örneği; rampa üzeri bayrak direkleri (Orijinal, 2019).

Şekil 3.12. Rampaya uygun olmayan yer döşemesi (Orijinal, 2019).

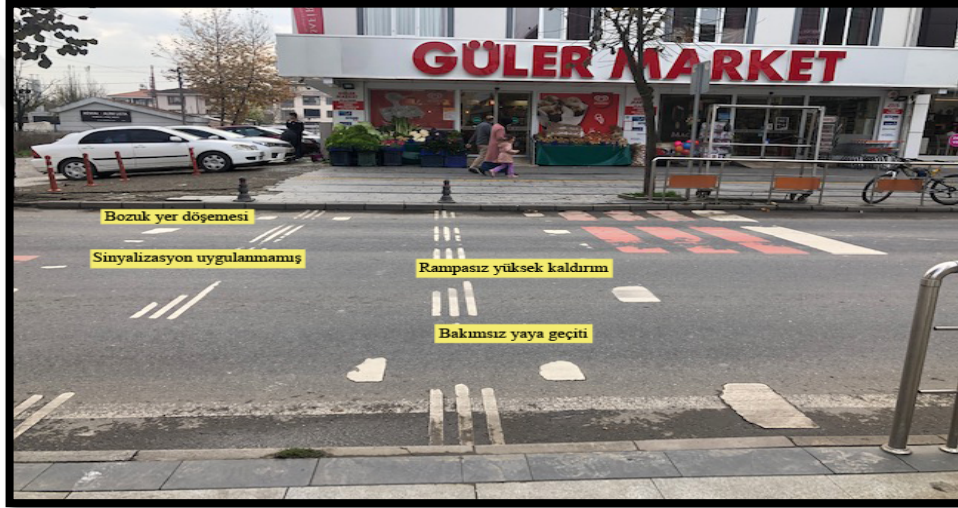
3.1.1.3. Yaya Geçitleri

Yaya geçitlerinde gözlenen sorunlar; özellikle, caddenin trafiğe bir dönem kapanmasından kaynaklı olarak yayalar istedikleri noktadan karşıya geçebileceğini düşünmektedir. Bu durum araç trafiği açısından yayaların güvenliklerine sorun oluşturmaktadır. İstanbul Caddesi'nde araç trafiği 1 km tek yön olarak devam etmektedir, bu bölümde sinyalizasyon bulunmamaktadır. Devamındaki 2,5 - 3 km çift yön trafiğinde sadece 2 noktada sinyalizasyon bulunmaktadır. Yaya güvenliği açısından özellikle engelli, yaşlı, bebekliler için büyük önem taşıyan sinyalizasyon yetersiz bulunmuştur.

Yaya geçitlerindeki yer yer yüzey çizgilerinin bakımsızlığı görülmektedir (Şekil 3.14 ve Şekil 3.15). TS 12576'ya göre; zebra çizgilerin bakımlı ve iyi belirtilmiş olması gerekmektedir. Kaldırımdan karşıya geçişlerde bordür yüksekliklerine rampa uygulanmaması ya da yeterli eğim ve genişlikte olmaması engelliler, yürüme zorluğu çekenler ve bebek arabalı kişiler için de sorun oluşturmaktadır. Elektrik, aydınlatma direkleri sıklığı, servis kutularının yanlış konumlanması sonucu yaya geçitlerinde hareket kısıtlılığı oluşmaktadır (Şekil 3.13 ve Şekil 3.16). Caddenin birçok noktasında yaya geçitlerinde HHY uygulamasının yaya geçişlerinin başladığı yerlerde yapılmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 3.13. Yaya geçitleri (Orijinal, 2019).

Şekil 3.14. Bakımsız yaya geçidi, bozuk yer döşemesi (Orijinal, 2019).

Şekil 3.15. Bakımsız, yaya geçidi sinyalizasyon olan tek yaya geçidi (Orijinal, 2019).

Yaya geçitlerinin üzerine araç ve bisiklet parklarının yapılması, çiçeklik ya da sınırlayıcı konumlandırılması yaya geçitlerinde sirkülasyonu engellemektedir (Şekil 3.16). Yaya geçitlerinde yaklaşan araçlara dikkat işareti ve tabelaların eksikliği tespit edilmiştir. EESK'na ve TS 12576'ya göre uygulanması gereken rampalar standartlara uygun olmamakla beraber birçoğunda minimum 90 cm genişliğinde uygulanmıştır. Yoğun yaya geçitlerinin bulunduğu noktalarda tırabzanlar ve korkuluklar ile geçiş için sınırlandırmalar yapılmıştır.

Şekil 3.16. Kısıtlayıcıların yanlış konumlandığı yaya geçitleri (Orijinal, 2019).

3.1.1.4. Engelli Otoparkları

Engelliler için otopark düzenlemesi tüm araç parklarına göre kılavuzlarda %5 oranında uygulanması yönündedir. Alandaki araç parkları, AVM nnden iki yönlü olarak yaklaşık 300 m'lik batıya doğru yol kenarında belediye tarafından ücretli olarak sağlanmaktadır. Fakat İstanbul Caddesi'nde engelli bireyler için yeterli sayıda otopark alanı bulunmamaktadır. Bisiklet yolunun açılması ile caddenin 1 km'lik bölümünde araç park yasağı uygulanmaktadır. Bu nedenle özel park alanları mevcuttur. Kamu binalarına (Valilik, Orman İşletme Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü) ait otopark alanları bulunsa bile belediye tarafından engelli bireylere ayrılmış park alanlarının yeterli sayıda ve standartlarda olmadığı gözlenmiştir.

Şekil 3.17. Yanlış konumlandırılmış bisiklet parkları (Orişinal, 2019).

3.1.1.5. Kent Mobilyaları

Yaya kaldırımları üzerinde, çöp kutularının yanlış konumlanması, yetersiz sayıda, bakımsız, tasarım olarak uygun olmayan yuvarlak hatlar içermediğı gözlenmiştir (Şekil 3.20). Oturma yerlerinin köşeli formda ve yerden yükseklikleri uygun standartlarda ve sıklıkta olmadığı gözlenmiştir (Şekil 3.19). Oturma birimleri genellikle ağaç çevresinde uygulanmıştır. Kent mobilyaları; oturma ve dinlenme birimleri yetersiz sayıda olduğu ve telefon kulübelerinin yerden yükseklikleri standartların üzerinde olduğu gözlenmiştir (Şekil 3.21). Çeşmelerin, engellilerin kullanımına uygun ve yerden yüksekliğı 85 cm ila 95 cm olması gerekirken, ölçümler sonucu 100 cm olduğu gözlenmiştir. Çeşmelere zemin farklılaşarak ulaşılabilirliğı kısıtladığı gözlenmiştir (Şekil 3.18.b). Aydınlatma ve elektrik direklerinin boyutları çeşitlilik göstermektedir, yaya kullanımı için uygulanan aydınlatma direkleri uygun bulunmuş olsa da çok sık aralıklarla yerleştirilmiş olan dekoratif amaçlı elektrik direkleri yaya yollarının kısıtlılığına sebep olmaktadır ayrıca rampa üzeri, yaya geçitleri gibi yanlış yerlerde konumlandırıldığı gözlemlenmiştir (Şekil 3.21.b). TS (2013) 'e göre engelli bireyler için satış bankolarının yüksekliğı 0,9 m ila 1,2 m arasında erişebilir olmalıdır. Yerden yüksekliğı 130 cm olan toplu taşıma bilet satış noktaları bankosu yüksek bulunmuştur (Şekil 3.18.a).

a)

b)

Şekil 3.18.a) Bilet bankosu b) Çeşme (Orijinal, 2019).

a)

b)

Şekil 3.19. a) Oturma birimi b) Oturma birimi (Orijinal, 2019).

a)

b)

Şekil 3.20. a) Çöp kutuları b) Bakımsız çöp kutuları (Orijinal, 2019).

a)

b)

Şekil 3.21. a) Telefon kulübesi b) Aydınlatma direkleri (Orijinal, 2019).

3.1.1.6. Açık ve Yeşil Alanlara Ulaşım

Avni Akyol Parkı konum olarak şehrin tam orta merkezinde bulunmaktadır. Kent Meydanı'nın yanında bulunması kentin açık ve yeşil alan ihtiyacı açısından doğru konumlandırılmışlardır. Avni Akyol Parkı erişebilirlik konusunda uygun eğimli rampa ile girişi sağlanmış fakat korkuluk, tırabzanlar eklenmemiştir, bu durum yağışlı havalarda düşme ve kaymalara sebep olmaktadır (Şekil 3.9). Avni Akyol Parkı içinde su gösterisi çevresine konumlandırılmış yeterli sayıda oturma, dinlenme alanları sağlanmıştır (Şekil 3.23 ve Şekil 3.26) fakat engellilere uygun standartlarda olmadığı, yanlarında tekerlekli sandalye için uygun alan bırakılmadığı gözlemlenmiştir. Parkın yaya yolu zemin döşemesinin farklılaşması, küp taş yer döşemesi uygulanan yerlerde engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı, tekerlekli sandalye kullanan bireylerin araba lastiklerinin zarar gördüğü, anketlerde yüz yüze görüşmelerde dile getirilmiştir (Şekil 3.24.b). Yaya yolları genişlikleri 1,5 m altında olmasa da zemin döşeme farkından doğan rampalar uygulanmamıştır. Gölgeleme elemanlarının bakımsızlığı dikkat çekmektedir. Oyun aletlerinin sınırlı sayıda olduğu ve engelli çocuklara yönelik oyun aleti bulunmadığı gözlemlenmiştir (Şekil 3.22).

Kent Park'ta bakımsız iki adet tekerlekli sandalye için salıncak gözlenmiştir. Fakat salıncığın zemini kırık, ulaşım sağlayabilecek yer döşemesi de uygulanmamıştır. Şen ve Öksüz (2016)'da Ankara 'da yaptığı çalışmada; engelli çocuklar için uygulanan engelsiz parklardaki oyun aletlerinin güvenlik, tasarım ve erişebilirlik açısından uygunluk taşımadığını belirtmiştir. Engelli çocuklar için tasarlanan uygulamaların, diğer çocuklardan ayırmaksızın beraber planlanması gerektiğini, sadece tasarım olarak özelleşebileceğini belirtmiştir .

Şekil 3.22. Avni Akyol Parkı çocuk oyun alanı (Orijinal, 2019).

Şekil 3.23. Süs havuzu çevresi dinlenme alanları (Orijinal, 2019).

a)

b)

Şekil 3.24. a) Heykel çevresi dinlenme alanları b) Rampasız yaya yolu geçişleri (Orijinal, 2019).

Şekil 3.25. Avni Akyol Parkı girişi (Orijinal, 2019).

Şekil 3.26. Avni Akyol Parkı oturma birimleri (Orijinal, 2019).

Şekil 3.27. Kent Park yaya yolları (Orijinal, 2019).

a)

b)

Şekil 3.28. a) Kent Park oyun alanı b) Kent Park giriş rampası (Orijinal, 2019).

a)

b)

Şekil 3.29. a) Kent Park oyun alanı b) Bakımsız oyun alanı (Orijinal, 2019).

3.1.1.7. Toplu Taşıma İndirme Bindirme Yerleri

Otobüs duraklarında 3 m kaldırım genişliği olması gerekmektedir (ÖZİDA, 2008). Fakat İstanbul Caddesi'nde konumlanmış otobüs duraklarının bazılarında durağın arkasında hiç yaya yolu mesafesi ayrılmamışken, bazılarında durak önünde hiç mesafe ayrılmamıştır. Uygulanan duraklar için yaya yolu mesafesi anlamında ve tasarım konusunda belirli bir standarda uyulmadığı gözlemlenmiştir. İstanbul Caddesi'nin tamamında 5 farklı tasarımda otobüs durağı yer almaktadır. Engelli bireylerin de kötü hava şartlarında sığınabilecekleri bir alan ayrılmadığı, bazılarının çok bakımsız olduğu, bilgilendirme tabelalarının olmadığı, birçoğunda HHY kaplamasıyla yönlendirilmediği gözlemlenmiştir.

Şekil 3.30. İstanbul Caddesi otobüs durakları (Orijinal, 2019).

Şekil 3.31. İstanbul Caddesi otobüs durakları (Orijinal, 2019).

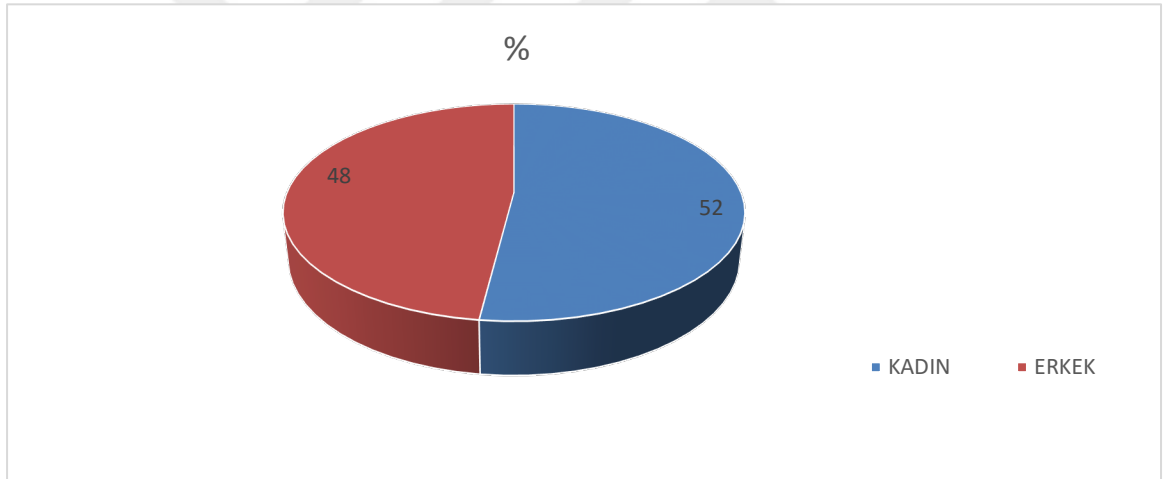
Şekil 3.32. İstanbul Caddesi otobüs durakları (Orijinal, 2019).

3.2. ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRMESİ

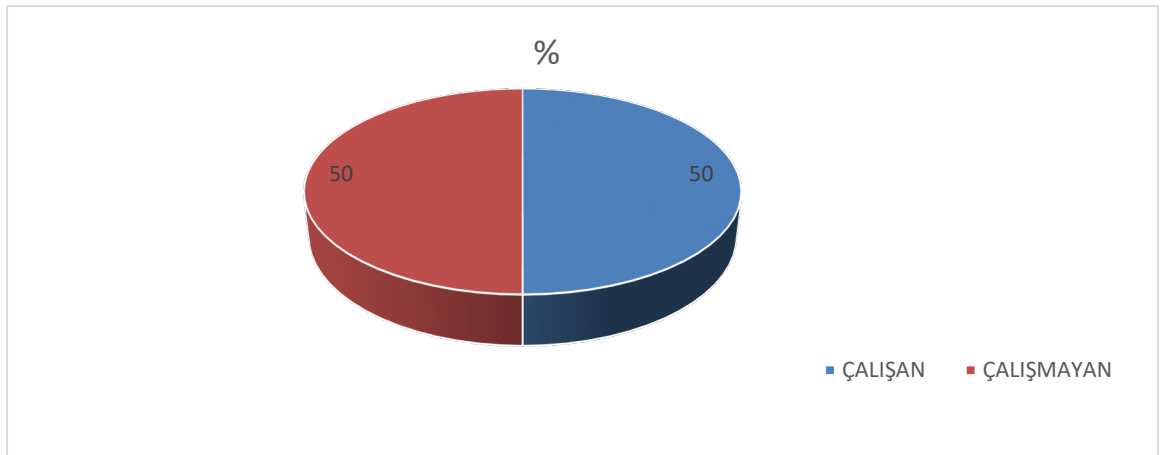
3.2.1. Sosyo Demografik Yapı Analizleri

Anket katılımcıları; 80 kişiden oluşan rastgele seçilmiş ve Düzce’de yaşayan engelli bireylerden oluşmaktadır. Ankete katılan engelli bireyler; kamu ve özel kurumlardan, özel eğitim merkezlerindeki öğrencilerden ve çeşitli engelli dernek üyelerinden oluşmaktadır. Katılımcıların sosyo-demografik yapıları incelenmiştir ve frekans analizleri yapılmıştır (Çizelge 3.1, Çizelge 3.2, Çizelge 3.3, Çizelge 3.4, Çizelge 3.5, Çizelge 3.6, Çizelge 3.7). Katılımcıların cinsiyete göre frekans dağılım oranları; engelli kadın bireyler %52, engelli erkek bireyler %48 olarak belirlenmiştir (Çizelge 3.1). Katılımcı bireylerin çalışma durumları incelendiğinde %50 oranı ile çalışan ve çalışmayan birey sayısının eşit olduğu sonucu çıkmıştır (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı.

Çizelge 3.2. Katılımcıların çalışma dağılımı.

Çizelge 3.3 incelendiğinde; ankete katılan engelli bireylerin %45 oranıyla en yüksek katılım 15-34 yaş aralığındaki genç bireyler olduğu yönündedir. %21,3 oranı ile 7-14 yaş arasında katılım gösterirken, %17,5 katılım oranıyla 35-45 yaş arası, en az katılım ise %7,5 ile 46-55 yaş aralığı olduğu görülmüştür.

Çizelge 3.3. Katılımcıların yaş dağılımı.

Yaş Aralığı	Kişi	Yüzde (%)
7-14 yaş	17	21,3
15-34 yaş	36	45,0
35-45 yaş	14	17,5
46-55 yaş	6	7,5
55 yaş üzeri	7	8,8
Toplam	80	100,0

Çizelge 3.4 incelendiğinde; katılımcıların %26,3'ünün okuma yazma bilmediği, %5'i ise yüksekokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Bu durum engelli bireylerin özellikle çocuk yaştakiler için öncelikli eğitimin fiziksel ve bedensel gelişimleri yönünde yapılan Özel Eğitim Merkezleri tarafından verildiği yönünde gözlemlenmiştir.

Çizelge 3.4. Katılımcıların eğitim durumu.

Eğitim Düzeyi	Kişi	Yüzde (%)
Okuryazar değil	21	26,3
İlköğretim	19	23,8
Ortaokul	11	13,8
Lise	17	21,3
Yüksekokul	4	5,0
Lisans-Yüksek lisans	8	10,0

Çizelge 3.5 incelendiğinde katılımcıların gelir durumları; %35'inin 2001-3000 TL arasında geliri olduğu, %8,8'inin ise 4001-5000 TL arasında ve %8,8'inin 5000 TL üzerinde geliri olduğu belirtilmiştir.

Çizelge 3.5. Katılımcıların gelir dağılımı.

Gelir Dağılımı	Kişi	Yüzde (%)
500-1000 TL	13	16,3
1001-2000 TL	16	20,0
2001-3000 TL	28	35,0
3001-4000 TL	9	11,3
4001-5000 TL	7	8,8
5000 TL üzeri	7	8,8
Toplam	80	100,0

Çizelge 3.6 incelendiğinde; katılımcıların %47,5'inin fiziksel engelli bireylerden oluştuğu, zihinsel engelli bireylerin %35'i oluşturduğu, diğer (sürengen engelliler) olarak ifade edilen katılım %7,5 olurken, %3,8 oran ile en az görme engelli bireyler katılım göstermiştir.

Çizelge 3.6. Katılımcıların engel durumlarının dağılımı.

Engel Durumu	Kişi	Yüzde (%)
Fiziksel Engelli	38	47,5
İşitme Engelli	5	6,3
Görme Engelli	3	3,8
Zihinsel Engelli	28	35,0
Diğer	6	7,5
Toplam	80	100,0

Anket çalışmasının ikinci bölümünde, katılımcıların kent merkezine ulaşım ve kullanım sıklıkları sorulmuştur. Frekans yoğunlukları Çizelge 3.7'de verilmiştir; katılımcıların %37,5'inin kent merkezine ulaşım için otobüs kullandığını, %30'unun diğer (hastane, özel eğitim) nedenlerden dolayı kent merkezine gittiği, %27,5'inin her gün kent

merkezine gittiği ve katılımcıların %65'inin ise kent merkezinde en uygun erişebilir caddesinin İstanbul Caddesi olduğu tespit edilmiştir.

Yerli (2007) çalışmasında, Düzce'de Avni Akyol Parkı ve Kent Meydanı'nın da konumlandığı İstanbul Caddesi'ni ve Atatürk Bulvarı'nı, yollar ve koridorların puanlama esaslarına göre değerlendirerek en kaliteli koridor olarak belirlemiştir (Yerli, 2007). Kaya (2015) çalışmasında Düzce ilinde İstanbul Caddesi'nin yaya yollarını, yürüyüş kalitesi olarak yeterli bulmuştur fakat bazı kısıtlayıcılar nedeni ile engelli bireyler için yetersizliğini belirtmiştir (Kaya, 2015).

Çizelge 3.7. Katılımcıların kent merkezine ulaşimleri ve kullanım sıklıkları.

Kent Merkezine Giderken Ulaşım Aracı	Kriter	Kişi	Yüzde (%)
	Tekerlekli sandalye-walker	17	21,3
	Baston	4	5
	Otobüs	30	37,5
	Özel Araç	22	27,5
	Diğer	7	8,8
Kent Merkezine Götme Amacı	Alışveriş	13	16,3
	Ziyaret	1	1,3
	İşyeri	19	23,8
	Gezmek	23	28,8
	Diğer (hastane, özel eğitim)	24	30
Kent Merkezine Götme Sıklığı	Her gün	22	27,5
	Haftada birkaç	14	17,5
	Haftada bir	13	16,3
	Ayda birkaç	16	20
	Diğer (çok nadiren, hiç)	15	18,8
Kent Merkezindeki Erişebilir Cadde	İstanbul Cad.	52	65
	Rasim Betir Bul.	12	15
	Atatürk Bul.	8	10
	Kuyumcuzade Cad.	3	3,8
	Mehmet Akif Cad.	5	6,3

Anket çalışmasının üçüncü bölümünde çevresel kısıtlayıcıların, katılımcılar tarafından değerlendirilmesi yer almaktadır. 5'li likert ölçeğinde hazırlanan sorular için yanıtlama sistemi 1: kesinlikle katılmıyorum 2: katılmıyorum 3: yorumsuz 4: katılıyorum ve 5: kesinlikle katılıyorum olarak hazırlanmıştır. Çizelge 3.8'de ankete katılanların İstanbul

Caddesi üzerindeki çevresel kısıtlayıcıları değerlendirmesinin frekans (sıklık) analizi görülmektedir.

Çizelge 3.8 incelendiğinde;

Katılımcıların %56,3'ünün kaldırımlardaki genişliklerin yetersiz olduğu, %60'ının kaldırımların üzerinde hareket etmek için elverişsiz olduğu, %58,8'inin kaldırımlardaki yüksekliklerin engelliler için uygun olmadığı, %68,8'inin ise kaldırımlardaki döşeme malzemelerinin kaldırımlar için uygun olmadığını ifade etmiştir.

Rampalar ile ilgili yeterlilik sorularına ise katılımcılar; %66,3'ünün kaldırımlardaki rampaların yetersiz olduğu, %62,5'inin ise kaldırımlardaki rampaların engelliler için uygun standartlarda olmadığını belirtmiştir.

Ankete katılanların %53,8'inin İstanbul Caddesi'ndeki yaya geçitlerinin yetersiz olduğunu, %57,5'inin sinyalizasyonun yetersiz olduğu, %52,5'inin ise cadde üzerindeki yönlendirme levhalarının eksik olduğu ifade etmiştir.

Katılanların %45,0'ının cadde üzerindeki yaya yollarının yönlendirme için uygun olmadığı, %58,8'inin yolların bakımsız olduğu ve elverişsiz olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %36,3'ünün toplu taşıma araçların duraklarının az olduğunu ifade ederken, %37,5'inin bu duraklar arasındaki uzaklığın çok olduğundan şikâyetçi oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların %46,3'ünün cadde üzerinde oturma dinlenme yerlerinin az olduğundan, %58,8'inin bu oturma yerlerinin standartlara uygun olmadığından şikâyetçi oldukları tespit edilmiştir.

Ankete katılanların %38,8'inin cadde üzerindeki aydınlanmaların yetersiz olduğunu ifade ederken, %43,8'inin çöp kutularının yeterli olmadığını, %46,3'ünün cadde üzerindeki çeşmelerin ve su kaynaklarının az olduğunu, var olan çeşmelerin engelliler için ergonomik olmadığı tespit edilmiştir.

Ankete katılanların %40'ı kamu binalarına, alışveriş merkezlerine erişebilirliği yetersiz olduğu, %56,3'ünün ise engelli otoparkların yetersiz olduğu belirtmiştir.

Çizelge 3.8. Katılımcıların İstanbul Caddesi’ndeki çevresel kısıtlayıcılar üzerindeki değerlendirmesi (%).

İstanbul Caddesi Erişebilirlik Değerlendirmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Kaldırım genişliklerinin yetersiz	10	13,8	13,8	6,3	56,3
2. Kaldırımların üzerinde hareket etmeye elverişsiz	5	15	6,3	13,8	60
3. Kaldırım yükseklikleri engelliler için kullanımına uygun değil	1,3	11,3	11,3	17,5	58,8
4. Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	1,3	6,3	7,5	16,3	68,8
5. Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	2,5	3,8	15	12,5	66,3
6. Rampalar engellilere uygun standartlarda değil	0	6,3	20	11,3	62,5
7. Yaya geçitleri yetersiz	1,3	7,5	11,3	26,3	53,8
8. Sinyalizasyon yetersiz	0	8,8	12,5	21,3	57,5
9. Yönlendirme levhaları eksik	1,3	8,8	18,8	18,8	52,5
10. Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	3,8	6,3	26,3	18,8	45,0
11. Yollar bakımsız, tümsekli ve çukurlu elverişsiz	3,8	2,5	18,8	16,3	58,8
12. Toplu taşıma araç duraklarının az sayıda	3,8	17,5	23,8	18,8	36,3
13. Toplu taşıma araç duraklarının yerlerinin birbirine uzak olması	5	15	23,8	18,8	37,5
14. Oturma dinlenme elemanları yetersizliği	6,3	12,5	15	20	46,3
15. Oturma elemanlarının engelliler için gerekli standartlarda değil	1,3	10	15	15	58,8
16. Aydınlatma elemanları yetersiz	6,3	22,5	21,3	11,3	38,8
17.Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	3,8	6,3	21,3	25	43,8
18.Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	5	3,8	20	25	46,3
19.Kamu binalarına, Özel Kamusal Binalara ve Alışveriş Merkezlerine erişebilirlik yetersiz	6,3	7,5	22,5	23,8	40
20.Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	1,3	5	22,5	15	56,3

Çizelge 3.9’da ankete katılanların açık ve yeşil alan kullanım sıklıkları ve bu alanlardan memnuniyetleri gösterilmiştir. Çizelge 3.9’da ankete katılanların park alanlarına gitme sıklıkları incelendiğinde; ankete katılanların %25,0’ı ayda bir kez park alanlarına gittikleri görülmüştür. Ankete katılanların %60,0’ı kent merkezindeki park ve dinlenme alanlarının yetersiz olduğu görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Park alanlarına ankete katılanların %48,8’inin dinlenmek ve rahatlamak için gittikleri, %52,2’sinin ise 1-3 saat civarında park alanlarında vakit geçirdikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 3.9. Katılımcıların açık ve yeşil alanları kullanım sıklıkları.

Kullanıcı Özellikleri	Kriter	Kişi	Yüzde (%)
Park alanlarına gitme sıklığınız nedir?	Her gün	4	5
	Haftada birkaç kez	9	11,3
	Haftada 1 kez	12	15
	Ayda birkaç kez	16	20
	Ayda 1 kez	20	25
	Hiçbir zaman	19	23,8
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	Evet	13	16,3
	Kararsız	19	23,8
	Hayır	48	60
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	Arkadaşlarla buluşmak	14	17,5
	Dinlenmek- rahatlamak	39	48,8
	Spor yapmak	0	0
	Yeşil alanda dolaşmak	24	30
	Yalnız kalmak	3	3,8
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama nedir?	1-3 saat civarı	42	52,5
	3-6 saat civarı	10	12,5
	Vakit bulamıyorum-gidemiyorum	27	33,8

Engelli bireylere yapılan anketler sonucunda, çevresel kısıtlayıcıların katılıma etkisini açıklayabilmek amacıyla bu faktöre güvenilirlik analizi yapılmış ve geçerlilik analizi Cronbach’s Alpha değeri 0,927 ve KMO değeri 0,833 bulunmuştur. Bartlett 1064,457 df 190, sig 0,000 olarak sonuçlanmıştır. Analizlerde parametrik testler yapılmış anlamlı değerlere varılamamış olup, non-parametrik testlerden Ki-kare testi uygulanmıştır. 0,05>p önem değeri ile sonuçlanan değerler Ho Kabul: ilişki bulunamamıştır, Ho Red: ilişki bulunmuştur, ifadesini göstermektedir. İlişkisi bulunan veriler detaylı tablolarda incelenmiş ve yorumlanmıştır.

3.2.2. Araştırma Anketi ile İlgili Hipotezler

H₀ 1: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (cinsiyet) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 1: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (cinsiyet) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

H₀ 2: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (yaş) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 2: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (yaş) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

H₀ 3: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (eğitim durumu) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 3: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (eğitim durumu) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

H₀ 4: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (çalışma durumu) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 4: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (çalışma durumu) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

H₀ 5: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (gelir durumu) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 5: Katılımcıların bazı demografik özelliklerine (gelir durumu) göre çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

H₀ 6: Katılımcıların engel durumlarına göre çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 6: Katılımcıların engel durumlarına göre çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

H₀ 7: Katılımcıların ulaşılabilirlik ve kullanılan alan özellikleri ile çevresel faktörler arasında bir ilişki yoktur.

H₁ 7: Katılımcıların ulaşılabilirlik ve kullanılan alan özellikleri ile çevresel faktörler arasında bir ilişki vardır.

Sosyo Demografik Veriler	Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler
Cinsiyet →	• Kaldırım genişlikleri yetersiz
Yaş →	• Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz
Eğitim durumu →	• Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil
Çalışma durumu →	• Kaldırımlarındaki döşeme malzemeleri uygun değil
Gelir durumu →	• Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz
Engel Durumu →	• Rampalar engelli standartlarında değil
Fiziksel engelliler	• Yaya geçitleri yetersiz
Görme engelliler	• Sinyalizasyon yetersiz
İşitme engelliler	• Yönlendirme levhaları eksik
Zihinsel engelliler	• Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil
Diğer	• Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz
Ulaşılabilirlik →	• Toplu taşıma araç durakları az sayıda
Kent merkezine gitme amacı	• Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak
Kent merkezine gitme sıklığı	• Oturma elemanları yetersiz
Kent merkezine ulaşım aracı	• Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil
Kent merkezine erişebilirliğin en uygun olduğu cadde	• Aydınlatma elemanları yetersiz
☐	• Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil
	• Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil
	• Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz
Hipotez Kurulumu →	• Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil

Şekil 3.33. Çalışma analiz modeli (Orijinal, 2019).

Sosyo demografik ve ulaşılabilirlik verilerinin, çevresel kısıtlayıcılar ile arasındaki kıkare analizi sonucunda yapılan çaprazlama, aralarında oluşturulan hipotezlerde ilişki olup olmama durumları aşağıdaki tablolar ile detaylı incelenmiştir.

3.2.2.1. Cinsiyet ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler arasında cinsiyete bağlı olarak yapılan ilişki analizinde Çizelge 3.10 incelendiğinde; 27 yargıda bir ilişki tespit edilemezken (H_0 1 kabul, $p>0,05$), “Toplu taşıma araç durakları yetersizliği” yargısı ile “cinsiyet” değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (H_0 1 red, $p<0,05$).

Çizelge 3.10. Cinsiyet ve çevresel kısıtlayıcı faktörler.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	5,450a	4	0,244	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	6,323a	4	0,176	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	1,503a	4	0,826	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	7,113a	4	0,13	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	3,681a	4	0,451	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	4,108a	3	0,25	H ₀ Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	4,326a	3	0,364	H ₀ Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	1,223a	3	0,747	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	2,320a	4	0,677	H ₀ Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	2,164a	4	0,706	H ₀ Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	1,004a	4	0,909	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	10,295a	4	0,036	H₀ Red
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	3,788a	4	0,435	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	2,583a	4	0,63	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	1,328a	4	0,857	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	2,288a	4	0,683	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	6,135a	4	0,189	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	1,364a	4	0,85	H ₀ Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	2,726a	4	0,605	H ₀ Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	2,050a	4	0,727	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	10,082a	5	0,073	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	3,036a	3	0,386	H ₀ Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	1,678a	3	0,642	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	1,240a	3	0,743	H ₀ Kabul
Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?	2,134a	4	0,711	H ₀ Kabul
Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?	3,207a	4	0,524	H ₀ Kabul
Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	0,673a	4	0,955	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki erişebilirliğin en uygun olduğu cadde?	1,478a	4	0,831	H ₀ Kabul

Çizelge 3.11 incelendiğinde; cinsiyet ile toplu taşıma duraklarının yetersizliği arasında ilişki vardır. Engelli kadın katılımcı bireyler, %35,7 oranıyla toplu taşıma duraklarının yetersiz olduğuna kesinlikle katıldığını belirtirken, %33,3'ü yorumsuz kalmıştır. Engelli erkek bireyler ise; %36,8 oranıyla toplu taşıma duraklarının yetersizliğine kesinlikle katıldığını belirtirken, %26,3 oranıyla katılmadığını belirtmiştir.

Çizelge 3.11. Cinsiyet ile toplu taşıma durakları yetersizliği.

			Toplu Taşıma Durakları Yetersiz Sayıda					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Cinsiyet	ERKEK	Kişi sayısı	0	10	5	9	14	38
		% Cinsiyet	0,0%	26,3%	13,2%	23,7%	36,8%	100,0%
		% Toplu taşıma durakları yetersiz sayıda	0,0%	71,4%	26,3%	60,0%	48,3%	47,5%
		% Toplam	0,0%	12,5%	6,3%	11,3%	17,5%	47,5%
	KADIN	Kişi sayısı	3	4	14	6	15	42
		% Cinsiyet	7,1%	9,5%	33,3%	14,3%	35,7%	100,0%
		% Toplu taşıma durakları yetersiz sayıda	100,0%	28,6%	73,7%	40,0%	51,7%	52,5%
		% Toplam	3,8%	5,0%	17,5%	7,5%	18,8%	52,5%
Toplam		Kişi sayısı	3	14	19	15	29	80
		% Cinsiyet	3,8%	17,5%	23,8%	18,8%	36,3%	100,0%
		% Toplu taşıma durakları yetersiz sayıda	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	3,8%	17,5%	23,8%	18,8%	36,3%	100,0%

3.2.2.2. Yaş ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler arasında yaşa bağlı olarak yapılan ilişki analizinde Çizelge 3.12’i incelendiğinde; 24 yargıda bir ilişki tespit edilemezken (H_0 2 kabul, $p>0,05$), “Yaya geçitleri yetersizliği” yargısı “Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil” yargısı, “Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıldığı” ve “Kent merkezine ne sıklıkla gidildiği” 4 yargıda yaşa bağlı değişken arasında istatistiksel olarak ilişki tespit edilmiştir (H_0 2 red, $p<0,05$).

Çizelge 3.12. Yaş dağılımı ve çevresel kısıtlayıcılar arasındaki ilişki.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	16,936a	16	0,39	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	18,071a	16	0,32	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	13,241a	16	0,655	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	15,602a	16	0,481	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	18,785a	16	0,28	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	13,756a	12	0,317	H ₀ Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	27,183a	16	0,039	H₀ Red
Sinyalizasyon yetersiz	18,948a	12	0,09	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	12,819a	16	0,686	H ₀ Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	13,876a	16	0,608	H ₀ Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	12,168a	16	0,732	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	13,755a	16	0,617	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	19,647a	16	0,237	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	20,955a	16	0,18	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	16,007a	16	0,452	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	13,660a	16	0,624	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	13,238a	16	0,655	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	26,811a	16	0,044	H₀ Red
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	13,412a	16	0,642	H ₀ Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	10,642a	16	0,831	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	21,704a	20	0,357	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	6,149a	8	0,631	H ₀ Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	10,793a	12	0,547	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	15,842a	12	0,199	H ₀ Kabul
Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?	28,257a	16	0,029	H₀ Red
Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?	21,267a	16	0,168	H ₀ Kabul
Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	34,491a	16	0,005	H₀ Red
Kent merkezinde erişebilirliğin en uygun olduğu cadde?	16,723a	16	0,404	H ₀ Kabul

Çizelge 3.13’de yaya geçitleri ile yaş dağılımı ilişkisine bakıldığında; 7-14 yaş arası katılanların %76,5’i, 15-45 yaş arasındakilerin %38,9’u, 35-45 yaş arası katılanların %78,6’sı, 46-55 yaş arasındaki katılımcıların %33,3’ü 55 yaş üzerindeki katılanların %57,1 i yaya geçitlerini yetersiz buldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 3.13. Yaş dağılımı ile yaya geçitleri yeterliliği arasındaki ilişki.

			Yaya Geçitleri Yetersiz					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Yaş Dağılımı	7-14 yaş	Miktar	1	0	1	2	13	17
		% Yaş	5,90%	0,00%	5,90%	11,80%	76,50%	100,00%
		% Yaya geçitleri yetersiz	100,00%	0,00%	11,10%	9,50%	30,20%	21,30%
		% Toplam	1,30%	0,00%	1,30%	2,50%	16,30%	21,30%
	15-34 yaş	Kişi sayısı	0	6	6	10	14	36
		% Yaş	0,00%	16,70%	16,70%	27,80%	38,90%	100,00%
		% Yaya geçitleri yetersiz	0,00%	100,00%	66,70%	47,60%	32,60%	45,00%
		% Toplam	0,00%	7,50%	7,50%	12,50%	17,50%	45,00%
	35-45 yaş	Kişi sayısı	0	0	0	3	11	14
		% Yaş	0,00%	0,00%	0,00%	21,40%	78,60%	100,00%
		% Yaya geçitleri yetersiz	0,00%	0,00%	0,00%	14,30%	25,60%	17,50%
		% Toplam	0,00%	0,00%	0,00%	3,80%	13,80%	17,50%
	46-55 yaş	Kişi sayısı	0	0	2	3	1	6
		% Yaş	0,00%	0,00%	33,30%	50,00%	16,70%	100,00%
		% Yaya geçitleri yetersiz	0,00%	0,00%	22,20%	14,30%	2,30%	7,50%
		% Toplam	0,00%	0,00%	2,50%	3,80%	1,30%	7,50%
	55 yaş üzeri	Kişi sayısı	0	0	0	3	4	7
		% Yaş	0,00%	0,00%	0,00%	42,90%	57,10%	100,00%
		% Yaya geçitleri yetersiz	0,00%	0,00%	0,00%	14,30%	9,30%	8,80%
		% Toplam	0,00%	0,00%	0,00%	3,80%	5,00%	8,80%
Toplam		Kişi sayısı	1	6	9	21	43	80
		% Yaş	1,30%	7,50%	11,30%	26,30%	53,80%	100,00%
		% Yaya geçitleri yetersiz	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
		% Toplam	1,30%	7,50%	11,30%	26,30%	53,80%	100,00%

Çizelge 3.14 incelendiğinde; çeşme ve su kaynaklarının yetersizliği, yaş dağılımı ile ilişkilendirilmiştir. 7-14 yaş arasındaki katılımcıların 64,7'si, 15-34 yaş arasındaki katılımcıların %36,1'i, 35-45 yaş arasındaki katılımcıların %78,6'sı, 46-55 yaş arasındaki katılımcıların %66,7'si çeşme ve su kaynaklarının yetersiz bulduğu ve bu kaynakların ergonomik kullanıma uygun olmadığı tespit edilmiştir.

Çizelge 3.14. Yaş dağılımı ile çeşme veya su kaynakları yeterliliği.

			Çeşme ve Su Kaynağı Yeterli Sayıda ve Ergonomik Değil					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Yaş Dağılımı	7-14 yaş	Kişi sayısı	0	0	4	2	11	17
		% Yaş	0,0%	0,0%	23,5%	11,8%	64,7%	100,0%
		% Çeşme yetersiz uygun değil	0,0%	0,0%	25,0%	10,0%	29,7%	21,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	5,0%	2,5%	13,8%	21,3%
	15-34 yaş	Kişi sayısı	4	2	7	13	10	36
		% Yaş	11,1%	5,6%	19,4%	36,1%	27,8%	100,0%
		% Çeşme yetersiz uygun değil	100,0%	66,7%	43,8%	65,0%	27,0%	45,0%
		% Toplam	5,0%	2,5%	8,8%	16,3%	12,5%	45,0%
	35-45 yaş	Kişi sayısı	0	1	2	0	11	14
		% Yaş	0,0%	7,1%	14,3%	0,0%	78,6%	100,0%
		% Çeşme yetersiz uygun değil	0,0%	33,3%	12,5%	0,0%	29,7%	17,5%
		% Toplam	0,0%	1,3%	2,5%	0,0%	13,8%	17,5%
	46-55 yaş	Kişi sayısı	0	0	0	2	4	6
		% Yaş	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
		% Çeşme yetersiz uygun değil	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	10,8%	7,5%
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%	5,0%	7,5%
	55 yaş üzeri	Kişi sayısı	0	0	3	3	1	7
		% Yaş	0,0%	0,0%	42,9%	42,9%	14,3%	100,0%
		% Çeşme yetersiz uygun değil	0,0%	0,0%	18,8%	15,0%	2,7%	8,8%
		% Toplam	0,0%	0,0%	3,8%	3,8%	1,3%	8,8%
	Toplam	Kişi sayısı	4	3	16	20	37	80
		% Yaş	5,0%	3,8%	20,0%	25,0%	46,3%	100,0%
		% Çeşme yetersiz, uygun değil	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	5,0%	3,8%	20,0%	25,0%	46,3%	100,0%

Çizelge 3.15 incelendiğinde; $p < 0,05$ önem değeri olduğundan yaş ve kent merkezine gitme amacı arasında ki-kare analiz sonucuna göre ilişki olduğu görülmüştür.

Yaşı 7-14 yaş arası bireyler %41,2 oranıyla kent merkezine gezmek amacıyla giderken, 15-34 yaş arası bireylerin %33,3'ü, 35-45 yaş arasındaki bireylerin %42,9'u işyeri amacıyla kent merkezine gittiğini belirttiği için farklılaşmışlardır. 55 yaş üzeri olan bireylerin %57,1'i kent merkezine gezmek amaçlı gittiğini belirtmiştir.

Çizelge 3.15. Yaş dağılımı ile kent merkezine gitme amacı.

			Kente Merkezine Gitme Amacı					Toplam
			Alışveriş	Ziyaret	İşyeri	Gezmek	Diğer	
Yaş Dağılımı	7-14 yaş	Kişi sayısı	5	0	0	7	5	17
		% Yaş	29,4%	0,0%	0,0%	41,2%	29,4%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	38,5%	0,0%	0,0%	30,4%	20,8%	21,3%
		% Toplam	6,3%	0,0%	0,0%	8,8%	6,3%	21,3%
	15-34 yaş	Kişi sayısı	5	0	12	8	11	36
		% Yaş	13,9%	0,0%	33,3%	22,2%	30,6%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	38,5%	0,0%	63,2%	34,8%	45,8%	45,0%
		% Toplam	6,3%	0,0%	15,0%	10,0%	13,8%	45,0%
	35-45 yaş	Kişi sayısı	1	1	6	2	4	14
		% Yaş	7,1%	7,1%	42,9%	14,3%	28,6%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	7,7%	100,0%	31,6%	8,7%	16,7%	17,5%
		% Toplam	1,3%	1,3%	7,5%	2,5%	5,0%	17,5%
	46-55 yaş	Kişi sayısı	1	0	1	2	2	6
		% Yaş	16,7%	0,0%	16,7%	33,3%	33,3%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	7,7%	0,0%	5,3%	8,7%	8,3%	7,5%
		% Toplam	1,3%	0,0%	1,3%	2,5%	2,5%	7,5%
	55 yaş üzeri	Kişi sayısı	1	0	0	4	2	7
		% Yaş	14,3%	0,0%	0,0%	57,1%	28,6%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	7,7%	0,0%	0,0%	17,4%	8,3%	8,8%
		% Toplam	1,3%	0,0%	0,0%	5,0%	2,5%	8,8%
Toplam	Kişi sayısı		13	1	19	23	24	80
	% Yaş		16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%
	% Kent merkezine gitme amacı		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%

3.2.2.3. Eğitim Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler arasında eğitim durumuna bağlı olarak yapılan ilişki analizinde 24 yargıda bir ilişki tespit edilemezken (H_0 3 kabul, $p>0,05$), Çizelge 3.16 incelendiğinde 4 yargıda istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmiştir (H_0 3 red, $p<0,05$).

- Eğitim durumu ile rampalar engelli standartlarına uygun olmadığı arasında yapılan kıkare analizi sonucu H_0 red, ilişki vardır. (Çizelge 3.17).
- Eğitim durumu ile kent merkezine gitme amacı arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.18).
- Eğitim durumu ile kent merkezine gitme sıklığı arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.19).

- Eğitim durumu ile erişebilirliğin en uygun olduğu cadde arasında H_0 red, ilişki vardır ve detaylı incelenmiştir (Çizelge 3.20).

Çizelge 3.16. Eğitim durumu ve çevresel kısıtlayıcılar.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	16,038a	20	0,714	H_0 Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	26,760a	20	0,142	H_0 Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	21,689a	20	0,358	H_0 Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	21,322a	20	0,378	H_0 Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	22,107a	20	0,335	H_0 Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	24,969a	15	0,05	H_0 Red
Yaya geçitleri yetersiz	27,088a	20	0,133	H_0 Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	14,585a	15	0,482	H_0 Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	15,368a	20	0,755	H_0 Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	31,053a	20	0,054	H_0 Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	12,134a	20	0,911	H_0 Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	13,976a	20	0,832	H_0 Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	18,094a	20	0,581	H_0 Kabul
Oturma elemanları yetersiz	14,315a	20	0,814	H_0 Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	14,851a	20	0,785	H_0 Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	20,033a	20	0,456	H_0 Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	24,893a	20	0,206	H_0 Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	17,813a	20	0,6	H_0 Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	29,977a	20	0,07	H_0 Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	20,860a	20	0,405	H_0 Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	28,964a	25	0,265	H_0 Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	13,022a	10	0,222	H_0 Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	18,329a	15	0,246	H_0 Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	18,511a	15	0,237	H_0 Kabul
Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?	21,323a	20	0,378	H_0 Kabul
Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?	44,058a	20	0,001	H_0 Red
Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	47,340a	20	0,001	H_0 Red
Kent merkezindeki erişebilirliğin en uygun olduğu cadde?	37,422a	20	0,01	H_0 Red

Çizelge 3.17 incelendiğinde; okuryazar olmayanlar, %71,4 oranında rampaların engelli standartlarında olmadığını belirtmiştir. İlköğretim eğitimi alanlar ise %73,7 oranında rampa standartlarını yetersiz bulurken, ortaokul eğitimi alanlar %72,7 yetersiz bulmuştur, lise eğitimi alanlar %29,4 oranıyla rampa standartlarını yeterli bulurken, %29,4 oranıyla yetersiz bulmuştur. Yüksekokul mezunu %75 oranıyla rampaları engelli standartlarında bulmuştur, lisans mezunları %62,5 oranıyla rampaları standartlara göre yetersiz bulmuştur.

Çizelge 3.17. Eğitim durumu ile rampaların engellilerin kullanabileceği standartlardaki yeterliliği.

			Rampalar Engelli Standartlarında Değil				Toplam
			Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Kişi sayısı	0	3	3	15	21
		% Eğitim seviyesi	0,0%	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	0,0%	18,8%	33,3%	30,0%	26,3%
		% Toplam	0,0%	3,8%	3,8%	18,8%	26,3%
	İlköğretim	Kişi sayısı	0	4	1	14	19
		% Eğitim seviyesi	0,0%	21,1%	5,3%	73,7%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	0,0%	25,0%	11,1%	28,0%	23,8%
		% Toplam	0,0%	5,0%	1,3%	17,5%	23,8%
	Ortaokul	Kişi sayısı	0	2	1	8	11
		% Eğitim seviyesi	0,0%	18,2%	9,1%	72,7%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	0,0%	12,5%	11,1%	16,0%	13,8%
		% Toplam	0,0%	2,5%	1,3%	10,0%	13,8%
	Lise	Kişi sayısı	5	4	3	5	17
		% Eğitim seviyesi	29,4%	23,5%	17,6%	29,4%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	100,0%	25,0%	33,3%	10,0%	21,3%
		% Toplam	6,3%	5,0%	3,8%	6,3%	21,3%
	Yüksekokul	Kişi sayısı	0	1	0	3	4
		% Eğitim seviyesi	0,0%	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	0,0%	6,3%	0,0%	6,0%	5,0%
		% Toplam	0,0%	1,3%	0,0%	3,8%	5,0%
	Lisans	Kişi sayısı	0	2	1	5	8
		% Eğitim seviyesi	0,0%	25,0%	12,5%	62,5%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	0,0%	12,5%	11,1%	10,0%	10,0%
		% Toplam	0,0%	2,5%	1,3%	6,3%	10,0%
Toplam		Kişi sayısı	5	16	9	50	80
		% Eğitim seviyesi	6,3%	20,0%	11,3%	62,5%	100,0%
		% Rampa standartlarda değil	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	6,3%	20,0%	11,3%	62,5%	100,0%

Çizelge 3.18 incelendiğinde; eğitim durumu okuryazar olanların %47,6'sı diğer nedenlerden dolayı (hastane, özel eğitim), eğitim düzeyi ilköğretim olanların %36,8'i diğer nedenlerden dolayı (hastane, özel eğitim), eğitim düzeyi ortaokul olanların %36,4'ü hem gezmek hem de diğer nedenlerden dolayı (hastane, özel eğitim), eğitim durumu lise olanların %35,3'ü işe gitmek için, yüksekokul mezunlarının tamamı işe gitmek için, lisans mezunlarının %75,0'ının da işe gitmek için kent merkezine gittikleri arasında bir

ilişki olduğu gözlenmiştir. Eğitim seviyesi arttıkça kişilerin işyerine gitme oranı da arttığı gözlemlenmiştir.

Çizelge 3.18. Eğitim durumu ile kent merkezine gitme amacı.

			Kent Merkezine Gitme Amacı					Toplam
			Alışveriş	Ziyaret	İşyeri	Gezmek	Diğer	
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Kişi sayısı	2	0	0	9	10	21
		% Eğitim seviyesi	9,5%	0,0%	0,0%	42,9%	47,6%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	15,4%	0,0%	0,0%	39,1%	41,7%	26,3%
		% Toplam	2,5%	0,0%	0,0%	11,3%	12,5%	26,3%
	İlköğretim	Kişi sayısı	5	0	2	5	7	19
		% Eğitim seviyesi	26,3%	0,0%	10,5%	26,3%	36,8%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	38,5%	0,0%	10,5%	21,7%	29,2%	23,8%
		% Toplam	6,3%	0,0%	2,5%	6,3%	8,8%	23,8%
	Ortaokul	Kişi sayısı	2	0	1	4	4	11
		% Eğitim seviyesi	18,2%	0,0%	9,1%	36,4%	36,4%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	15,4%	0,0%	5,3%	17,4%	16,7%	13,8%
		% Toplam	2,5%	0,0%	1,3%	5,0%	5,0%	13,8%
	Lise	Kişi sayısı	3	1	6	4	3	17
		% Eğitim seviyesi	17,6%	5,9%	35,3%	23,5%	17,6%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	23,1%	100,0%	31,6%	17,4%	12,5%	21,3%
		% Toplam	3,8%	1,3%	7,5%	5,0%	3,8%	21,3%
	Yüksekokul	Kişi sayısı	0	0	4	0	0	4
		% Eğitim seviyesi	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	0,0%	0,0%	21,1%	0,0%	0,0%	5,0%
		% Toplam	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%	0,0%	5,0%
	Lisans	Kişi sayısı	1	0	6	1	0	8
		% Eğitim seviyesi	12,5%	0,0%	75,0%	12,5%	0,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	7,7%	0,0%	31,6%	4,3%	0,0%	10,0%
		% Toplam	1,3%	0,0%	7,5%	1,3%	0,0%	10,0%
Toplam	Kişi sayısı		13	1	19	23	24	80
	% Eğitim seviyesi		16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%
	% Kent merkezine gitme amacı		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%

Çizelge 3.19 incelendiğinde; eğitim durumu ile kent merkezine gitme sıklığı arasındaki ki-kare analizi detaylı incelenmiştir. Bu durum; Çizelge 3.18 ile benzerlik göstermektedir çünkü kişilerin kent merkezine gelme amaçları sıklıkları ile paralellik göstermiştir. İşyerine giden bir kişi her gün gelme sıklığını göstermektedir.

Ankete katılanların eğitim durumu; okuryazar olmayan katılımcıların, %42,9'u kent merkezine gitme amacını diğer nedenlerden dolayı (hastane, özel eğitim) ifade ederken, ilköğretim mezunu olanların %31,6'sı ayda birkaç kez kent merkezine gidebildiğini belirtmiştir, ortaokul mezunları haftada birkaç kez kent merkezine gidebildiğini belirtmiştir, lise mezunlarının %41,2'si de haftada birkaç kent merkezine gittiğini belirtmiştir, yüksekokul mezunlarının tamamı ile lisans mezunlarının %62,5'i kent merkezine her gün kent merkezine gittiğini genellikle de çalışma durumlarından kaynaklı olduğu sonucuna varılmıştır.

Çizelge 3.19. Eğitim durumu ile kent merkezine gitme sıklığı.

			Kent Merkezine Gitme Sıklığı					Toplam
			Her Gün	Haftada Birkaç	Haftada Bir	Ayda Birkaç	Diğer	
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Kişi sayısı	0	1	4	7	9	21
		% Eğitim seviyesi	0,0%	4,8%	19,0%	33,3%	42,9%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	0,0%	7,1%	30,8%	43,8%	60,0%	26,3%
		% Toplam	0,0%	1,3%	5,0%	8,8%	11,3%	26,3%
	İlköğretim	Kişi sayısı	4	5	1	6	3	19
		% Eğitim seviyesi	21,1%	26,3%	5,3%	31,6%	15,8%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	18,2%	35,7%	7,7%	37,5%	20,0%	23,8%
		% Toplam	5,0%	6,3%	1,3%	7,5%	3,8%	23,8%
	Ortaokul	Kişi sayısı	2	5	2	1	1	11
		% Eğitim seviyesi	18,2%	45,5%	18,2%	9,1%	9,1%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	9,1%	35,7%	15,4%	6,3%	6,7%	13,8%
		% Toplam	2,5%	6,3%	2,5%	1,3%	1,3%	13,8%
	Lise	Kişi sayısı	7	2	4	2	2	17
		% Eğitim seviyesi	41,2%	11,8%	23,5%	11,8%	11,8%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	31,8%	14,3%	30,8%	12,5%	13,3%	21,3%
		% Toplam	8,8%	2,5%	5,0%	2,5%	2,5%	21,3%
	Yüksekokul	Kişi sayısı	4	0	0	0	0	4
		% Eğitim seviyesi	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	18,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%
		% Toplam	5,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%
	Lisans	Kişi sayısı	5	1	2	0	0	8
		% Eğitim seviyesi	62,5%	12,5%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	22,7%	7,1%	15,4%	0,0%	0,0%	10,0%
		% Toplam	6,3%	1,3%	2,5%	0,0%	0,0%	10,0%
Toplam		Kişi sayısı	22	14	13	16	15	80
		% Eğitim seviyesi	27,5%	17,5%	16,3%	20,0%	18,8%	100,0%
		% Kente gitme sıklığı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	27,5%	17,5%	16,3%	20,0%	18,8%	100,0%
		% Toplam	27,5%	17,5%	16,3%	20,0%	18,8%	100,0%

Çizelge 3.20 incelendiğinde; eğitim durumu ile erişebilirliğin en uygun olduğu cadde arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

- Eğitim durumu, okuryazar olmayan katılımcıların %76,2'si İstanbul Caddesi'ne erişimin daha uygun olduğunu, ilköğretim mezunu katılımcıların %52,6'sı İstanbul Caddesi'ne erişimin daha uygun olduğunu,
- Ortaokul mezunu katılımcıların %72,7'sinin İstanbul Caddesi'ne erişimin daha uygun olduğunu, lise mezunu katılımcıların %70,6'sının İstanbul Caddesi'ne erişimin daha uygun olduğunu, Lisans mezunlarının %62,5'inin ise İstanbul Caddesi'ne erişimin daha uygun olduğunu, Yüksekokul mezunlarının %75,0'ünün Rasim Betir Bulvarı'nın erişime daha uygun olduğu yanıtını vererek farklılaşmıştır.

Çizelge 3.20. Eğitim durumu ile erişebilirliğin en uygun olduğu cadde.

			Erişebilirliğin En Uygun Olduğu Cadde					Toplam
			İstanbul	Rasim Betir	Atatürk	Kuyumcuzade	Mehmet Akif	
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	Kişi sayısı	16	5	0	0	0	21
		% Eğitim seviyesi	76,2%	23,8%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% En uygun cadde	30,8%	41,7%	0,0%	0,0%	0,0%	26,3%
		% Toplam	20,0%	6,3%	0,0%	0,0%	0,0%	26,3%
	İlköğretim	Kişi sayısı	10	1	5	1	2	19
		% Eğitim seviyesi	52,6%	5,3%	26,3%	5,3%	10,5%	100,0%
		% En uygun cadde	19,2%	8,3%	62,5%	33,3%	40,0%	23,8%
		% Toplam	12,5%	1,3%	6,3%	1,3%	2,5%	23,8%
	Ortaokul	Kişi sayısı	8	0	2	1	0	11
		% Eğitim seviyesi	72,7%	0,0%	18,2%	9,1%	0,0%	100,0%
		% En uygun cadde	15,4%	0,0%	25,0%	33,3%	0,0%	13,8%
		% Toplam	10,0%	0,0%	2,5%	1,3%	0,0%	13,8%
	Lise	Kişi sayısı	12	1	1	0	3	17
		% Eğitim seviyesi	70,6%	5,9%	5,9%	0,0%	17,6%	100,0%
		% En uygun cadde	23,1%	8,3%	12,5%	0,0%	60,0%	21,3%
		% Toplam	15,0%	1,3%	1,3%	0,0%	3,8%	21,3%
	Yüksekokul	Kişi sayısı	1	3	0	0	0	4
		% Eğitim seviyesi	25,0%	75,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% En uygun cadde	1,9%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%
		% Toplam	1,3%	3,8%	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%
	Lisans	Kişi sayısı	5	2	0	1	0	8
		% Eğitim seviyesi	62,5%	25,0%	0,0%	12,5%	0,0%	100,0%
		% En uygun cadde	9,6%	16,7%	0,0%	33,3%	0,0%	10,0%
		% Toplam	6,3%	2,5%	0,0%	1,3%	0,0%	10,0%
Toplam		Kişi sayısı	52	12	8	3	5	80
		% Eğitim seviyesi	65,0%	15,0%	10,0%	3,8%	6,3%	100,0%
		% En uygun cadde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	65,0%	15,0%	10,0%	3,8%	6,3%	100,0%

3.2.2.4. Çalışma Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler arasında çalışma durumuna bağlı olarak yapılan ilişki analizinde Çizelge 3.21 incelendiğinde; 22 yargıda bir ilişki tespit edilemezken (H_0 4

kabul, $p>0,05$), 6 yargıda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (H_0 4 red, $p<0,05$).

- Çalışma durumu ile rampalar engellilerin kullanabileceği standartların yetersizliği arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.22).
- Çalışma durumu ile yaya geçitlerini yetersizliği arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.23).
- Çalışma durumu ile yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun olmadığı arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.24).
- Çalışma durumu ile kent merkezindeki park ve dinlenme alanları yetersizliği arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.25).
- Çalışma durumu ile kent merkezine gitme amacı ile arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.26).
- Çalışma durumu ile kent merkezine gitme sıklığı arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.27).

Çizelge 3.21. Çalışma durumu ile çevresel kısıtlayıcılar.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	1,437a	4	0,838	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	7,235a	4	0,124	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	4,977a	4	0,29	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	8,750a	4	0,068	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	7,103a	4	0,131	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	9,880a	3	0,02	H₀ Red
Yaya geçitleri yetersiz	13,209a	4	0,01	H₀ Red
Sinyalizasyon yetersiz	2,150a	3	0,542	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	2,514a	4	0,642	H ₀ Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	9,790a	4	0,044	H₀ Red
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	6,209a	4	0,184	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	1,194a	4	0,879	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	4,586a	4	0,332	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	0,843a	4	0,933	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	2,688a	4	0,611	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	1,647a	4	0,8	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	8,755a	4	0,068	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	7,027a	4	0,134	H ₀ Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	2,016a	4	0,733	H ₀ Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	4,200a	4	0,38	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	8,223a	5	0,144	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	8,394a	2	0,015	H₀ Red
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	0,645a	3	0,886	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	1,714a	3	0,634	H ₀ Kabul
Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?	6,903a	4	0,141	H ₀ Kabul
Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?	23,976a	4	0	H₀ Red
Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	16,411a	4	0,003	H₀ Red
Kent merkezindeki erişebilirliğin en uygun olduğu cadde?	2,710a	4	0,607	H ₀ Kabul

Çizelge 3.22 incelendiğinde, çalışan bireyler, rampa yeterliliğini %47,5 yetersiz bulurken, çalışmayan bireyler rampaların yetersizliğini %77,5 oranında yetersiz bulmaktadır. Çalışan bireyler genellikle tek başlarına dışarı çıkabilirken, çalışmayan bireyler genellikle tek başına dışarı çıkamamaktadır. Bu nedenle rampa yeterliliği konusunda

farklılaşmaktadır. Bu durumda aileleri veya öz bakımını üstlenen kişilerinde rampalarda sorun yaşadığını belirtmişlerdir.

Çizelge 3.22. Çalışma durumu ile rampaların engelli standartlarındaki yeterliliği.

			Rampalar Engelli Standartlarında Değil				Toplam
			Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Çalışma Durumu	Evet	Kişi sayısı	5	10	6	19	40
		% Çalışıyor mu?	12,5%	25,0%	15,0%	47,5%	100,0%
		% Rampalar standartlara uygun değil	100,0%	62,5%	66,7%	38,0%	50,0%
		% Toplam	6,3%	12,5%	7,5%	23,8%	50,0%
	Hayır	Kişi sayısı	0	6	3	31	40
		% Çalışıyor mu?	0,0%	15,0%	7,5%	77,5%	100,0%
		% Rampalar standartlara uygun değil	0,0%	37,5%	33,3%	62,0%	50,0%
		% Toplam	0,0%	7,5%	3,8%	38,8%	50,0%
Toplam		Kişi sayısı	5	16	9	50	80
		% Çalışıyor mu?	6,3%	20,0%	11,3%	62,5%	100,0%
		% Rampalar standartlara uygun değil	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	6,3%	20,0%	11,3%	62,5%	100,0%

Çizelge 3.23 incelendiğinde;

- Çalışma durumuna göre çalışan kişiler %50 oranla yaya geçitlerinin yetersiz olduğunu ifade etmektedir,
- Çalışmayan katılımcılar %57,5'oranla yaya geçitlerinin yetersiz olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Bu sonuç çalışmayan engelli katılımcıların, çalışan engelli katılımcılara göre yaya geçidi yetersizliğinden etkilenme oranının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Çizelge 3.23. Çalışma durumu ve yaya geçitleri yeterliliği.

			Yaya Geçitleri Yetersiz					Toplam
			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
Çalışma Durumu	Evet	Kişi sayısı	0	4	9	7	20	40
		% Çalışıyor mu?	0,0%	10,0%	22,5%	17,5%	50,0%	100,0%
		% Yaya geçitleri yetersiz	0,0%	66,7%	100,0%	33,3%	46,5%	50,0%
		% Toplam	0,0%	5,0%	11,3%	8,8%	25,0%	50,0%
	Hayır	Kişi sayısı	1	2	0	14	23	40
		% Çalışıyor mu?	2,5%	5,0%	0,0%	35,0%	57,5%	100,0%
		% Yaya geçitleri yetersiz	100,0%	33,3%	0,0%	66,7%	53,5%	50,0%
		% Toplam	1,3%	2,5%	0,0%	17,5%	28,8%	50,0%
Toplam	Kişi sayısı		1	6	9	21	43	80
	% Çalışıyor mu?		1,3%	7,5%	11,3%	26,3%	53,8%	100,0%
	% Yaya geçitleri yetersiz		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		1,3%	7,5%	11,3%	26,3%	53,8%	100,0%

Çizelge 3.24 incelendiğinde; çalışma durumu ile yaya yolları yönlendirmeye uygun olmadığı arasındaki ilişkiye bakıldığında; çalışan bireyler %20 oranında yorumsuz kalırken, çalışmayan bireyler %32,5 oranında yorumsuz kalmıştır.

Çizelge 3.24. Çalışma durumu ile yaya yollarının yönlendirmeye uygunluğu.

			Yaya Yolları Yönlendirmeye Uygun Değil					Toplam
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Çalışma Durumu	Evet	Kişi sayısı	0	5	8	9	18	40
		% Çalışıyor mu?	0,0%	12,5%	20,0%	22,5%	45,0%	100,0%
		% Yaya yolları yönlendirmeye uygun değil	0,0%	100,0%	38,1%	60,0%	50,0%	50,0%
		% Toplam	0,0%	6,3%	10,0%	11,3%	22,5%	50,0%
	Hayır	Kişi sayısı	3	0	13	6	18	40
		% Çalışıyor mu?	7,5%	0,0%	32,5%	15,0%	45,0%	100,0%
		% Yaya yolları yönlendirmeye uygun değil	100,0%	0,0%	61,9%	40,0%	50,0%	50,0%
		% Toplam	3,8%	0,0%	16,3%	7,5%	22,5%	50,0%
Toplam	Kişi sayısı		3	5	21	15	36	80
	% Çalışıyor mu?		3,8%	6,3%	26,3%	18,8%	45,0%	100,0%
	% Yaya yolları yönlendirmeye uygun değil		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		3,8%	6,3%	26,3%	18,8%	45,0%	100,0%

Çizelge 3.25'ten çalışmayan bireylerin çalışan bireylere parkları yeterli bulması oranı daha yüksektir. Çalışan bireyler ihtiyaçlarını karşılayan parkların yeterli olmadığını %70 oranıyla yetersiz bulurken, çalışmayan bireylerin parkları yeterli bulmama oranı %50'ye düşmektedir. Bunun yanında kararsızlık oranı da %37,5 ile sonuçlanmıştır.

Çizelge 3.25. Çalışma durumu ile parklar ve dinlenme alanları yeterliliği.

			Park Alanları Yeterli mi?			Toplam
			Evet	Kararsız	Hayır	
Çalışma Durumu	Evet	Kişi sayısı	8	4	28	40
		% Çalışıyor mu?	20,0%	10,0%	70,0%	100,0%
		% Parklar yeterli mi?	61,5%	21,1%	58,3%	50,0%
		% Toplam	10,0%	5,0%	35,0%	50,0%
	Hayır	Kişi sayısı	5	15	20	40
		% Çalışıyor mu	12,5%	37,5%	50,0%	100,0%
		% Parklar yeterli mi?	38,5%	78,9%	41,7%	50,0%
		% Toplam	6,3%	18,8%	25,0%	50,0%
Toplam		Kişi sayısı	13	19	48	80
		% Çalışıyor mu?	16,3%	23,8%	60,0%	100,0%
		% Parklar yeterli mi?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	16,3%	23,8%	60,0%	100,0%

Çizelge 3.26 incelendiğinde; çalışma durumu ile kent merkezine gelme amacı arasında ilişki vardır. Çalışan bireyler %45 oranı ile işyeri amaçlı kente gelirken, çalışmayan bireyler %42,5 oranı ile diğer (hastane-özel eğitim) olarak belirtmiştir.

Çizelge 3.26. Çalışma durumu ile kent merkezine gitme amacı.

			Kent Merkezine Gelme Amacı					Toplam
			Alışveriş	Ziyaret	İşyeri	Gezmek	Diğer	
Çalışma Durumu	Evet	Kişi sayısı	7	1	18	7	7	40
		% Çalışıyor mu?	17,5%	2,5%	45,0%	17,5%	17,5%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	53,8%	100,0%	94,7%	30,4%	29,2%	50,0%
		% Toplam	8,8%	1,3%	22,5%	8,8%	8,8%	50,0%
	Hayır	Kişi sayısı	6	0	1	16	17	40
		% Çalışıyor mu?	15,0%	0,0%	2,5%	40,0%	42,5%	100,0%
		% Kente gitme amacı	46,2%	0,0%	5,3%	69,6%	70,8%	50,0%
		% Toplam	7,5%	0,0%	1,3%	20,0%	21,3%	50,0%
Toplam		Kişi sayısı	13	1	19	23	24	80
		% Çalışıyor mu?	16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%
		% Kente gitme amacı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%

Çizelge 3.27 incelendiğinde; çalışma durumu ile kent merkezine gitme sıklığı arasında yapılan ki-kare analizinde bir ilişki vardı.

Çalışan bireyler %45 oranında her gün geldiklerini belirtirken, çalışmayan bireyler %30 oranıyla ayda birkaç kez yanıtını vermiştir.

Çizelge 3.27. Çalışma durumu ile kent merkezine gitme sıklığı.

			Kent Merkezine Gitme Sıklığı					Toplam
			Hergün	Haftada birkaç	Haftada bir	Ayda birkaç	Diğer	
Çalışma Durumu	Evet	Kişi sayısı	18	5	8	4	5	40
		% Çalışıyor mu?	45,0%	12,5%	20,0%	10,0%	12,5%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	81,8%	35,7%	61,5%	25,0%	33,3%	50,0%
		% Toplam	22,5%	6,3%	10,0%	5,0%	6,3%	50,0%
	Hayır	Kişi sayısı	4	9	5	12	10	40
		% Çalışıyor mu?	10,0%	22,5%	12,5%	30,0%	25,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	18,2%	64,3%	38,5%	75,0%	66,7%	50,0%
		% Toplam	5,0%	11,3%	6,3%	15,0%	12,5%	50,0%
Toplam		Kişi sayısı	22	14	13	16	15	80
		% Çalışıyor mu?	27,5%	17,5%	16,3%	20,0%	18,8%	100,0%
		% Kent merkezine gitme sıklığı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	27,5%	17,5%	16,3%	20,0%	18,8%	100,0%

3.2.2.5. Gelir Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler ile gelir durumuna bağlı olarak yapılan ilişki analizinde 26 yargıda bir ilişki tespit edilemezken (H_0 5 kabul, $p>0,05$), 2 yargıda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (H_0 5 red, $p<0,05$),

Çizelge 3.28 incelendiğinde;

- Yönlendirme levhalarının yetersizliği ile gelir durumu arasında H_0 red, bir ilişki vardır (Çizelge 3.29).
- Kent merkezine gitme amacı ile gelir durumu arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.30).

Çizelge 3.28. Gelir durumu ve çevresel kısıtlayıcı arasındaki ilişki.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	18,996a	20	0,522	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	21,538a	20	0,366	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	18,200a	20	0,574	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	29,893a	20	0,072	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	19,504a	20	0,489	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	18,608a	15	0,232	H ₀ Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	14,560a	20	0,801	H ₀ Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	15,826a	15	0,394	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	34,898a	20	0,021	H₀ Red
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	26,533a	20	0,149	H ₀ Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	19,206a	20	0,508	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	23,067a	20	0,286	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	19,616a	20	0,482	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	26,256a	20	0,158	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	18,119a	20	0,58	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	14,545a	20	0,802	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	23,752a	20	0,253	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	15,660a	20	0,737	H ₀ Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	22,765a	20	0,3	H ₀ Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	23,831a	20	0,25	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	22,709a	25	0,595	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	11,708a	10	0,305	H ₀ Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	24,131a	15	0,063	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	13,907a	15	0,533	H ₀ Kabul
Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?	22,568a	20	0,31	H ₀ Kabul
Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?	40,025a	20	0,005	H₀ Red
Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	16,531a	20	0,683	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki erişebilirliğin en uygun olduğu cadde	22,980a	20	0,29	H ₀ Kabul

Çizelge 3.29 incelendiğinde;

Gelir durumu 500-1000 TL arasında yönlendirme levhalarını %61,5 oranıyla yetersiz bulurken,

- 1001-2000 TL arasında gelir sahipleri, %68,8 oranıyla yetersiz bulmuştur.

- 2001-3000 TL arasında ki gelir sahipleri, %57,1 oranıyla yetersiz, %28,6 oranıyla yorumsuz,
- 3001-4000 TL arasında gelir sahibi olanlar, %44,4 ile yönlendirme levhalarını yetersiz bulmuştur.
- 4001-5000 TL arasında gelir sahibi olanlar, %42,9 oranıyla yetersiz bulurken,
- 5000 TL üzeri gelir sahibi katılımcılar %42,9 oranıyla yetersiz bulmuştur.

Çizelge 3.29. Gelir durumu ile yönlendirme levhaları yeterlilik.

			Yönlendir Levhaları Yetersiz					Toplam
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Gelir Durumu	500-1000 TL	Kişi sayısı	0	0	3	2	8	13
		% Gelir durumunuz	0,0%	0,0%	23,1%	15,4%	61,5%	100,0%
		%Yönlendirme levhaları yetersiz	0,0%	0,0%	20,0%	13,3%	19,0%	16,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	3,8%	2,5%	10,0%	16,3%
	1001-2000 TL	Kişi sayısı	0	1	1	3	11	16
		% Gelir durumunuz	0,0%	6,3%	6,3%	18,8%	68,8%	100,0%
		%Yönlendirme levhaları yetersiz	0,0%	14,3%	6,7%	20,0%	26,2%	20,0%
		% Toplam	0,0%	1,3%	1,3%	3,8%	13,8%	20,0%
	2001-3000 TL	Kişi sayısı	1	0	8	3	16	28
		% Gelir durumunuz	3,6%	0,0%	28,6%	10,7%	57,1%	100,0%
		%Yönlendirme levhaları yetersiz	100,0%	0,0%	53,3%	20,0%	38,1%	35,0%
		% Toplam	1,3%	0,0%	10,0%	3,8%	20,0%	35,0%
	3001-4000 TL	Kişi sayısı	0	4	0	2	3	9
		% Gelir durumunuz	0,0%	44,4%	0,0%	22,2%	33,3%	100,0%
		%Yönlendirme levhaları yetersiz	0,0%	57,1%	0,0%	13,3%	7,1%	11,3%
		% Toplam	0,0%	5,0%	0,0%	2,5%	3,8%	11,3%
	4001-5000 TL	Kişi sayısı	0	2	1	3	1	7
		% Gelir durumunuz	0,0%	28,6%	14,3%	42,9%	14,3%	100,0%
		%Yönlendirme levhaları yetersiz	0,0%	28,6%	6,7%	20,0%	2,4%	8,8%
		% Toplam	0,0%	2,5%	1,3%	3,8%	1,3%	8,8%
	5000 TL ve üzeri	Kişi sayısı	0	0	2	2	3	7
		% Gelir durumunuz	0,0%	0,0%	28,6%	28,6%	42,9%	100,0%
		%Yönlendirme levhaları yetersiz	0,0%	0,0%	13,3%	13,3%	7,1%	8,8%
		% Toplam	0,0%	0,0%	2,5%	2,5%	3,8%	8,8%

Çizelge 3.30 incelendiğinde; katılımcıların gelir durumuna göre kent merkezine gelme amaçları farklılık göstermektedir;

- 500-1000 TL arası gelire sahip olan %61,5 oranıyla diğer (hastane-özel eğitim),
- 1000-2000 TL arası gelire sahip olanlar %43,8 oranıyla alışveriş,
- 2000-3000 TL arası gelire sahip olanlar %42,9 oranıyla gezmek,
- 3000-4000 TL arası gelire sahip olanlar %44,4 oranıyla gezmek,
- 4000-5000 TL arası gelire sahip olanlar %71,4 oranıyla işyeri,
- 5000 TL üzeri gelire sahip olanlarda %57,1 oranıyla işyeri, amacıyla kent merkezine geldiğini ifade ederek farklılaşmıştır.

Çizelge 3.30. Gelir durumu ve kent merkezine gitme amacı.

			Kent Merkezine Gelme Amacı					Toplam
			Alışveriş	Ziyaret	İşyeri	Gezmek	Diğer	
Gelir Durumu	500-1000 TL	Kişi sayısı	1	0	1	3	8	13
		% Gelir durumunuz	7,7%	0,0%	7,7%	23,1%	61,5%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	7,7%	0,0%	5,3%	13,0%	33,3%	16,3%
		% Toplam	1,3%	0,0%	1,3%	3,8%	10,0%	16,3%
	1001-2000 TL	Kişi sayısı	7	0	2	3	4	16
		% Gelir durumunuz	43,8%	0,0%	12,5%	18,8%	25,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	53,8%	0,0%	10,5%	13,0%	16,7%	20,0%
		% Toplam	8,8%	0,0%	2,5%	3,8%	5,0%	20,0%
	2001-3000 TL	Kişi sayısı	2	1	4	12	9	28
		% Gelir durumunuz	7,1%	3,6%	14,3%	42,9%	32,1%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	15,4%	100,0%	21,1%	52,2%	37,5%	35,0%
		% Toplam	2,5%	1,3%	5,0%	15,0%	11,3%	35,0%
	3001-4000 TL	Kişi sayısı	2	0	3	4	0	9
		% Gelir durumunuz	22,2%	0,0%	33,3%	44,4%	0,0%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	15,4%	0,0%	15,8%	17,4%	0,0%	11,3%
		% Toplam	2,5%	0,0%	3,8%	5,0%	0,0%	11,3%
	4001-5000 TL	Kişi sayısı	0	0	5	1	1	7
		% Gelir durumunuz	0,0%	0,0%	71,4%	14,3%	14,3%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	0,0%	0,0%	26,3%	4,3%	4,2%	8,8%
		% Toplam	0,0%	0,0%	6,3%	1,3%	1,3%	8,8%
	5000 TL ve üzeri	Kişi sayısı	1	0	4	0	2	7
		% Gelir durumunuz	14,3%	0,0%	57,1%	0,0%	28,6%	100,0%
		% Kent merkezine gitme amacı	7,7%	0,0%	21,1%	0,0%	8,3%	8,8%
		% Toplam	1,3%	0,0%	5,0%	0,0%	2,5%	8,8%
Toplam	Kişi sayısı	13	1	19	23	24	80	
	% Gelir durumunuz	16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%	
	% Kent merkezine gitme amacı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	16,3%	1,3%	23,8%	28,8%	30,0%	100,0%	

3.2.3. Engel Durumu ile Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler arasında engel durumuna bağlı olarak yapılan ilişki analizinde 26 yargıda bir ilişki tespit edilemezken (H_0 kabul, $p>0,05$), 2 yargıda istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çizelge 3.31 incelendiğinde;

- Engel durumu ve oturma elemanları yetersizliği arasında (H_0 red, $p<0,05$) ilişki vardır (Çizelge 3.32).
- Engel durumu ile kent merkezine giderken kullanılan ulaşım aracı arasında (H_0 red, $p<0,05$) ilişki vardır (Çizelge 3.33).

Çizelge 3.31. Çevresel kısıtlayıcı faktörler ile engel durumu.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	15,612a	16	0,48	H_0 Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	14,760a	16	0,542	H_0 Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	11,543a	16	0,775	H_0 Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	11,592a	16	0,772	H_0 Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	11,001a	16	0,809	H_0 Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	6,495a	12	0,889	H_0 Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	8,673a	16	0,926	H_0 Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	9,921a	12	0,623	H_0 Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	15,411a	16	0,445	H_0 Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	10,927a	16	0,884	H_0 Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	16,075a	16	0,448	H_0 Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	21,408a	16	0,143	H_0 Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	14,719a	16	0,545	H_0 Kabul
Oturma elemanları yetersiz	35,263a	16	0,004	H_0 Red
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	24,384a	16	0,081	H_0 Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	13,434a	16	0,641	H_0 Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	11,452a	16	0,781	H_0 Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	11,779a	16	0,759	H_0 Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	11,834a	16	0,755	H_0 Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	18,035a	16	0,322	H_0 Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	23,330a	20	0,273	H_0 Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	5,740a	12	0,929	H_0 Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	17,196a	12	0,142	H_0 Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	14,189a	12	0,289	H_0 Kabul
Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?	62,329a	16	0	H_0 Red
Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?	7,372a	16	0,965	H_0 Kabul
Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?	13,744a	16	0,618	H_0 Kabul
Kent merkezindeki erişebilirliğin en uygun olduğu cadde?	19,442a	16	0,246	H_0 Kabul

Çizelge 3.32 incelendiğinde engel durumuna göre ihtiyaçlarına göre oturma birimlerinin yetersizliği farklılaşma gözlenmiştir;

- Fiziksel engelli bireyler oturma ve dinlenme alanını %44,7 oranında oturma ve dinlenme alanlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.
- Görme engelli bireylerde %100 oranıyla dinlenme alanlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.
- İşitme engelli bireyler %80 oranıyla yorumsuz kalmıştır.
- Zihinsel engelli bireyle %50 oranıyla yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 3.32. Engel durumu ve oturma dinlenme alanı yeterliliği.

			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Toplam
Engel Durumu	Fiziksel Engelli	Kişi sayısı	0	4	6	11	17	38
		% Engel Durumu	0,0%	10,5%	15,8%	28,9%	44,7%	100,0%
		% Oturma dinlenme yetersiz	0,0%	40,0%	50,0%	68,8%	45,9%	47,5%
		% Toplam	0,0%	5,0%	7,5%	13,8%	21,3%	47,5%
	İşitme Engelli	Kişi sayısı	0	0	4	0	1	5
		% Engel Durumu	0,0%	0,0%	80,0%	0,0%	20,0%	100,0%
		% Oturma dinlenme yetersiz	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	2,7%	6,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%	1,3%	6,3%
	Görme Engelli	Kişi sayısı	0	0	0	0	3	3
		% Engel Durumu	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
		% Oturma dinlenme yetersiz	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	8,1%	3,8%
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,8%	3,8%
	Zihinsel Engelli	Kişi sayısı	4	6	1	3	14	28
		% Engel Durumu	14,3%	21,4%	3,6%	10,7%	50,0%	100,0%
		% Oturma dinlenme yetersiz	80,0%	60,0%	8,3%	18,8%	37,8%	35,0%
		% Toplam	5,0%	7,5%	1,3%	3,8%	17,5%	35,0%
	Diğer	Kişi sayısı	1	0	1	2	2	6
		% Engel Durumu	16,7%	0,0%	16,7%	33,3%	33,3%	100,0%
		% Oturma dinlenme yetersiz	20,0%	0,0%	8,3%	12,5%	5,4%	7,5%
		% Toplam	1,3%	0,0%	1,3%	2,5%	2,5%	7,5%
Toplam	Kişi sayısı		5	10	12	16	37	80
	% Engel Durumu		6,3%	12,5%	15,0%	20,0%	46,3%	100,0%
	% Oturma dinlenme yetersiz		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		6,3%	12,5%	15,0%	20,0%	46,3%	100,0%

Çizelge 3.33 incelendiğinde; kent merkezine ulaşırken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz sorusu ile engel durumu arasında bir ilişki vardır. Fiziksel engelli bireyler kente ulaşım sağlarken diğer engel gruplarından farklı olarak %44,7 oranında tekerlekli sandalye, walker kullanımı ile kent merkezine gitmeyi tercih ederken, işitme engellilerin %60'ı otobüsle ulaşım tercih etmektedir, zihinsel engellilerin ise %57,1'i otobüs tercih etmektedir. Diğer engel grubu (otizm) %83,3 oranıyla otobüsle ulaşımı tercih etmektedir, Görme engelliler %66,7 oranıyla kente ulaşımını baston ile tercih etmektedir. Bu sonuçlarda engel durumuna göre ulaşım tercihlerinin değiştiğini ifade etmektedir.

Çizelge 3.33. Engel durumu ile kente gelirken tercih edilen ulaşım aracı.

			Ulaşım Aracı					Toplam
			Tekerlekli sandalye-walker	Baston	Otobüs	Özel araç	Diğer	
Engel Durumu	Fiziksel	Kişi sayısı	17	2	6	11	2	38
		% Engel durumu	44,7%	5,3%	15,8%	28,9%	5,3%	100,0%
		% Ulaşım aracı	100,0%	50,0%	20,0%	50,0%	28,6%	47,5%
		% Toplam	21,3%	2,5%	7,5%	13,8%	2,5%	47,5%
	İşitme	Kişi sayısı	0	0	3	2	0	5
		% Engel durumu	0,0%	0,0%	60,0%	40,0%	0,0%	100,0%
		% Ulaşım aracı	0,0%	0,0%	10,0%	9,1%	0,0%	6,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	3,8%	2,5%	0,0%	6,3%
	Görme	Kişi sayısı	0	2	0	0	1	3
		% Engel durumu	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
		% Ulaşım aracı	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	14,3%	3,8%
		% Toplam	0,0%	2,5%	0,0%	0,0%	1,3%	3,8%
	Zihinsel	Kişi sayısı	0	0	16	8	4	28
		% Engel durumu	0,0%	0,0%	57,1%	28,6%	14,3%	100,0%
		% Ulaşım aracı	0,0%	0,0%	53,3%	36,4%	57,1%	35,0%
		% Toplam	0,0%	0,0%	20,0%	10,0%	5,0%	35,0%
	Diğer	Kişi sayısı	0	0	5	1	0	6
		% Engel durumu	0,0%	0,0%	83,3%	16,7%	0,0%	100,0%
		% Ulaşım aracı	0,0%	0,0%	16,7%	4,5%	0,0%	7,5%
		% Toplam	0,0%	0,0%	6,3%	1,3%	0,0%	7,5%
Toplam	Kişi sayısı		17	4	30	22	7	80
	% Engel durumu		21,3%	5,0%	37,5%	27,5%	8,8%	100,0%
	% Ulaşım aracı		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		21,3%	5,0%	37,5%	27,5%	8,8%	100,0%

3.2.4. Kent Merkezine Ulaşılabilirlik ve Çevresel Kısıtlayıcılar Arasındaki Analizler

Çevresel kısıtlayıcı faktörler arasında kent merkezine ulaşılabilirlik ile ilgili ilişki analizinde 23 yargıda bir ilişki tespit edilmezken (H_0 kabul, $p>0,05$) ve 1 yargı da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (H_0 red, $p<0,05$). Çizelge 3.34 incelendiğinde; “rampaların engellilerin kullanabileceği standartlarda olmaması ile çevresel kısıtlayıcılar” arasında (H_0 red, $p<0,05$), ilişki vardır (Çizelge 3.35).

Çizelge 3.34. Çevresel kısıtlayıcı faktörler ile kent merkezine gitme amacı ulaşılabilirlik.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	19,639a	16	0,237	H_0 Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	18,139a	16	0,316	H_0 Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	13,880a	16	0,608	H_0 Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	9,911a	16	0,871	H_0 Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	14,754a	16	0,543	H_0 Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	26,926a	12	0,008	H_0 Red
Yaya geçitleri yetersiz	22,089a	16	0,140	H_0 Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	13,229a	12	0,353	H_0 Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	17,173a	16	0,374	H_0 Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	23,293a	16	0,106	H_0 Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	11,361a	16	0,787	H_0 Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	13,530a	16	0,634	H_0 Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	15,617a	16	0,480	H_0 Kabul
Oturma elemanları yetersiz	11,275a	16	0,792	H_0 Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	11,330a	16	0,789	H_0 Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	10,040a	16	0,865	H_0 Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	13,862a	16	0,609	H_0 Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	16,186a	16	0,440	H_0 Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	20,768a	16	0,188	H_0 Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	10,185a	16	0,857	H_0 Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	21,982a	20	0,341	H_0 Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	15,365a	8	0,052	H_0 Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	9,835a	12	0,630	H_0 Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	14,315a	12	0,281	H_0 Kabul

Çizelge 3.35 incelendiğinde kente gelenler, %69,2 oranıyla rampaları kesinlikle engelli standartlarına uygun olmadığını belirtirken, işyerine gitme amacıyla kent merkezine gelenler %31,6 oranıyla yorumsuz kalırken, %47,4 oranı rampaların standartlara uygun olmadığını ifade etmiştir. Diğer (hastane, özel eğitim) amaçlı kent merkezine gelenler %54, 2 oranıyla kesinlikle katılırken, %25 ile katıldığını belirtmiştir.

Çizelge 3.35. Kent merkezine gitme amacı ulaşılabilirlik ile rampalar engelli standartlarında yeterliliği.

			Rampalar Engelli Standartında Değil				Toplam
			Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Kent Merkezine Gitme Amacı	Alışveriş	Kişi sayısı	2	2	0	9	13
		% Kent merkezine gitme amacı	15,4%	15,4%	0,0%	69,2%	100,0%
		% Rampalar standartlarda değil	40,0%	12,5%	0,0%	18,0%	16,3%
		% Toplam	2,5%	2,5%	0,0%	11,3%	16,3%
	Ziyaret	Kişi sayısı	0	0	1	0	1
		% Kent merkezine gitme amacı	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
		% Rampalar standartlarda değil	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%	1,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%	1,3%
	İşyeri	Kişi sayısı	3	6	1	9	19
		% Kent merkezine gitme amacı	15,8%	31,6%	5,3%	47,4%	100,0%
		% Rampalar standartlarda değil	60,0%	37,5%	11,1%	18,0%	23,8%
		% Toplam	3,8%	7,5%	1,3%	11,3%	23,8%
	Gezmek	Kişi sayısı	0	3	1	19	23
		% Kent merkezine gitme amacı	0,0%	13,0%	4,3%	82,6%	100,0%
		% Rampalar standartlarda değil	0,0%	18,8%	11,1%	38,0%	28,8%
		% Toplam	0,0%	3,8%	1,3%	23,8%	28,8%
	Diğer	Kişi sayısı	0	5	6	13	24
		% Kent merkezine gitme amacı	0,0%	20,8%	25,0%	54,2%	100,0%
		% Rampalar standartlarda değil	0,0%	31,3%	66,7%	26,0%	30,0%
		% Toplam	0,0%	6,3%	7,5%	16,3%	30,0%
Toplam	Kişi sayısı		5	16	9	50	80
	% Kent merkezine gitme amacı		6,3%	20,0%	11,3%	62,5%	100,0%
	% Rampalar standartlarda değil		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		6,3%	20,0%	11,3%	62,5%	100,0%

Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine gitme sıklığı arasındaki ki-kare analizinde önem değeri $p < 0,05$ olarak sonuçlanan “Kent merkezine gitme sıklığı ile parklara gitme sıklığı” arasında H_0 red, ilişki vardır (Çizelge 3.36).

Çizelge 3.37 incelendiğinde; kent merkezine gitme sıklığı her gün olan katılımcılar ile parklara gitme sıklığı ayda 1 kez olan katılımcıların oranı %45,5 iken, haftada birkaç kez kent merkezine giden katılımcılar ile parklara haftada bir kez giden katılımcıların oranı %35,7 olmaktadır. Haftada bir kez kent merkezine gidenler ile parklara haftada bir kez giden katılımcılar %38,5 oranına sahiptir. Kent merkezine diğer (nadiren) giden katılımcılar parklara hiçbir zaman gitmediğini %53,3 ile belirtmiştir.

Çizelge 3.36. Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine gitme sıklığı.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	11,754a	16	0,761	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	21,405a	16	0,163	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	12,617a	16	0,701	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	16,914a	16	0,391	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	13,146a	16	0,662	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	19,866a	12	0,070	H ₀ Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	13,444a	16	0,640	H ₀ Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	9,874a	12	0,627	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	11,661a	16	0,767	H ₀ Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	20,597a	16	0,195	H ₀ Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	14,660a	16	0,550	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	7,147a	16	0,970	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	8,697a	16	0,925	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	11,621a	16	0,770	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	18,257a	16	0,309	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	9,163a	16	0,907	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	13,919a	16	0,605	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	12,838a	16	0,685	H ₀ Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	14,153a	16	0,587	H ₀ Kabul
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	12,146a	16	0,734	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	41,321a	20	0,003	H₀ Red
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	8,545a	8	0,382	H ₀ Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	10,974a	12	0,531	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	20,620a	12	0,056	H ₀ Kabul

Çizelge 3.37 incelendiğinde; kent merkezine gitme sıklığı ile parklara gitme sıklığı arasında $p < 0,05$ önem değeri olması sonucu ilişki olduğu gözlenmiştir. Her gün kent merkezine gidenler aynı zamanda ayda 1 kez park alanlarına gittiğini %45,5 ile belirtmiştir. Kent merkezine haftada birkaç gidenler aynı zamanda ayda birkaç kez park alanlarına gittiklerini %35,7 oranıyla belirtirken, haftada 1 kez kent merkezine gidenler aynı zamanda haftada 1 kez park alanlarına gittiklerini %38,5 oranıyla belirtmiştir.

Ayda birkaç kez kent merkezine gidenlerde park alanlarına hiçbir zaman gidemediğini %37,5 oranıyla belirtmiştir. Kent merkezine gitme sıklığını diğer (nadiren, hiç) olarak belirten katılımcılar, park alanlarına gitme oranını %53,3 ile hiç gitmediğini belirtmiştir.

Çizelge 3.37. Kent merkezine gitme sıklığı ile parklara gitme sıklığı.

			Parklara Gitme Sıklığınız						Toplam
			Her gün	Haftada Birkaç	Haftada 1 kez	Ayda Birkaç kez	Ayda Bir kez	Hiçbir Zaman	
Kent Merkezine Gitme Sıklığınız	Her gün	Kişi sayısı	2	3	3	2	10	2	22
		% Kent merkezine gitme sıklığınız	9,1%	13,6%	13,6%	9,1%	45,5%	9,1%	100,0%
		% Parklara gitme sıklığınız	50,0%	33,3%	25,0%	12,5%	50,0%	10,5%	27,5%
		% Toplam	2,5%	3,8%	3,8%	2,5%	12,5%	2,5%	27,5%
	Haftada birkaç	Kişi sayısı	0	4	3	5	1	1	14
		% Kent merkezine gitme sıklığınız	0,0%	28,6%	21,4%	35,7%	7,1%	7,1%	100,0%
		% Parklara gitme sıklığınız	0,0%	44,4%	25,0%	31,3%	5,0%	5,3%	17,5%
		% Toplam	0,0%	5,0%	3,8%	6,3%	1,3%	1,3%	17,5%
	Haftada bir	Kişi sayısı	2	0	5	2	2	2	13
		% Kent merkezine gitme sıklığınız	15,4%	0,0%	38,5%	15,4%	15,4%	15,4%	100,0%
		% Parklara gitme sıklığınız	50,0%	0,0%	41,7%	12,5%	10,0%	10,5%	16,3%
		% Toplam	2,5%	0,0%	6,3%	2,5%	2,5%	2,5%	16,3%
	Ayda birkaç	Kişi sayısı	0	1	1	3	5	6	16
		% Kent merkezine gitme sıklığınız	0,0%	6,3%	6,3%	18,8%	31,3%	37,5%	100,0%
		% Parklara gitme sıklığınız	0,0%	11,1%	8,3%	18,8%	25,0%	31,6%	20,0%
		% Toplam	0,0%	1,3%	1,3%	3,8%	6,3%	7,5%	20,0%
	Diğer	Kişi sayısı	0	1	0	4	2	8	15
		% Kent merkezine gitme sıklığınız	0,0%	6,7%	0,0%	26,7%	13,3%	53,3%	100,0%
		% Parklara gitme sıklığınız	0,0%	11,1%	0,0%	25,0%	10,0%	42,1%	18,8%
		% Toplam	0,0%	1,3%	0,0%	5,0%	2,5%	10,0%	18,8%

Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine gelirken kullanılan ulaşım aracı arasındaki ki-kare analizine bakıldığında ‘‘kamu özel kamu alanlarına ve AVM’ ye erişebilirlik ile kent merkezine gelirken kullanılan ulaşım aracı’’ arasında H_0 red, $p < 0,05$ önem değeri olduğundan ilişki olduğu belirtilmiştir (Çizelge 3.38).

Çizelge 3.38. Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine giderken kullanılan ulaşım aracı.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	12,030a	16	0,742	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	17,518a	16	0,353	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	13,598a	16	0,629	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	17,044a	16	0,383	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	8,419a	16	0,935	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	9,408a	12	0,668	H ₀ Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	16,094a	16	0,446	H ₀ Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	11,242a	12	0,508	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	19,718a	16	0,233	H ₀ Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	22,221a	16	0,136	H ₀ Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	9,524a	16	0,890	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	8,425a	16	0,935	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	11,284a	16	0,792	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	16,853a	16	0,395	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	18,683a	16	0,285	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	12,937a	16	0,677	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	12,784a	16	0,688	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	15,106a	16	0,517	H ₀ Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	26,456a	16	0,048	H₀ Red
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	17,326a	16	0,365	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	27,412a	20	0,124	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	9,422a	8	0,308	H ₀ Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	19,379a	12	0,080	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	16,037a	12	0,190	H ₀ Kabul

Çizelge 3.39 incelendiğinde; kent merkezine tekerlekli sandalye ile gelenler kamu ve özel kamu binalarına erişebilirliği %47,1 oranında yetersiz bulmaktayken, baston kullanarak kent merkezine ulaşan katılımcılar eşit oranda %25 yetersiz, %25 yeterli bulunduğunu ifade etmiştir. Otobüsle kent merkezine ulaşan katılımcılar ise %46,7 oranıyla kamu ve özel kamu binalarına erişebilirliği yetersiz bulmuştur. Özel araçla kent merkezine ulaşanlar %54,5 ile kamu ve özel kamu binalarına erişebilirlik konusunda yorumsuz kalmıştır. Diğer araçlarla kent merkezine gelen katılımcılar %42,9 oranıyla kamu ve özel kamu binalarına erişebilirliğin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında tekerlekli sandalye ile kamu binalarında erişebilirlik sağlamak oldukça zor olmaktadır.

Kent merkezinde erişebilirliğin en uygun olduğu cadde ile çevresel kısıtlayıcılar arasında yapılan ki-kare analizine bakıldığında; kamu binaları, özel kamu binaları ve AVM'lerine erişebilirlik arasında ilişki vardır. (Çizelge 3.39).

Çizelge 3.39. Kent merkezine ulaşım aracı ile kamu binalarına erişebilirlik yeterliliği.

			Kamu Binalarına Erişebilirlik Yeterliliği					Toplam
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Kent Merkezine Ulaşım Aracı	Tekerlekli sandalye-	Kişi sayısı	1	2	0	6	8	17
		% Ulaşım aracı	5,9%	11,8%	0,0%	35,3%	47,1%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	20,0%	33,3%	0,0%	31,6%	25,0%	21,3%
		% Toplam	1,3%	2,5%	0,0%	7,5%	10,0%	21,3%
	Baston	Kişi sayısı	1	1	0	1	1	4
		% Ulaşım aracı	25,0%	25,0%	0,0%	25,0%	25,0%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	20,0%	16,7%	0,0%	5,3%	3,1%	5,0%
		% Toplam	1,3%	1,3%	0,0%	1,3%	1,3%	5,0%
	Otobüs	Kişi sayısı	2	1	5	8	14	30
		% Ulaşım aracı	6,7%	3,3%	16,7%	26,7%	46,7%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	40,0%	16,7%	27,8%	42,1%	43,8%	37,5%
		% Toplam	2,5%	1,3%	6,3%	10,0%	17,5%	37,5%
	Özel araç	Kişi sayısı	1	1	12	2	6	22
		% Ulaşım aracı	4,5%	4,5%	54,5%	9,1%	27,3%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	20,0%	16,7%	66,7%	10,5%	18,8%	27,5%
		% Toplam	1,3%	1,3%	15,0%	2,5%	7,5%	27,5%
	Diğer	Kişi sayısı	0	1	1	2	3	7
		% Ulaşım aracı	0,0%	14,3%	14,3%	28,6%	42,9%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	0,0%	16,7%	5,6%	10,5%	9,4%	8,8%
		% Toplam	0,0%	1,3%	1,3%	2,5%	3,8%	8,8%

Çizelge 3.40 incelendiğinde; çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine erişebilirliğin en uygun olduğu cadde arasında yapılan ki-kare analizlerinde, park alanlarında vakit geçirme süresi ile arasında $p < 0,05$ olduğundan bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Çizelge 3.40'da çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine erişebilirliğin uygun olduğu cadde

arasındaki ki-kare analizleri sonucunda “kamu ve özel sektörlere, AVM’lere erişebilirlik” konusunda $p < 0,05$ bulunduğundan istatistiksel olarak ilişki olduğu gözlenmiştir. Detaylı tablo ile belirtilmiştir.

Çizelge 3.40. Çevresel kısıtlayıcılar ile kent merkezine erişebilirliğin en uygun olduğu cadde.

Çevresel Kısıtlayıcı Faktörler	Ki-kare	df	p	Karar
Kaldırım genişlikleri yetersiz	15,666a	16	0,476	H ₀ Kabul
Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz	18,987a	16	0,269	H ₀ Kabul
Kaldırım yükseklikleri engelliler için uygun değil	9,435a	16	0,894	H ₀ Kabul
Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil	10,668a	16	0,829	H ₀ Kabul
Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz	9,916a	16	0,871	H ₀ Kabul
Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil	15,721a	12	0,204	H ₀ Kabul
Yaya geçitleri yetersiz	8,509a	16	0,932	H ₀ Kabul
Sinyalizasyon yetersiz	20,480a	12	0,059	H ₀ Kabul
Yönlendirme levhaları eksik	18,288a	16	0,307	H ₀ Kabul
Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil	24,562a	16	0,078	H ₀ Kabul
Yollar bakımsız tümsekli ve çukurlu, elverişsiz	16,018a	16	0,452	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç durakları az sayıda	25,615a	16	0,060	H ₀ Kabul
Toplu taşıma araç duraklarının yerleri birbirine uzak	33,597a	16	0,006	H ₀ Kabul
Oturma elemanları yetersiz	19,909a	16	0,224	H ₀ Kabul
Oturma elemanları engelliler için gerekli standartlarda değil	9,945a	16	0,869	H ₀ Kabul
Aydınlatma elemanları yetersiz	18,624a	16	0,289	H ₀ Kabul
Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil	18,368a	16	0,303	H ₀ Kabul
Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil	16,296a	16	0,432	H ₀ Kabul
Kamu binalarına, Özel kamusal binalara ve alışveriş merkezine erişebilirlik yetersiz	28,829a	16	0,025	H₀ Red
Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil	9,530a	16	0,890	H ₀ Kabul
Parklara gitme sıklığınız nedir?	28,417a	20	0,100	H ₀ Kabul
Kent merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeterli buluyor musunuz?	5,040a	8	0,753	H ₀ Kabul
Park alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?	9,799a	12	0,634	H ₀ Kabul
Park alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?	29,458a	12	0,003	H₀ Red

Çizelge 3.41 incelendiğinde;

- En uygun erişebilirliği olan caddenin İstanbul Caddesi olduğunu ifade edenler, kamu ve özel sektör binalarına erişebilirliği %36,5 yetersiz bulmuştur.

- Rasim Betir Bulvarı'nın en uygun erişilebilir cadde bulan katılımcıların %50'si kamu binalarına ulaşım yeterliliği konusunda yorumsuz kalmıştır.
- Atatürk Caddesi'ni en erişilebilir cadde bulan katılımcılar %87,5 oranı ile kamu binalarına ulaşımı yetersiz bulmuştur.

Çizelge 3.41. Kamu binalarına erişilebilirlik ile kent merkezine erişilebilirliğin en uygun olduğu cadde.

			Kamu ve Özel Kamu Binalarına Erişilebilirliğin Yetersizliği					Toplam
			Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Yorumsuz	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Erişilebilirliğin En Uygun Olduğu Cadde	İstanbul C.	Kişi sayısı	4	3	11	15	19	52
		% En uygun cadde	7,7%	5,8%	21,2%	28,8%	36,5%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	80,0%	50,0%	61,1%	78,9%	59,4%	65,0%
		% Toplam	5,0%	3,8%	13,8%	18,8%	23,8%	65,0%
	Rasim Betir B.	Kişi sayısı	0	3	6	2	1	12
		% En uygun cadde	0,0%	25,0%	50,0%	16,7%	8,3%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	0,0%	50,0%	33,3%	10,5%	3,1%	15,0%
		% Toplam	0,0%	3,8%	7,5%	2,5%	1,3%	15,0%
	Atatürk B.	Kişi sayısı	0	0	0	1	7	8
		% En uygun cadde	0,0%	0,0%	0,0%	12,5%	87,5%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	0,0%	0,0%	0,0%	5,3%	21,9%	10,0%
		% Toplam	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%	8,8%	10,0%
	Kuyuncuzade C.	Kişi sayısı	1	0	0	0	2	3
		% En uygun cadde	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	66,7%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,3%	3,8%
		% Toplam	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%	3,8%
	Mehmet Akif C.	Kişi sayısı	0	0	1	1	3	5
		% En uygun cadde	0,0%	0,0%	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
		% Kamu binalarına erişmek yetersiz	0,0%	0,0%	5,6%	5,3%	9,4%	6,3%
		% Toplam	0,0%	0,0%	1,3%	1,3%	3,8%	6,3%

Çizelge 3.42 incelendiğinde parklarda 1-3 saat arası vakit geçirdiğini belirten %64,3 oranla İstanbul Caddesi'ni erişilebilirlik konusunda tercih etmişlerdir. %80 oranında 3-6 saat arasında parklarda vakit geçirdiğini belirten kişiler yine İstanbul Caddesi'ni

erişebilirlik konusunda en uygun cadde olarak belirleyenler olmuştur. Parklarda vakit geçirmeye zaman bulamayan %63,0 oranıyla İstanbul Caddesi'ni tercih edenler olmuştur.

Çizelge 3.42. Kamu binalarına erişilebilirlik ile kent merkezine erişilebilirliğin en uygun olduğu cadde.

			İstanbul	Rasim Betir	Atatürk	Kuyumcuzade	Mehmet Akif	Toplam
Parklarda vakit geçirenler	1-3 saat	Kişi sayısı	27	7	3	1	4	42
		% Parklarda vakit geçirme süreniz	64,3%	16,7%	7,1%	2,4%	9,5%	100,0%
		% En uygun cadde	51,9%	58,3%	37,5%	33,3%	80,0%	52,5%
		% Toplam	33,8%	8,8%	3,8%	1,3%	5,0%	52,5%
	3-6 saat	Kişi sayısı	8	1	1	0	0	10
		% Parklarda vakit geçirme süreniz	80,0%	10,0%	10,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		% En uygun cadde	15,4%	8,3%	12,5%	0,0%	0,0%	12,5%
		% Toplam	10,0%	1,3%	1,3%	0,0%	0,0%	12,5%
	Vakit bulamıyor	Kişi sayısı	17	4	4	1	1	27
		% Parklarda vakit geçirme süreniz	63,0%	14,8%	14,8%	3,7%	3,7%	100,0%
		% En uygun cadde	32,7%	33,3%	50,0%	33,3%	20,0%	33,8%
		% Toplam	21,3%	5,0%	5,0%	1,3%	1,3%	33,8%

Çalışmada 80 engelli bireye yapılan anket sonucundaki istatistiksel analizlerden kıkare analizi sonuçlarına bakıldığında aşağıdaki istatistiksel sonuçlara varılmıştır;

- Cinsiyet ile çevresel kısıtlayıcılar arasında ilişki vardır.
- Yaş ile yaya geçitleri arasında ilişki vardır.
- Yaş ile çeşme ve su kaynaklarına erişebilirlik arasında ilişki vardır.
- Yaş ile kent merkezine gitme sıklığı arasında ilişki vardır.
- Yaş ile kent merkezine gidilen ulaşım aracı arasında ilişki vardır.
- Eğitim Durumu ile rampaların engelli standartlarına uygun olmadığı arasında ilişki vardır.
- Eğitim durumu ile kent merkezine gitme amacı arasında ilişki vardır.
- Eğitim durumu ile kent merkezine gitme sıklığı arasında ilişki vardır.
- Eğitim durumu ile erişebilir en uygun cadde arasında ilişki vardır.

- Çalışma durumu ile rampaların standartlara uygunluğu arasında ilişki vardır.
- Çalışma durumu ile yaya geçitleri yeterliliği arasında ilişki vardır.
- Çalışma durumu ile sinyalizasyon arasında ilişki vardır.
- Çalışma durumu ile kent merkezine gitme amacı arasında ilişki vardır.
- Çalışma durumu ile kent merkezine gitme sıklığı arasında ilişki vardır.
- Gelir durumu ile yönlendirme levhalarının eksikliği arasında bir ilişki vardır.
- Gelir durumu ile kent merkezine gitme amacı arasında ilişki vardır.
- Kent merkezine gitme amacı ile rampaların engellilerin erişebileceği standartlarda olmaması arasında ilişki vardır.
- Kent merkezine gitme sıklığı ile parklara gitme sıklığı arasında ilişki vardır.
- Kent merkezine giderken tercih edilen ulaşım aracı ile kamu bina ve Avm'lerine ulaşılabilirlik arasında ilişki vardır.
- Kent merkezine erişebilirliğin en uygun olduğu cadde ile kamu binalarına ve Avm'ye ulaşılabilirlik arasında ilişki vardır.
- Kent merkezine erişebilirliğin en uygun olduğu cadde ile park alanlarında vakit geçirme süresi arasında ilişki vardır.
- Parklarda vakit geçirme süresi ve erişebilirliğin en uygun olduğu cadde arasında ilişki vardır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çağdaş kentlerin oluşumunda doğru tasarım ve planlamanın ne denli etkin olduğu, günümüzde birçok çalışmada irdelenmiştir. Çağdaş kent kavramının içeriğini dolduran en önemli gösterge ise kuşkusuz erişilebilirliktir. Çalışmanın amacı doğrultusunda ele alınan Düzce ili, İstanbul Caddesi'nin süreklilik, sürdürülebilirlik ve erişilebilirlik açısından yetersiz olduğu elde edilen bulgular ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Düzce'nin topoğrafik yapısının avantajı düşünüldüğünde, kent merkezinin çok kısa bir zaman diliminde Engelsiz Kent Projeleri'ne uygulama alanı olabileceği öngörülmüştür.

Yapılan anket çalışmasının sonuçları yorumlandığında ve arazi gözlem formundan elde edilen veriler çekilen fotoğraflar, yapılan ölçümlerin bütünlüğünde İstanbul Caddesi'nde erişilebilirlik konusundaki öneriler şu şekilde sıralanabilir;

- İstanbul Caddesi yaya kaldırımları; ölçümler sonucu genellikle uygun genişliklere sahip olduğu gözlemlenmiştir fakat kaldırımların üzerindeki kısıtlayıcı materyallerin yoğunluğu nedeniyle ulaşım elverişsizdir. Bisiklet ve motor parkı olarak yaya yollarının kullanılmaması gerekmektedir. Bisiklet ve motorlar için park yerleri yapılmalıdır. Yönlendirme levhalarıyla oluşturulan park alanlarına yönlendirmeler yapılmalıdır.
- İstanbul Caddesi'nde gözlem formunda belirtildiği gibi aydınlatma direklerinin sıklığı olmuştur, bu durum özellikle yaya geçitlerinde yaya erişilebilirliğine engel olmaktadır. Konumlandırmaları yapılırken yaya geçitleri dikkate alınmalıdır.
- İstanbul Caddesi'nde ki yaya yollarında kullanılan bazalt yer döşeme malzemesi özellikle yağışlı havalarda düşme ve kaymaya sebep olmaktadır, rampalarda kullanılmamalıdır. Rampaların başlangıç ve bitişlerinde HHY uygulaması uyarıcı olarak kullanılmalıdır. Rampalarda sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü yüzeyler tercih edilmelidir (TS12576, 2013). Rögar kapaklarının yükseklik oluşturmaması da engellilerin tekerlekli sandalye kullanımı, baston kullanan bireylerin güvenli erişilebilirliği açısından oldukça önemlidir.
- İstanbul Caddesi yaya yollarının genişlikleri bazı bölgelerde (otobüs duraklarında) hareket kısıtlılığı sağlamaktadır, özellikle engelli bireylerin tekerlekli sandalye ile

manevra yapabilecekleri genişlikte olmadığı gözlenmiştir. Uygun genişlik standart kılavuzlarda verildiği gibi minimum 150 cm olmalıdır.

- İstanbul Caddesi'nde konumlanan rampalar Düzce ilinin topoğrafik yapısı nedeniyle eğim sorunu yaşanmamaktadır. Fakat erişebilirlik için kaldırımlardan araç yoluna geçişlerde standartlara uygun eğim ve genişlikte olması gerekmektedir. Rampaların yaya yolları devamlılığında sokak geçişlerinde başında ve sonunda ulaşım devamlılığı açısından doğru konumlandırılması gerekmektedir. Rampa üzerinde konumlandırılmış aydınlatma direkleri engelli bireylerin erişebilirliği açısından kaldırılmalıdır. Rampa eğimleri uygun standartlarda olmalıdır. Rampa başlangıç ve bitişi hissedilebilir hassas yüzeylerle belirtilmelidir. Rampa uygulamalarının yüzeyleri pürüzlü ve kaymaz yüzey tercih edilmelidir.

- İstanbul Caddesi'nde yaya geçitlerinde, özellikle yoğun yaya sirkülasyonu olan geçitlerde; engelliler, yaşlılar, bebek arabalıları, çocuklular için yeterli geçiş süresinin ayarlandığı sesli ve ışıklı sinyalizasyonlar uygulanmalıdır. Yaya geçitlerinde gelişigüzel konulan saksılık, servis kutuları, elektrik direkleri, çöp kutuları, levhalar gibi sınırlandırıcıların yerleştirilmemeli bunun için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Yaya geçitlerinin yer çizgileriyle belirtilmesi gerekmektedir. Ayrıca taşıt yolu ve kavşaklarda yaya geçitleri bordür taşı ile kesilmemeli ve taşıt yolu seviyesine kadar yaya yolunda her üç yönde %8 eğimli rampa yapılmalıdır (TS12576, 2013).

- İstanbul Caddesi'nde ki yönlendirme levhalarının herkes tarafından görülebileceği ölçekte ve sıklıkta bulunması gerekmektedir ve toplu taşıma indirme ve bindirme noktalarında bilgilendirme amaçlı levhalar olmalıdır.

- İstanbul Caddesi'nin toplu taşıma indirme bindirme alanlarında ki durakların ön ve arka geçişlerinin minimum 200 cm olması gerekmektedir. Bu ölçümleri sağlamayan duraklarda düzenlemeler yapılmalıdır. İndirme bindirme alanlarında durak kısmı taşıt yolundan 20 cm rampa ile yükseltilmeli ve duraklarda tekerlekli sandalye kullanan engelliler için korunma amaçlı gerekli alan ayrılmış olmalıdır.

- İstanbul Caddesi'nde konumlanan açık ve yeşil alanlarda; oturma alanları yanında engelli bireyler için 1,2 m'lik alan ayrılmalıdır. Oturma alanları olarak ayrılan bankların yerden yüksekliği 45 cm olmalıdır. Uygun olmayan oturma alanlarında düzenlemeler yapılmalıdır. Tekerlekli sandalye için oturma yerlerinin yanında 90*90 uygun standartlarda yer ayrılmalıdır.

- İstanbul Caddesi'n deki çeşmelerin; su içilebilir yüksekliği 90 cm'de olmalıdır. Bu alanlardaki zemin yükseklik farklarında ise uygun eğimli rampalar yapılmalıdır.
- İstanbul Caddesi'nde engelli otoparkları 3,6*3,9 ölçülerine uygun olarak, levhalarla belirtilmeli, sayıca gerekli otopark sayısı arttırılmalıdır.
- İstanbul Caddesi'nde dinlenme alanlarının yetersizliği gözlemlerle ve anket sonuçları ile de belirtilmiştir. Engelli bireyler, özellikle fiziksel engelli bireyler ve yaşlılar için oturma alanlarının sıklıkları arttırılmalıdır. Dinlenme birimlerine gölgelikler oluşturulmalıdır. Kent Meydanı'nda var olan yıpranmış gölgeliklere bakım yapılmalıdır. Bu alanlarda engelli bireyler için yer ayrılmalıdır.
- İstanbul Caddesi'nde ki oyun alanlarına, engelli çocuklar için oyun aletleri eklenmelidir. Bu aletlerin güvenli ve tasarım olarak ihtiyaca yönelik çocukları ve ailelerini ayırıştırıcı değil birleştirici olarak uygulanması gerekmektedir.
- İstanbul Caddesi'nde açık ve yeşil alanlar yeterli büyüklükte görünse bile engelli kullanımına uygun donanımına sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Yapılacak yeni projelerde ve revizyonlarda tasarım, güvenlik ve erişilebilirlik adına engelli bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması gerekliliğine evrensel standartlar kılavuzu baz alınarak uygulama yapılması önerisi sunulmaktadır.

Engelli bireylerle yapılan anket çalışması sonuçları değerlendirildiğinde; bazı bireylerin öz bakımını üstlenen kişiler ve aileleri de anket süresince görüşlerini bildirmişlerdir. Aileler ve engelli bireylerin sözlü olarak belirttikleri ortak konu şu şekilde özetlenebilir;

- Yaşanan fiziksel zorlukların önüne geçebilmek için, zaman içerisinde kanunlar dahilinde çeşitli yaptırımlar uygulanarak, engelsiz ve erişilebilir bir kent anlayışı ile çözüme ulaşılabilir. Fakat bireylerin yaşadığı psikolojik sorunların çözümü oldukça zordur. Kişilerin farklılıklarından ötürü ayırıştırıcı, ötekileştiren ve eve hapseden bir anlayışın benimsenmesi, engelli bireylerin sorunlarını daha da arttırmakta ve dışlanmalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamdaki beklentileri ise; engelsiz bireylerin duyarlılığının artırılması yönünde projelerin ortaya konulması, uygulanması ve toplumda hep beraber saygı ve sevgi çerçevesinde yaşamaktır.
- Bilinçli toplum eğitimle oluşturulur. İyi eğitim alan kişilerin ise karar alan mekanizmalarda, yerel yönetimlerde bu bilinçle görev alması, yasal ve yönetsel kılavuzlara uygun projelere imza atması gerekmektedir. Bu bağlamda; engelli bireyler

için de erişebilirliğin sağlandığı çalışmalarla; bölge şartlarına, iklimine ve doğasına uyumlu, erişebilirliği yüksek uygulamaların yapılması önemli gerekliliklerdir.

Hipotez 1 sonucu olarak;

Çalışmada arazi gözlem formu değerlendirmesi ile beraber katılımcıların da anket çalışmasıyla İstanbul Caddesi'nin yaya yollarını değerlendirmeleri istenmiştir. Gözlem ve ölçüm sonuçlarına baktığımızda yaya yolları evrensel standartlar kılavuzunda belirtilen yaya yolları genişliğini birçok noktada karşılarken, döşeme malzemesi, yaya yolları üzerindeki kısıtlayıcılar ve rampaların uygun yer döşemesinde ve genişliğinde, devamlılığında olmadığı gözlenerek, anket sonuçlarına da bakarak engelli kullanıcı bireylerin fikirleri ile örtüştüğü gözlenmiş ve erişebilirliğe uygun olmadığı belirtilmiştir.

Hipotez 2 sonucu olarak;

Çalışmada anket sorularında kullanıcı engelli bireylere, açık ve yeşil alanların erişebilirliği ve kullanım yeterliliği ile ilgili 4 soru yöneltilmiştir. Bununla beraber arazi gözlem ve ölçümlerinde, engelli bireylerin erişebilirliğini sağlamak, rekreasyonel bir alan oluşturmak adına yapılan özel ölçü ve özellikte oyun aletleri, oturma dinlenme birimlerine yer verilmediği gözlenmiştir. Yapılan uygulamaların ise bakımsız olduğu ve güvenlik unsurunun göz ardı edilerek yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu analizlere bakarak hipotez 2'nin, yeşil alanların sıklık ve yeterliliğine bakıldığında yeterli fakat engelli erişebilirliğine uygunluk bakımından yetersiz olduğu sonucuna varmak ve kısmen doğru olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Bu çalışma süresince karşılaşılan değerlendirmeler sonucunda, bundan sonra yapılacak çalışmalara da yardımcı olması amacıyla belirtilmelidir ki, engelli bireylere ulaşmak sanıldığı kadar zor olmamakla beraber ihtiyaçlarının tespiti yönünde yapılan her çalışmada görüş ve katılımlarıyla destek olduklarını belirtmek gerekmektedir.

Çalışma alanı İstanbul Caddesi'nde ki erişebilirlik sorunları incelenirken, caddeye ulaşan yaya akslarından 40-50 m içerilerinde de gözlem yapılarak değerlendirmelere dahil edilebilir, bu durum daha doğru sonuçlar vermede yardımcı olacaktır. Ayrıca bu çalışmanın başlama süresinde oluşan İstanbul Caddesi'nde ki çalışmalar bisiklet yolu yapımı, caddenin trafiğe kapalı olması ve açılması, bisiklet yolu uygulaması yapılması şeklindeki değişimler nedeniyle görsellerin, çalışma sonuna kadar sürekli güncellenmeleri yapılmıştır.

5. KAYNAKLAR

- Anonim, 2013, Erişim 20 Ekim 2019, <<http://www.haberler.com/engelsiz-kent-akcakoca-projesi>>.
- Anonim, 2015, Erişim 1 Eylöl 2019, <<http://www.duzce.bel.tr/detay.asp?id=2152>>.
- Anonim, 2018, Erişim 1 Eylöl 2019, <<https://rayhaber.com/2018/12/duzcede-istanbul-caddesi>>.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2013). Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği, Ankara. Resmi Gazete sayı, 20 Temmuz 2013, Sayı: 28713.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014). *Aile Eğitim Rehberi İşitme Engelli Çocuklar*. Ankara: Grafer Tasarım Baskı Ambalaj.
- Ak, M. K., Yılmaz, T., & Kondakçı, F. (2017). Engelli Konforu Bağlamında İstanbul Avrupa Yakası ve Engelli Parklarının İrdelenmesi. *Türkiye Peyzajları 2. Ulusal Konferansı Peyzaj Politikaları*. İstanbul, (ss. 274-286).
- Babaoğlu, N. S. (2003) ‘Teknolojik Gelişmenin Özürlüler Yönünden Mimariye Etkileri’, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Bekçi, B. (2012). Fiziksel engelli kullanıcılar için en uygun ulaşım akslarının erişilebilirlik açısından irdelenmesi; Bartın kenti örneği, *Bartın Orman Faköltesi Dergisi*, 14, 26-36.
- Bekiroğlu, M. S. (2002). ‘Peyzaj Düzenlemelerinde Özürlülerin Kullanımları ile İlgili Sorunların Saptanması’, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- BM, 2004, Erişim 1 Aralık 2019 <<http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm>>.
- BM, 2006, Erişim 1 Aralık 2019 Engelli Hakları Sözleşmesi madde 9.<<https://www.engelsizerisim.com/detay/bm-engelli-haklari-sozlesmesinin-turkce-tam-metni>>.
- Çınar, N. (2010). ‘Üniversite Kampüslerinde Peyzaj Erişebilirliğinin Engelliler Açısından İrdelenmesi’, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- DEB, (2013). Erişilebilir Çevre Standartları. *Engelliler için evrensel standartlar kılavuzu*. İstanbul. (ss.17).
- DIN 18024-2, 1998, Erişim 1 Ekim 2019, <<https://nullbarriere.de/din18024-2-orientierungshilfen.htm>>.
- DEV & DEB, (2011). *Engelliler için evrensel standartlar kılavuzu*, ss 17-63, İstanbul.
- Demirkan, H. (2015). *Mekanlarda Erişilebilirlik, Kullanılabilirlik ve Yaşanabilirlik*. Ankara: Desen Ofset A.Ş.

- DEB & EESK, (2013). *Engelliler için Evrensel Standartlar Kılavuzu*, USTAD (Universal Standards for Persons with Disabilities), İstanbul: DEB Akreditasyon Merkezi.
- Erdem, H. E. (2007). ‘Ankara’da İç ve Dış Mekan Tasarımlarında Tekerlekli Sandalye Kullanıcılarının Yaşam Analizi’, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Eliöz, M., Demir, A. Z. & Akbuğa, E. (2017). Engelli dostu iller sıralaması çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(50), 348-365.
- Eşkil, Ö. Y. (2011). ‘Engelliler için Dış Mekan Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi’, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın, Türkiye.
- European Access City Award, Erişim 11 Kasım 2019, <EMPL-EDPD-ACA@ec.europa.eu>.
- Engelliler Hakkında Kanun, *T.C. Resmi Gazete*, Sayı 25868, 01 Temmuz 2005.
- Gleeson, B., (2011). Teknoloji Sakatlayıcı Kentin Üstesinden Gelebilir mi? In: D. Bezmez, S. Yardımcı & Y. Şentürk, İstanbul: Koç Üniversitesi, (ss. 363-384).
- Gökçe, D. (2012). ‘Antalya Atatürk Kültür Parkı Örneğinde Parkların Engelli Bireyler Tarafından Kullanım Olanakları’, Yüksek Lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya, Türkiye.
- Goldsmith, S., (1997). *Designing for the Disabled: The New Paradigm*, NewYork: Routledge Architectural Press.
- Hafner, T. & Wölfl, G. (2007). *Die barrierefreie Stadt für eine alternde Gesellschaft. In vhw Forum Wohneigentum–Zeitschrift für Wohneigentum in der Stadtentwicklung und Immobilienwirtschaft*, 161-165.
- Kaplan, H. & Ulvi, H., (2009). Engellilerin kaldırım ve yaya geçitlerinde karşılaştıkları kaza riskleri. *Öz- Veri Dergisi*, 6(2), 1483-1512.
- Kaya, S. (2015). ‘Düzce Kent Yollarında Engelli Erişebilirliği’, Yüksek lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce, Türkiye.
- Kaya, S., & Müderrisoğlu, H. (2015). Kentsel Mekânlarda Engellilerin Rekreatif Aktivite Kısıtlayıcıları: Düzce Kent Merkezi Örneği. *3.Rekreasyon Araştırmaları Kongresi* (ss 339-348)
- Keskin, N. (2011). ‘Engellilere yönelik İzmir ili Bornova örneğinde kentsel yeşil alan standartlarının belirlenmesi’, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Koca, C. 2010, *Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu*, Dünya Engelliler Vakfı.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2000). Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Mishchenko, E. D. (2014). Herkes için tasarım; evrensel tasarıma katılımcı bir yaklaşım deneyimi. *Mimarist Dergisi*, 50, 105-111.
- Sabancı Üniversitesi, (2013). *Engelsiz Türkiye için Yolun Nersindeyiz?*, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Sirel, A. & Sirel, O. Ü. (2017). Bedensel engellilerin kent yaşamına katılımında “Evrensel Tasarım” Yaklaşımı. *Cataloging-In-Publication Data*, 564.

- Sudaş, İ. 2014, Erişilebilirlik mi Dediniz? Erişim 1 Ekim 2019 <<https://www.arkitera.com/haber/erisilebilirlik-mi-dediniz/2019>>.
- Şen, E. B., & Öksüz, Ç. (2016). Ankara'daki Engelsiz Parkların Engelli Çocukların Kullanımına Uygunluğunun Değerlendirilmesi, Ankara, *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 4(1),15-26.
- Kaplan, H. (2008). *Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı*. Ankara. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları No:49.
- Özcan, Y. (2008). 'Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık ve Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Önerileri', Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana, Türkiye.
- Özdingiş, N. (2007). 'İstanbul Kent Parklarının Bedensel Özürlüler Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma', Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- ÖZİDA, (1999). I. Özürlüler Şurası Kararları, Ankara: Takev Matbaacılık.
- TC Kalkınma Bakanlığı (2015). *Özürlülere Sunulan Hizmetlerin Etkinleştirilmesi Çalışma Grubu Raporu*, Ankara, TC. Kalkınma Bakanlığı.
- Tiyek, R., Eryiğit, B. H. & Baş E., (2016). Engellilerin erişebilirlik sorunu ve TSE standartları çerçevesinde bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 225-261.
- Tutal, O. (2015). Erişebilirlik, erişebildik, erişemedik. *Mimarlık Dergisi*, 385.
- TÜİK, (2010). *Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması Raporu*, Ankara, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- TÜİK, 2019. Erişim 25 Şubat 2019, Nüfus ve konut <<http://www.tuik.gov.tr/>>.
- TÜİK & ÖZİDA, 2002. Türkiye Özürlüler Araştırması, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2002.
- TÜİK & ÖZİDA, 2004. Türkiye Özürlüler Araştırması, Ankara. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2004.
- TSE, (2011) *TS 9111 Özürlüler ve hareket kısıtlılığı bulunan kişiler için binalarda ulaşılabilirlik gerekleri*, Ankara. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2011.
- TSE, (2013) *TS12576 Yaya yolları, merdivenler, yaya geçitleri, kent mobilyaları*, Ankara. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2013.
- Uzun, G. (1997). *Peyzaj Konstrüksiyonu*. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- TSE, (2011). *Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekleri*. Ankara. Hazırlık Grubu: İnşaat İhtisas Grubu.
- Yerli, Ö. (2007). 'Kentsel Koridorların Estetik ve İşlevsel Yönden İrdelenmesi; Düzce Örneği'. Yüksek Lisans tezi, Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Düzce, Türkiye.
- Yerli, Ö., & Kesim G. (2009). Kentsel koridorların estetik ve işlevsel yönden irdelenmesi: Düzce örneği, *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 1(1), 42-57.
- Weber, M. C. (1999). *Reciprocal Lessons of the ADA and European Disability Law*. Cambridge: Cambridge University Press.

6. EKLER

6.1. EK-1 ARAZİ GÖZLEM FORMU

Çevresel Kısıtlayıcılar	Düzce İstanbul Caddesi
Yaya kaldırım genişliği	Uygun (yoğun kullanımlarda uygun) 150-500 cm
Yaya kaldırım bordür taşı yüksekliği	Kısmen uygun 15-20 cm (yoğun kullanımlarda uygun)
Yaya kaldırım eğimi	Uygun %2
Görme engelli kılavuzu	Kısmen uygun (yoğun kullanımlarda uygun)
Rampa genişliği	Kısmen uygun (yoğun kullanımlarda uygun)
Rampa başlangıç ve bitişinde manevra alanı	Yok
Rampa eğimi (10m'den kısa rampalarda)	8%
Rampa eğimi (10m'den uzun rampalarda)	Yok
Sahanlık (10m'den uzun rampalarda)	Yok
Rampa başı ve sonunda yüzey farklılığı	Kısmen uygun (yoğun kullanımlarda uygun)
Rampa başı ve sonunda devam eden küpeşte(korkuluk) uzunluğu	Yok
Yaya geçidi butonu yüksekliği	Yok
Yaya yolundan yola iniş eğimi	Kısmen uygun
Yaya geçidi başlangıç ve bitişinden hissedilebilir yüzey	Yok
Yaya geçidi genişliği	200-300 cm
Otopark yeri	Yetersiz sayıda
Çift taraflı park erişim koridoru	Yok
Otoparklarda Engelli işareti	Yetersiz
Otobüs duraklarında kaldırım genişliği	Çok Yetersiz
Tekerlekli sandalye için yer ayrılmış	Duraklarda tekerlekli sandalye için yer ayrılmamış
Durak önü ve arkasında geçiş mesafesi	Yetersiz
Durak önü kaldırım yüksekliği	15-20 cm
Bilgilendirme levhaları yerden yüksekliği	220 cm
Oturma birimleri sıklığı	Yeterli değil
Oturma birimi yanında tekerlekli sandalye mesafesi	Yok
Bank yüksekliği	45-60 cm
Bank sırt kısmı yüksekliği	70-85 cm
Aydınlatma yüksekliği	220 cm
Çöp kutusu yüksekliği	90 cm
Çeşme musluk yüksekliği	110 cm

6.2. EK-2 ANKET FORMU

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde yürütülen “Fiziksel Engelli Bireylerin Erişebilirliğinin Belirlenmesi ve Değerlendirmesi: Düzce İstanbul Caddesi Örneği” konulu yüksek lisans tez çalışması için anket çalışması yapıyoruz. Anketin amacı İstanbul Caddesinin kullanım yoğunluğuna dikkat çekmek, engelli bireylerin erişebilirliğinin de yaşadığı sorunları tespit etmek ve öneriler geliştirmektir. Ankete katılım isteğe bağlı olup, isim yazılmamaktadır. Bu nedenle içtenlikle cevap vermenizi rica ediyoruz. Aşağıdaki sorular, bu anketlerin sonuçlarını istatistiksel olarak analiz etmemize yardımcı olacaktır. Bazı sorular için duyarlı olabilirsiniz, cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacaktır.

Lütfen uygun cevapları işaretleyiniz veya boşlukları doldurunuz.

İSTANBUL CADDESİNDE ENGELLİ BİREYLERİN ERİŞİMİNE İLİŞKİN ANKET

1. Cinsiyetiniz?

a) Kadın

b) Erkek

2. Kaç yaşındasınız?

a) 7-14

c) 35-45

e) 55+

b) 15-34

d) 46-55

3. Eğitim seviyeniz nedir?

a) Okur - yazar değilim

c) Ortaokul

e) Yüksekokul

b) İlköğretim

d) Lise

f) Lisans- Lisansüstü

4. Çalışıyor musunuz?

a) Evet

b) Hayır

5. Hanenizdeki aylık geliriniz nedir?

a) 500tl-1000 TL

c) 2000tl-3000 TL

e) 4000tl-5000TL

b) 1000tl- 2000TL

d) 3000tl-4000TL

f) 5000TL üzeri

6. Engel durumunuz aşağıdakilerden hangisidir?

a) Bedensel- Fiziksel Engelliyim

c) Görme Engelliyim

e) Otizm-Diğer.....

b) İşitme Engelliyim

d) Zihinsel Engelliyim

7. Kent merkezine giderken hangi ulaşım aracını kullanıyorsunuz?

- a) Tekerlekli sandalye-walker   c) Otobüs   e) Diğer.....
b) Baston   d) Özel Araç

8. Kent merkezine hangi amaçla gidiyorsunuz?

- a) Alışveriş   c) İşyerine ulaşım   e) Diğer .....
b) Ziyaret   d) Gezmek

9. Kent merkezine ne sıklıkla gidiyorsunuz?

- a) Her gün   c) Haftada 1 kez   e) Diğer.....
b) Haftada birkaç kez   d) Ayda birkaç kez

10. Kent Merkezinde erişebilirliğinizin en uygun olduğu cadde hangisidir?

- a) İstanbul Caddesi   c) Atatürk Bulvarı   e) Mehmet Akif Cad.
b) Rasim Betir Bulvarı   d) Kuyumcuzade Bulvarı

11. İstanbul Caddesindeki çevresel faktörleri değerlendirir misiniz?

- 1: kesinlikle katılmıyorum   2: katılmıyorum   3: yorumsuz   4: katılıyorum
5: kesinlikle katılıyorum

Çevresel Faktörler	1	2	3	4	5
1. Kaldırım genişlikleri yetersiz					
2. Kaldırımlar üzerinde hareket etmeye elverişsiz					
3. Kaldırım yükseklikleri engelliler için kullanımına uygun değil					
4. Yaya kaldırımlarında ki döşeme malzemeleri uygun değil					
5. Yollardaki kaldırım rampaları yetersiz					
6. Rampalar engellilerin kullanabileceği standartlarda değil					
7. Yaya geçitleri yetersiz					
8. Sinyalizasyon yetersiz					
9. Yönlendirme levhaları eksik					
10. Yaya yolları yönlendirmeyi sağlayacak şekilde uygun değil					
11. Yollar bakımsız, tümsekli ve çukurlu elverişsiz					
12. Toplu taşıma araç durakları az sayıda					
13. Toplu taşıma araç duraklarının yerlerinin birbirine uzak					
14. Oturma elemanları yetersiz					
15. Oturma elemanlarının engelliler için gerekli standartlarda değil					
16. Aydınlatma elemanları yetersiz					
17.Çöp kutuları yeterli sayıda ve ergonomide değil					
18.Çeşme veya su kaynakları yeterli sayıda ve ergonomide değil					
19.Kamu binalarına, Özel Kamusal Binalara ve Alışveriş Merkezine erişebilirlik yetersiz					
20.Engelli otoparkları yeterli sayıda ve sıklıkta değil					

İstanbul Caddesi'nde ki park alanlarına (Kent Park, Avni Akyol Parkı, Kent Meydanı) erişebilirliği değerlendirir misiniz?

12. Park alanlarına gitme sıklığınız nedir?

a) Her gün	c) Haftada 1 kez	e) Ayda 1 kez
b) Haftada birkaç kez	d) Ayda birkaç kez	f) Hiçbir zaman

13. Kent Merkezindeki Park ve dinlenme alanlarını yeşil alanlar açısından yeterli buluyor musunuz?

- a) Evet   b) Kararsız   c) Hayır

14. Park Alanları ve dinlenme alanlarına gitme sebebiniz nedir?

- a) Arkadaşlarla buluşmak
- b) Dinlenmek- Rahatlamak
- c) Spor yapmak
- d) Yeşil Alanda dolaşmak
- e) Yalnız kalmak

15. Park Alanlarında vakit geçirme süreniz ortalama ne kadardır?

- a) 1-3 saat civarı   b) 3- 6 saat civarı   c) Vakit bulamıyorum   Gidemiyorum

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Rana Nurdan Özdemir
Doğum Tarihi ve Yeri : 12.10.1981
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : rananurdanozdemir@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Peyzaj Mimarlığı	Düzce Üniversitesi	2020
Lisans	Peyzaj Mimarlığı	Düzce Üniversitesi	2004
Lise	Sayısal	Eskişehir Cumhuriyet Lisesi	1998

YAYINLAR

Ak, M. K., Özdemir, R. N. (2019). Fiziksel Engelli Bireylerin Erişebilirliğinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi: Düzce İstanbul Caddesi Örneği, *VII. Uluslararası Fen, Mühendislik ve Mimarlık Bilimlerinde Akademik Çalışmalar Sempozyumu* 15-17 Kasım, 2019, Ankara, Türkiye (ss 904-920).